

9-10

LETO XXXVIII

1 9 3 7

„Slovenski učitelj“ izhaja mesečno / Uredništvo (Fortunat Lužar) je v Ljubljani, Postojnska ulica 14, „Stan in dom“ ob Tržaški cesti / Upravništvo je v Ljubljani, Jenkova ulica 6 / Naročnina letno 50 Din / Članke in dopise sprejema uredništvo; reklamacije, naročnino in članarino pa upravništvo / Izdajatelj in lastnik je konzorcij „Slovenskega učitelja“ / Odgovorni urednik: Fortunat Lužar / Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čeč, Ljubljana //

SLOVENSKI UČITELJ

PEDAGOŠKA REVIIJA IN GLASILO
SLOMŠKOVE DRUŽBE V LJUBLJANI

Vsebina št. 9.—10.: Vzgojitelj in samovzgoja. Franjo Čiček. — Po pedagoškem tečaju. V. Brumen. — Izdelane kateheze za prvo šolsko leto. I. Kramar. — Gospodarska vzgoja kmečkega otroka v naši narodni šoli. Alfonz Kofriva. — Prekmurska šolska književnost. Vilko Novak. — Strukturna psihologija in pedagogika. Etbin Bojc. — Slomškova izdaja šolskih knjig. V. Brumen. — Kulturno-pedagoški pomen knjige »Blaze in Nežica« v nedeljski šoli. Prof. A. Klementina. — Slomšek - Pestalozzi. Ema Deisinger. — Kako ukazuj svojemu otroku. E. Deisinger. — Spominski govor ob I. obletnici smrti Nj. Vel. kralja Aleksandra I. Zedinitelja, Janez Filipič. — Knjige Slovenske šolske matice za l. 1936. E. Bojc. — Vseslovanski pedološki kongres. E. B. — Občni zbor Slomškove družbe na Brezjah. Književne vesti. — Beležke. — Razglednik.

Etbin Bojc: Strukturna psihologija in pedagogika.

Ponatis iz »Slovenskega Učitelja«.

Komisijaska založba Jugoslovanske knjigarne. Cena 10 din. Obseg 32 strani.

To novo delo je bilo potrebno, da se izpolni vrzel v naši pedagoški knjižnici o eni najnovejših in najvažnejših smeri sodobne psihologije in pedagogike. Strukturna psihologija in pedagogika se je namreč doslej po naših pedagoških revijah sicer omenjala in sem pa tja tudi na kratko označevala, v tem delcu pa smo dobili strnjeno sliko in prikaz te smeri, da se bo mogel vsakdo temeljito o njej poučiti. Knjiga je pisana v glavnem v znanstveni obliki na sintetični način, le tu in tam se ji pozna prvotna oblika predavanja, ki ga je pisec imel na lanskem učiteljskem zborovanju Pedagoškega društva, kar tudi omenja v začetni besedi. Obširen uvod nam — kot nekaka uvertura — prikaže značilnosti in pomembnosti te nove smeri, ki predstavlja prava celotnostni življenjski nazor. Strukturno gledanje na svet in življenje, mladostnika in vzgojo, ki jo nudita dom in šola, je tisto važno gledišče za učitelja in vzgojitelja naših dni, ki nas ovaruje vseh enostranosti in skrajnosti raznih sodobnih teženj. Tako nam je knjiga tudi iz časovno kulturnega stališča dobrodošla, da razjasni pojme in razširi naše poglede do tiste celote kulture, ki mora priti vsakemu izobražencu, tembolj pa vzgojitelju v meso in kri, če hočemo, da bo naše prizadevanje uspešnejše in polnejše.

Vsa poglavja te knjižice: Označitev, zgodovinski razvoj, vsebinske vrste, strukturne psihologije, njen odnos do razvojne psihologije in do pedagogike so za nas tako nova kakor zanimiva in poučna, saj se nam odpirajo širši vidiki in totalnostni pogledi, ki so vzgojitelju dragoceni. Boljše, globlje, celotnejše spoznanje življenja in rasti človeka pa je edini pogoj za naprednejše ravnanje v pedagoški praksi. V knjižici je zbrana v glavnem vsa pomembnejša zadevna literatura, vendar také, da predstavlja to delo enovito, sintetsko, široko kulturno pojmovanje strukturne psihologije in prikazovanje njenega pomena za pedagogiko in boljše spoznanje našega izobraženca sploh. Ne smelo bi biti šole in vzgojitelja ter izobraženca pri nas, ki bi ne naročil in prebral te brošure. Ker je naklada razmeroma majhna, pohitite! Dobi se v Jugoslovanski in vseh večjih knjigarnah.

Položnica poštne hranilnice za »Slovenskega Učitelja« ima št. 11.073.

Naročnina za list znaša 50 Din, člani »Slomškove družbe« plačajo letno s članarino vred samo 52 Din.

Franjo Čiček

Vzgojitelj in samovzgoja

(Dalje.)

Pri tem pa se zavedaj, da živiš v svetu in da so poleg tebe še drugi »jazi«, s katerimi moraš biti strpljiv in znosen. Človek je družabno bitje. Nikoli se ne povišuj, a tudi ne podcenjuj! Tako ne boš nikoli pretirano navdušen za nekaj, a tudi nikdar razočaran. Lastni »jaz« nam je naravno najboljši. Nič pa ni tako daleč od nas in tako težko razumljivo kakor »jaz« sočloveka in bližnjega. Zato ne meri vsega po lastnem kopitu in ne sodi! Bodi človek med ljudmi in zavedaj se, da si podoba božja!

Ako se trdi: spoznavaj samega sebe, ne smeš misliti, da moraš vedno le imeti opravka z lastnim »jazom«, drugi ti niso nič mar. Vzgajati samega sebe ne pomeni imeti opravka le pri sebi in v sebi. Saj naše mišljenje, čustvovanje, vse naše dejanje in nehanje se je pričelo šele, ko smo se seznanili s »svetom«, ko smo prišli v stik z drugimi »jazi«.

Vsi naši nagoni in nagnjenja, vse naše skrite sile, ki smo jih prinesli na svet, so pričele stopati v akcijo, ko smo se srečali z drugim »jazom«. In kje bi jemali snovi za naše mišljenje, čustvovanje in voljo, če ne iz »sveta«. Vzgajati samega sebe se torej pravi, imeti stalen kontakt s svetom, z njim živeti in čutiti, vanj se poglobljati, z njim razmišljati in preizkušati, z njim dopolnjevati in graditi, pri tem pa urejevati samega sebe tako, da se bliža naš »jaz« polagoma tisti stopnji, ki mu jo je Bog namenil od vsega začetka sem, to je — dobroti in ljubezni. To bodi cilj samovzgoje in tudi cilj vzgoje drugih!

Najde se mnogo takih, ki kritizirajo svet ali ga celo preklinjajo, pri tem pa se ne zavedajo, da so sami del »sveta« in da padajo psovke in kletve tudi nanje same. Pot v lepšo in boljšo bodočnost ne vodi preko kritikovanja, ne nasilnih reform, krvavih revolucij in anarhizma, kar je vse plod zavisti in sovraštva do bližnjega, ampak prava pot, prava reforma, ki res lahko osreči človeka, vodi najprej v lasten »jaz«, potem šele na druge. Poedinci morajo biti dobri, potem bo dobra tudi celota. Dokler pa tega ni, ne bo nihče osrečil človeštva, nasprotno, napravil bo še večjo zmedo in kaos.

»Iščite torej najprej božjega kraljestva in njegove pravice, in vse to se vam bo navrglo.« (Matej 6.) In kje je božje kraljestvo? »Tudi ne porečejo: Glej, tukaj je, ali glej, tam je; kajti glejte, božje kraljestvo je sredi vas.« (Luka 17.) Torej, kje je božje kraljestvo? V naših srcih, v lastnem »jaz«! Da, ko bi vsak poedinec iskal in našel to božje kra-

ljestvo v samem sebi, potem bi se nam res navrglo, ker bi bili vsi skupaj dobrota in ljubezen. Kjer pa je ljubezen, ni krivice, ni nesloge, ni prepira, ni nasilja. Zemeljskih dobrin bi bili deležni vsi. Vendar, kako malo jih je, ki hočejo in iščejo božjega kraljestva in kolika množica je tistih, ki nočejo na to pot, katerih srce pozna le egoizem in materializem. Potem pa tožimo in kritiziramo človeško družbo!

Vsekakor pa ne smemo biti malodušni, tudi če je »veliko poklicanih, a malo izvoljenih« (Matej 22). Človek mora imeti cilj in voljo, bližati se temu cilju brez ozira na levo in desno. Samovzgoja je potrebna in velikega pomena, posebno pa še za vzgojitelja, ki naj vodi in vzgaja druge. »Nekaj« se vsakega prime in tudi »nekaj« je za marsikaterega »mnogo«. Stojimo in živimo v svetu. Učimo se »biti krotki in iz srca ponižni«, kakor je bil naš Vzgojitelj: »jaz sem krotek in iz srca ponižen« (Matej 11). S tem zmagamo samega sebe in svet. Ali je smisel življenja uživanje, udaja svojim čustvom in nagnjenjem, pohlep po denarju in bogastvu, časti in češčenju, ugodje na veselicah in zabavah, pustiti se na milost in nemilost toku časa in lastnih poželjenj? Ne. Vse to mine, vse izgine kakor jutranja megla in mi stojimo zopet na — realnih tleh. Praznota je ostala v nas in okoli nas. Večni nemir in nezadovoljstvo. Vest se oglašča, srce je nemirno, duša je nekam zbegana, naš »jaz« je zrahljan in razrvan. Znajdemo se na duševni potrtosti zapuščeni in osamljeni, prezirani in pozabljeni. Sejali in želeli smo cvetja, dali smo cvetja, najlepše rože, želi smo — trnje. Bo rekel kdo: Nehvaležnost je plačilo sveta! Nikakor ne vedno. Nehvaležni smo vsi, dokler smo nasičeni in prepojeni s tem ozračjem in duhom, ki pozna le lastne interese in koristi. Vsi smo enaki, samo da čutimo le takrat, če pade na nas. Ako pa pade na drugega, ga ne čutimo in ne priznamo.

Prave ljubezni in zvestobe ni, če zadostujemo in dajemo le lastnemu »jazu«. V hudi zmoti so tisti, ki trde, »saj živim le enkrat, zakaj bi si ne privoščil?« Kakor da bi bil na ta način res srečen in zadovoljen. Kaj še! Ko je dosegel vrhunec, si želi še več, še dalje! Nikoli ni zadosti, nikoli ni zadovoljstva! Kje je šele sreča! V tihih in temnih nočeh, ko vse sladko spi in zadovoljno uživa pokoj, ga budi in vznemirja vest, muči ga duševni nepokoj. Pred njegovimi očmi pleše vse, kar ni bilo prav in vstaja ter toži vse, kar je trpelo krivico in laž. Pa naj se še tako trudi in peha, zadržati ta nemir, to razburkano valovanja v lastni duši, v lastnem »jazu«, ne bo mu uspelo, ker je grešil proti samemu sebi in bližnjemu!

Kajti, dokler bo svet poln gorja in solza, pomanjkanja in trpljenja, ne more nihče reči, da je srečen! »Jaz« je del sveta! Ne gre pri tem za to, kaj bo na onem svetu, ali je večna smrt, razkroj in pozabljenost v grobu ali pa je posmrtno življenje. Gre za zemsko življenje, ne glede na smrt, kedaj je človek res srečen. Mirno lahko trdim, da je najmanj srečen tisti, ki mu je dovoljeno vse in ki si vse lahko privoščiti in to tudi izvrši. To je večna ugan-ka, ki tiči v njej zmisel življenja! Ne uživati, ampak trpeti! In če pogledamo s pravim očesom v življenje drugih, ki so z nami in okoli nas, ali

ni tudi njihovo življenje trpljenje in »vse en delaven dan«? Ne glejmo samo sončne, ampak tudi oblačne strani!

Kriza je dandanes v gospodarstvu in po svetu, kriza je tudi v naših dušah. Vse zlo je izšlo iz nas samih. Bodimo odkriti! Mi se tega ne zavedamo, tega ne priznavamo, tega ne pojmuje, ker trpimo in se nahajamo na dnu tega kaosa. Ali če bi nas dvignila usoda na površje, ne bi godrnjali in kritikovali! Vsak je samemu sebi najbližji! Žalibog da je tako! »Jaz« je sestaven del človeštva in član celote, torej nosi tudi odgovornost.

Bo rekel kdo: ali je tudi naš naraščaj, ki išče in želi kruha in dela ter je poln življenjske energije in najlepših idealov, kriv, da je brezposeln in ne more dobiti kruha ter je tako v nevarnosti, da zaide na stranpota in izgubi mogoče celo vero vase in Boga, izvor Večne ljubezni? Ni kriv naraščaj brezposelnosti! Zakrivili so ga tisti »jazi«, ki niso iskali božjega kraljestva v sebi, pa četudi so bili mogoče njihovi očetje in matere ali ne. »Jaz« odgovarja in na tem zlu trpe vsi; oni, ki so ga ustvarili in oni, ki ga morajo prenašati. Zopet smisel trpljenja in žrtvovanja. Vsako trpljenje je skrivna naloga, ki nam jo nalađa Bog bodisi za nas, bodisi za druge. Tudi brezposelni ne sme obupati, kajti On je, ki vodi njegova pota skozi mrak in temino, a tudi v jutranjo zarjo in beli dan. Tomaž Kempčan pravi: »Tistemu, ki je v stiskah in nadlogah, ki trpi in prenaša — je Bog najbližji! Vdaj se in ponižno prenašaj gorje, ker ne veš, kdaj pride ura in dan tvoje rešitve! Vzgajaj samega sebe tudi trpljenje mirno prenašati! Ne bodi vihrov, ampak miren in potrpežljiv! S tem koristiš sebi največ, drugim pa daješ lep zgled, vzpodbudo in pogum. Največji duševni velikan je tisti, ki se zna premagovati in prenašati križe in težave ali kakor pravi Hanselmann: »Wer einen großen Geist hat, hat viel Freude und viel Leid!«

(Dalje.)

Vinko Brumen

Po pedagoškem tečaju . . .

Misel in beseda

(Konec.)

Na pedagoškem tečaju smo slišali tudi tožbo o tujkah in o težkem slogu ter neumljivosti znanstvenih del. Prav tako pa smo čuli zagovor v trditvi, da je težak slog znak znanstvene globine, da se težka snov ne da povedati na lahek način in da zato v tujih znanstvenih delih večjega kova nahajamo prav tako težak jezik, kakor se očita našim znanstvenikom.

Pravi znanstvenik ustvarja svojo znanost, daje jo iz sebe. Za to zbira gradivo, ga ureja in razbira ter brska po njem, da bi kaj novega odkril. Ni nujno, da se mu to posreči, saj mnogokrat trud ne vodi do uspeha. Potem ostane pri gradivu, ki ga lahko sicer vestno zbere, uredi ter da v tisk. Veliko uslugo napravi s tem znanosti in znanstvenikom, prava znanost pa to še ni. Če pa se mu v tistem trenutku, ko je pustil raz-

biranje gradiva, nenadoma pokaže pred dušo kaj novega, česar sicer ni takega v gradivu ali vsaj ni na prvi pogled vidno, vendar iz njega nujno sledi, potem se mu je v takem plodovitem trenutku postavil temelj novega znanstvenega dela. Sedaj lahko premotri zbrano gradivo ter ga preišče z ozirom na novi domislek, svoje spoznatke prestavi v besede, jih podpre z gradivom in delo je gotovo.

Vemo sicer, da lahko tak plodovit trenutek nastopi tudi tedaj, kadar se znanstvenik ni s tistim vprašanjem še čisto nič boril. Toda takrat je novo spoznanje rado tako bežno in neprijemljivo, da terjaja še mnogo podrobnega dela, preden ga more znanstvenik izpovedati. To se pravi, da brez dela ni znanosti, a glavno, kar da delu največjo vrednost, ni nujen uspeh truda in dela na gradivu, temveč je človeku nekažno dano (*»wie geschenkt«* — Goethe) v plodovitem trenutku (*»en peu d'heure Dieu labeure«*), ki običajno sledi resnemu delu.

Pa že tedaj, če znanstvenik ostaja le pri gradivu, se mora včasih resno boriti za pravi jezikovni izraz. Ne najde pravih besed, da bi povedal to, kar bi rad; ko besedo napiše, čuti, da ne izraža tistega, kar bi hotel. Še težje je to, kadar znanstveniku stvariteljnost zares porodi, iztisne iz sebe neko spoznanje. To je navadno celotno in enotno, ves skupek vprašanj je v njem rešen z enim samim videnjem. In to, kar je videl v trenutku, kar ga odslej pač spremlja pri vsem nadaljnjem delu, to je treba povedati z besedami. To je težko.

Saj nam pričajo tudi umetniki, kako težko večkrat najdejo svojemu doživetju pravega izraza v barvi, kamnu, ilu, besedi, zvoku, kako ga često mukoma trgajo iz duše, kako težko ga oblikujejo v izrazilu in kako malo so zadovoljni z uspehom. Tudi umetnik lahko doživi razočaranje nad svojim delom, ker ni tisto, kar je hotel povedati. Dočim mu je morda kar zlahka letelo na papir, kar je nekje slišal ali bral »in ponevedoma, nalepem je zaklinkala pesem, kakor da je bila že zdavnaj na papirju, v zraku in v ušesu; beseda nova, beseda lastna pa se boji papirja, noče na jezik ne v pero. V srcu je; jasna je v njem, zrela, vpije, da bi zagledala jutranjo luč; ali prirastla je globoko v dnu, iztrgati jo je treba siloma, neusmiljeno, pa naj se razlije kri . . . In kar nazadnje siloma, jecljaje in šepetaje iztisne iz grla, ker molčati ne more, je komaj znamenje, komaj spomin tistega, kar je gledal z lastnimi očmi . . .« (Cankar, uvod v *»Podobe iz sanj«*).

Podobno se godi znanstveniku, tudi on mora zvedeti, da *»besede so včasih preozke in včasih preširoke, da bi izrazile misel«* in da *»iskati besede, predstavljati mišljeno vsebino v verbalne predstave, to ne gre brez nekega truda — in negotovosti, ki je podobna negotovosti, katero čutimo, če moramo delati z levico nekaj drugega kot z desnico«*.¹ Saj je tisto veliko spoznanje, ki bi ga rad povedal ali zapisal, celotno in enotno; takega ne more pokazati, razbiti ga mora v posamezne misli. Že to je težko delo. Sam imam često občutek, da odvijam neko klobko in ga zopet navijam, pa ga ne znam več tako lepo naviti, kakor je bilo prej.

¹ Čapek - Berkopec, Molčanje z Masarykom, LZ 1936, 466 sl.

Še hujša težava pa nastopi, ko hočemo te misli povedati ali celo zapisati. Le malokatera izmed njih se da zlahka spraviti na papir, večinoma pa je treba iskati pravega izraza. Skoraj bi lahko rekli, da si je za vsako spoznanje treba jezik na novo ustvariti. Pri tem moramo pač marsikdaj dati besedi nekoliko drugačen pomen, kakor ga ima v običajnem življenju, ali pa ji vrniti prvoten pomen, ki ga je v vsakdanji rabi že izgubila. Marsikako besedo je treba naglasiti in podčrtati, da opozorimo bralca nanjo. Tudi z ločili si moramo često pomagati in jih uporabiti po svoje. In še potem ima znanstvenik le zasilen izraz za svoje spoznanje. Pa je še vprašanje, ali bo bralec prav razumel, ali bo razbral iz vrste besed ter iz ločil in poudarkov to, kar je pisec hotel povedati. Saj njemu piše, ne le za sebe.

Toda še na neko težavo ne smemo pozabiti. Dokler znanstvenik ostane le pri gradivu, zbira misel za mislijo, pa zapisuje stavek za stavkom. Če je kaj treba, postavi še nazadnje vmes. Ko išče izraza za kako spoznanje in ga razbija v misli, se to rado vrši hitreje, kakor pa more povedati ali celo zapisati; mišljenje prehiteva jezik ali celo roko. Tako je, kakor bi se odvijalo klobko hitreje, ko pa ga moremo zopet navijati, zato se štrina meša in nit rada trga. Marsikaka dobra misel pride, preden smo v govoru ali pisavi dospeli do nje, ko pa pridemo do tistega mesta, smo pozabili nanjo; marsikaka dobra misel pride na napačno mesto, kamor prav za prav ne spada; marsikaka tuja misel se utihotapi v spis, da sami ne vemo odkod. Posledica vsega tega je, da nas celota ne zadovolji, saj nismo povedati in napisati tega, kar smo spoznali in hoteli povedati. »Med prvotnim spoznanjem in jezikovnim izrazom ostane vedno nekaj, česar beseda ne zajame. Tega je tem več, čim prvotnejše in smelejše je bilo spoznanje.«²

Vse te težave skuša pač vsak znanstvenik po svoje premagati. Ta uporablja nekak pesniški jezik ter bolj opisuje in v podobah prikazuje svoje spoznatke, kakor pa jih pripoveduje v ustaljenih in utrjenih pojmi. Drugi pušča, da govore v njegovih spisih tuji znanstveniki in umetniki, ki so morda za tisto spoznanje našli prikladnejši besedni izraz, kakor ga more sam. Ni pa treba, da s tem le ponavlja njihove misli, često pripoveduje svoje z njihovimi besedami. In često je veliko bolj izviren ko marsikdo, ki sicer čisto po svoje jeclja, česar se je drugje naučil ter zatajuje svoje mojstre in učitelje. Poleg obojih pa žive tudi znanstveniki, ki gledajo v svoji znanosti stvar izbrancev. Zato se ne trudijo posebno za besedni izraz, češ, kdor se zanima, se bo že pobriгал, da me bo razumel, komur pa ni zato, naj le pusti, saj za množice moja znanost ni.

Vsak po svoje. Zato je besedni izraz, jezik in slog, svojina in posebnost znanstvenika, ki ga uporablja. Ta bo zaradi posebne jasnosti svojega spoznanja in pa zavoljo večje jezikovne nadarjenosti znal povedati svojo modrost bolj preprosto, po domače in vendar kar se da točno. Drugi zopet se bo mučil s spoznanjem in jezikom, pa se boril s težkimi stavki, ki mu bodo delali samemu težave, še bolj pa bralcu.

² Copei, *Der fruchtbare Moment* ..., 47.

Podobno je s posameznimi besedami. Nekateri znajo z našimi besedami povedati tudi prav težke stvari, drugi pa teh ne znajo prav staviti in jih samo motijo in zato raje uporabljajo bolj ustaljene tujke. Često pa itak vsi že mislimo v tujkah, ker ne moremo zatajiti znanstvene šole, ki je pri vseh več ali manj tuja.

Sklep

Pač bi se dalo še to in ono pripomniti, a zadosti naj bo. Vzbudile so se mi te misli na tečaju, zapisal sem si jih takoj po prihodu domov. Za tisk sem jih nekoliko okrajšal in opilil. Nisem jih pa mogel v podrobnostih razviti, ker bi se mi potem vse preveč raztegnilo. Le nekaj opomb sem hotel napisati. Temu ali onemu bodo morda vzbudile kak problem, morebiti mu bodo pokazale pot h kaki rešitvi.

Kakor pa nisem hotel s tem nikočar ocenjevati, tudi učiti nočem nikočar. Saj tudi sam le iščem resnico in se borim z njo in zanjo, ter jo bom v marsičem našel morda čisto drugje, kakor pa jo sedaj slutim. S Sokratom »le to vem, da nič ne vem« in s Šolarjem se zavedam, da sem še posebno mlad z željo po spoznanju in razodetju resnice, »zakaj starost se začinja tam, kjer človek vse zna in vse razume«. (Prim Dis 1937, 89.)

I. Kramar

Izdelane kateheze za prvo šolsko leto

74. Nauk za prvo sv. obhajilo

(Dalje.)

Pred kratkim ste opravili, dragi otroci, prvo sv. spoved. Dovolj dobro ste se bili pripravili in tudi opravili. Zdaj je pa prišel čas, da se bode te tisti, ki ste šli k prvi sveti spovedi, pripravljali na prvo sveto obhajilo. Do sedaj še niste smeli prejeti Jezusa v sv. obhajilu, ker niste bili še pripravljani. Sedaj pa tudi vas čaka ta velika sreča. Nekaj ste že slišali o tem. Pa to moramo še spopolniti. Slišali ste namreč o Jezusovi zadnji večerji na Veliki četrtek. Povedal sem vam, kaj je Jezus storil po večerji. Ali zna kdo ponoviti? Več jih zna. Eden naj pové! Tako je prav. Jezus je vzel kruh v svoje roke, ga blagoslovil in rekel nad njim: »To je moje telo.« In kruh se je spremenil v Jezusovo telo. Jezus je Bog, kar reče, se mora zgoditi. Prav tako je vzel kelih z vinom, ga blagoslovil in rekel nad njim: »To je moja kri.« In vino se je spremenilo v Jezusovo kri. V Kani Galilejski je spremenil vodo v vino, pri zadnji večerji pa je spremenil vino v svojo kri in kruh v svoje telo. Vse to že znate. Slike ste tudi že videli. Nekatero vise še na steni. Sliko zadnje večerje imejte vedno pred očmi!

Ko so učenci opravili prvo sveto spoved, jih bo katehet takoj začel pripravljati na prvo sveto obhajilo. Ta priprava bo mnogo lažja, kakor pa priprava na prvo sveto spoved. Nesposobni otroci pač ne bodo šli v prvem šolskem letu ne k spovedi ne k sv. obhajilu, ampak bodo počakali še eno leto, da bodo dovolj razviti. Dobro je, da se katehet dogovori s starši, da ne bo zamere. Katehet, ki je v dušnem pastirstvu, naj po Veliki noči prebere v cerkvi odlok sv. Očeta papeža

Pija X. o prvem sv. obhajilu otrok. Potem pa bo začel sposobne otroke pripravljati v šoli in v cerkvi na prvo sv. obhajilo. Učence bo v šoli naravnal na sliko zadnje večerje, v cerkvi jim bo pa pokazal in razložil reči, ki so v zvezi s svetim obhajilom.

75. Sveto Rešnje Telo

Dragi otroci! Ko se pripravljate na prvo sv. obhajilo, na najsrečnejši dan v svojem življenju, morate nekaj več moliti kakor do sedaj, greha in slabe družbe se varovati. Kdor je vdan kakemu grehu, se ga mora odvaditi. Ako tega ne stori, ni za sveto obhajilo. Pomislite namreč, ko ga boste prejeli v svetem obhajilu! Večkrat poglejte na sliko zadnje večerje ali vsaj mislite nanjo! Kaj stori Jezus? V roke vzame kruh, ga blagoslovi, razlomi in dá svojim apostolom z besedami: »V z e m i t e , j e j t e , t o j e m o j e t e l o.« Kar so apostoli po teh besedah Jezusovih imeli v rokah, ni bil več kruh, ampak pravo resnično in živo telo Gospodovo, kakor so ga gledali pred seboj. Vidi se, kakor kruh, ima barvo belega kruha, okus, kakor kruh, vendar ni več kruh, ampak resnično telo Gospodovo, ki ima podobo kruha. Zato pravimo: Jezus je pričujoč pod podobo kruha. Torej živo resnično telo Jezusovo boste prejeli v svetem obhajilu, kakor apostoli pri zadnji večerji. Kako so bili srečni! Tako srečni boste tudi vi. Pa ne samo živo telo Jezusovo boste prejeli v svetem obhajilu, ampak tudi Jezusovo kri, ker v živem telesu je tudi kri. Torej pod podobo kruha je pričujoč celi Jezus kot Bog in človek. Jezusovo telo imenujemo tudi sveto Rešnje telo, ki nas je rešilo. Prejeli boste sveto Rešnje telo ali bolje, prejeli boste zakrament sv. R. T.

76. Sveta Rešnja Kri

Jezus vzame v roke kelih z vinom, se zahvali, jim ga da, rekoč: »Pijte iz njega vsi. To je namreč moja kri.« Kar so apostoli pili, ni bilo več vino, ampak resnična živa Jezusova kri. Vidi se, kakor vino, ima barvo in okus vina, vendar ni več vino, ampak prava kri Jezusova, ki ima podobo vina. Pod podobo vina je torej prava in živa kri Gospodova. Živa kri je pa samo v živem telesu. Torej pod podobo vina je pričujoča ne samo Jezusova kri, ampak tudi njegovo telo. Zato pravimo: Pod vsako podobo je celi Jezus kot Bog in človek pričujoč. Pa tudi pod vsakim njenim delom, ker se samo podoba deli, Jezus pa ne.

(Dalje.)

Alfonz Kopriva

Gospodarska vzgoja kmečkega otroka v naši narodni šoli s stališča sedanjih razmer

(Dalje.)

Če pogledamo še v zgodovino starega avstrijskega šolstva, najdemo točne določbe, kaj se sme učiti v ljudskih šolah in kaj ne. Kar bi vzbudilo v otroku kako samostojno mišljenje ali celo stanovsko in narodnostno samozavest, se sploh ni omenilo, ako že, pa v nasprotnem smislu. Buržuazija

avstrijske dobe je forsirala vedno neko brezbarvno, brezliko občno izobrazbo, kateri so pedagoške teorije in ideali kakega Pestalozzija, Herbarta, Komenskega, Fichteja i. dr. bile le fikcije za kritje njenih politično gospodarskih interesov. Kar pa je bilo strokovnih šol, pa so bile le liferanti posredovalcev tem narodnim, bolje mednarodnim, izkoriščevalcem. Vsai v glavnem je tako bilo in še mnogokje je. Najboljši dokaz je današnja doba sama, kam dovede tista nedoločna občna izobrazba naših šol brez vezi z življenjem, prikazujoč ga v občni in lažiidealni luči. Na milijone tako zvane idealne mladine zapušča po vsem kulturnem svetu osnovne, meščanske, srednje in visoke šole, stopa v življenje, zaseda važna mesta starejše generacije in kakor stari, tako tudi mladi rod, hodi isto zakleto pot gospodarskega reda, ki dovaja v kaotično stanje ves svet. Ogromno grozotno kolesje tega gospodarskega reda prime mladega človeka nevidno, da se naenkrat znajde v tej mašineriji. Kakor hitro bi se posameznik branil, bi bil zmlinčen. Le čitajmo n. pr. kako Upton Sinclairovo »Samuelovo iskanje«! To pa »bлагослов zemlje«, kakor mu v svoji knjigi Hamsun himno prelepo prepeva, dovaja v »prokletstvo zemlje«. Zato še dandanes stalno opazamo, da so n. pr. na Madžarskem in v Sp. Italiji silno škandalozne šolske razmere na podeželju. Grofi in conti majo večino veleposestev v svojih rokah in niso niti najmanj zainteresirani na gospodarski osamosvoji naroda. Na Madžarskem n. pr. še danes kmet ni prišel do soodločujoče besede. V Albaniji je moral pasti domač prosvetni minister samo vsled tega, ker je nacionaliziral šole, kar je bilo proti italijanskim imperialističnim interesom. Italijansko posojilo, denar, je kupil albansko šolo. Sam Mussolini je l. 1928 zboru zedinjenih učiteljev v Rimu zapovedal: »... zahtevam, da se predvsem visoka šola bavi z moralnim poukom. Ni potrebno obremenjevati otrok z znanjem. Znanje je potrebno otroku samo za neko vrsto švedske gimnastike za razvijanje možgan. Nasprotno temu je važnejše ustvarjanje italijanskega karakterja.« Zato se ni nič čuditi, če osvajajo v taki državi ljudi parole kakor: boljše živeti en dan kot lev, nego sto let kot ovca. Ne le to! Poglejmo Bato, Forda, angleške kolonialne šole, ruske in francoske industrijske šole! Vsak veleindustrijalec, vsak koncern ali trust je zainteresiran na tem, da vzgaja mladino svojih delavcev v pravcu, ki bi mu najbolj koristil. Res je: imajo ponekod lastne hišice, izborno oskrbo, hrano po vitaminih in kalorijah izbrano, toda v jedru je to čisto navadno suženjstvo. Tako torej stanovi, družabne plasti, združbe z raznimi svetovnimi nazori, narodnosti, politični režimi i. dr., v prvi vrsti gledajo na urejevanje šol po njihovem interesu. Oče nekega mojih bivših učencev mi piše letos iz inozemstva dobesedno: »Žal, da ta šola tukaj ni laična, temveč je posest premožovne družbe. Nam je sploh nemogoče dati otroka v laično, ker bi to imelo slabe posledice za delavca, ki je zaposlen pri tej kompaniji. Ako bi ne imeli našega duhovnika, bi bilo obupno.« Povsod pač vidimo, da skušajo vodo vzgoje napeljati na svoj mlin.

Ali ni torej kmečki stan upravičen, da, celo primoran, kot protiutež zgoraj omenjenim zavojevanjem mladine, zahtevati, da se njegova mladina

vzgaja in poučuje v smeri kmetijskega gospodarstva in ohranitve samonikle, z grudo zraščene slovenske kulture.

Predolgo bi bilo naštevaje vseh vzrokov, zakaj te zahteve naš kmet ni sam že zdavnaj postal. Čevljarji n. pr. se poslužujejo celo radia pri manifestacijah za svoje stanovske interese.

Kljub temu opazamo, da vsi naši večji časniki istočasno, ko propagirajo domačo obrt, prinašajo velike Bat'ove in Kastner-Öhlerjeve reklame. Za kmeta pa je važna le kaka vremenska napoved. Kmet, ta molči. Sam si tega ni kriv. Prav gotovo ne. Odkar obstoja kmečki stan, pa do danes, od patricijev in ljudskih tribunov, preko svetnih plemičev in cerkvenih velikašev fevdalne dobe do najnovejših brezosebnih trustov, strankarskih grup itd. je bil vedno le pasiven in zato izrabljan. Ramzesi in Herhorji starega, srednjega in novega veka so se trgali in se še trgajo zanj. Kmet v svojem bistvu pa je ostal nezaupen in zaprt. Kar je v njem slabih lastnosti, jih imajo večinoma na vesti prej imenovani njegovi izkoriščevalci, ki so v mnogočem tako skrotovičili njegovo dušo, da je skrivnena otrdela. Koliko jih je pa bilo in so še, ki bi mu bili iskreno dobro hoteli kakor brata Grakha, kak Gubec, Tolstoj, Stambulijski, Krek? Grakha sta bila zato ubita, Gubec mučen in razčrtvorjen, Tolstoj na indeksu in preganjan, Stambulijski zaprt in ubit, Krek si je nakopal ob skrbi za Jugoslovane, ki jim je duša kmet in seljak, bolezen in zanjo umrl.

Še je bilo in je še mnogo pobornikov zanj, toda niso vsi močni in še te omrežuje zanka zahrbtnih, vsemogočnih, brezosebnih in zato skrivnostnih, navidez nepremagljivih kapitalističnih združb in kovarstev večnega Žida. Hrvatski agronom Josip Predavac v svoji lepi knjigi »Selo i seljaci« opisuje po zgodovinarjih Klaiću, Šišiću, Horvatu in Radiću kronološko in notranje zgodovinsko psihološko in gospodarsko utemeljen razvoj hrvaškega seljaka, kjer dokazuje, da hrvaški plemiči niso bili nič manj neusmiljeni s tlačani nego kak ogerski Tahi ali tujci na Slovenskem in so se igrali s politiko t. j. s kmečkimi glavami kakor oni grof v Trdinovih bajkah. Tudi mi bi potrebovali tako izključno zgodovino kmečkega stanu. Sicer je pa naša slovenska in zgodovina vseh južnih Slovanov neposredno in posredno zgodovina slovenskega oz. južnoslovenskega kmeta.

(Dalje.)

Vilko Novak

Prekmurska šolska književnost

(Konec.)

Posvetne knjige, pisane v prekmurščini, so bile z majhnimi izjemami skoro vse namenjene šolski uporabi. Nastala je dolga vrsta abecednikov in čitank, ki so ob ugodnem času vzdrževale slovensko besedo v ljudski šoli.

Prva posvetna prekmurska knjiga je »Abecedarium Szlovenszko, za drobno Detzo vön Szpüscheno« 1725. To je obenem najstarejša ohranjena (v Nar. muzeju v Budapešti) prekm. knjiga. Naslovna stran je objavljena v Izboru prekm. književnosti. Delo vsebuje abecedo, primere za zlogovanje, desetere zapovedi, molitve in psalme.

Pisatelj ni znan. Jezik izkazuje močne hrv.-kajk. vplive. Vsebina kaže, da je bil pretežni del te knjižice verskega značaja. Slovenščina tedaj v vsej protestantski dobi (1715—1780) ni imela pravega posvetnega učbenika.

Prvi pravi abecednik je sestavil vsestransko delavni Mikloš Küzmič, ki je 1780 izdal tudi »Slovenski Silabikar, z šteroga se deca šteti more navčiti, z nikimi rejčnicami navküpe pod prešpan štampanja djani. V Soproni...« Ponatisi tega dela so izšli v 50-ih letih. Delo obsega med drugim n. pr. Moudroga Catoa lepe tanáče (světe), to je skupino rekov, ki je v srednjem veku in še v 16. stol. služila kot šolsko branje. Prvi jih je poslovenil Pohlin v svoji Kraynski gramatiki 1768, nato Valentin Vodnik okoli 1807. — Dalje vsebuje Slovenski Silabikar zbirko rekov in pregovorov in podobno. — Küzmičevo delo je tudi »ABC (Kni'zizca na národní soul haszek... V Búdini 1790«. Na levi strani je slovensko besedilo, na desni pa isto v madžarščini. Ta abecednik je tip splošno avstrijskih in ogrskih abecednikov Felbigerjeve dobe, vsebuje pa ista berila kakor Blaža Kumerdeja »Vodenja« iz 1778, ki so tudi dvojezična. Pod naslovom »Kratki navuk« so zbrane rečenice in kratki poučni zgledi. Najobširnejša pa so »Kratka zgovarjanja« vzgojne vsebine z naslovi Spitavajouči pojbič, Dober sluga, Zahválen sin itd. Sledi slovarček slov.-madž. besed, v latinščini pa Sententiae morum in 9 fabul.

Nič natančnega ne vemo o »Abecedarju slovenskem«, izišlem 1786 v Požunu in 1799.

Neznani pisatelj, skrit za šifro L. S. P. S., je priredil »Novi abecedar z ništeri nemški tákši knjižic vküp pobrani in na slovenski jezik preobrnjeni«. Soprona 1820. L. 1828 je izšel »Abecedar z šteroga se detza prav slovariti, takáj čteti navči poulek vnoúgoga hasna rázuma«. V Varaždini.

Ze zgodaj smo dobili tudi slovnico ogrskega jezika in sicer Kratki navuk voğrskega jezika v Gradcu 1833, ki ga je priredil znameniti prekm. pisatelj Jožef Košič po madž. slovnici Imreja Szalaya, na stroške železne županije.

V tej zvezi naj bo že omenjena druga slovnica madžarščine, ki jo je napisal Imre Augustič: Navuk voğrskega jezika za začetnike 1876. Zanimivo je, da je madžarsko slovnico za Slovence napisal isti Augustič, ki je v svojem časniku »Priátel« bližal knjižno prekmurščino knjižni slovenščini in ki je svoj »Prirodopis« 1877 izdal v gajici ter ga jezikovno naslonil na knjižno slovenščino, vsebinsko pa na Fr. Erjavca.

Po sklepu dualizma se je razvoj slovenščine v prekmurskih šolah obrnil vidno na bolje. Ze v prvi polovici šestdesetih let so bili na Dolinskem (Beltinci, Črensovci) v rabi celó učbeniki v knjižni slovenščini, ki se je tudi sicer poučevala. Bila je to zasluga učiteljev Murkoviča, Kocuvana in Rožmana.

Z letom 1870 pa se je pričela nenavadno bogata šolskoknjižna produkcija v prekmurščini. Delo se je vršilo v dveh skupinah, kakor že vse književno delo od začetka: za protestante je prevajal madžarske knjige Janoš Kardoš, za katoličane pa Janez Murkovič.

Kardoš (r. 1801 v Noršincih, u. 1875 na Hodošu) je za Štefanom Küzmičem najplodovitejši in najpomembnejši protestantski prekmurski pisatelj. Poleg številnih verskih knjig je tudi prevajal madžarske pesnike (Aranya, Petöfija, Vörösmartyja) ter pisal šolske knjige. O zadnjih hočemo tu govoriti. Že l. 1867 (Dunaj) je izdal na stroške prof. Sam. Kámorya »ABC ali návuk na pisajöc — čtenjé za slovenske vučevnice«. Po naročilu peštanskega naučnega ministrstva je prevedel celo vrsto šolskih knjig: 3 knjige Lászlója Nagya: Návod na flisanja vu govorénji i razménji za vesnički šol prvi i drúgi zloč (1870, Búdina); Jezična flisanja za vesnički šol II. zloč (Buda 1870) in Návod na voğrski jezik za vesnički šol I. in II. zloč (Búdina 1871). To je tedaj poleg Košičeve in Augustičeve knjige tretji učbenik za madžarščino, toda edini, ki je bil namenjen šolski uporabi.

»Jezična flisanja«, t. j. jezikovne vaje, so sestavljena takole: Vsaka vaja sestoji iz treh delov: 1. besedilo, ki je n. pr. sestavljeno iz posameznih stavkov besed ali zlogov, 2. goridanje, t. j. naloga, vaja, ki se nanaša na sprednje besedilo (treba je n. pr. dopolniti stavek s kakim členom ali izpisati besede), 3. »djátke«, t. j. pravila, ki slede iz vaje, n. pr.: Reči z čütni glasov stojijo. Govornoga glasa štampno ali pismeno znaménye, písk zovémo. Samoglasní so tröje dobi, kakti: dúgi i kratki i tégivni. Števila ime nuje: jedinčni, dvojni, večni broj. Glagol naziva »činitna reč«, ki ima zdášnji, premínjen i príšesten hip«. Na nekaterih mestih je ohranil prevajalec madžarsko besedilo, zapisal pa je tudi nekaj opomb, ki opozarjajo na razliko med madžarskim in slov. jezikom, n. pr. glede števila.

Drugo delo, Navod na flisanje je dosledno poučna čitanka. Jezikovno je zanimiva radi teğa, ker je prevajalec slovenil mnoge abstraktne izraze, ki jih živi govor nima. Sestavki vsebujejo navodilo učitelju, nato njegova vprašanja, ugotovitve in odgovore otrok. Prvi del vsebuje nauk o šolskem redu, drugi opisuje šolo in življenje v njej, tretji hišo in družino, četrti vas, peti okolico vasi, šesti zrak in nebo — rodnico, to je naravo.

Kardoš je prevel še 3 knjige Jánosa Gáspárja: Nove knige čtenjá za vesnički šol 2. zloč (1870), za 3. zloč (1871, 1872), za 4. zloč (1873). Te knjige so že mnogo bliže današnjemu tipu čitank, dasi jih preveva še vsiljiva poučnost. Imajo tudi mnogo literarnih prispevkov. Vsebina je razdeljena na povesti, zgodovinska berila, pesmi, zemljepisna, prirodopisna in vzgojna berila. Literarni prispevki so prevodi najznamenitejših madžarskih pesnikov Petöfija, Tompe, pisatelja Jokaija i. dr. Ti doneski so pomembni kot prvi slovenski prevodi iz madžarske literature. Treba je reči, da so pesniški prevodi posrečeni, saj je bil Kardoš mojster v jeziku in verzifikaciji, kar najbolje kaže prevod »Toldija«.

Tretji šolski pisatelj, katerega je Kardoš prevajal, je Pál Gönczy. Prevel je Nove ABC i začetne knige čtenjá za vesnički šol prvi zloč (Buda 1871) in Navod vu slovenske ABC-ske i začetnoga čtenjá kniga za vučitele (1873). Za prevode teh knjig je Kardošu ogrska vlada priznala 800 gold. nagrade, s katero si je kupil gospodarstvo.

V katoliških šolah (1862—78 v Beltincih) pa so istočasno rabili Murkovičeve prevode Ignaca Báránja: Abecednik za katholičanske vesničke

šolé, izdala Družba sv. Štefana (2. izd. 1871, 1878³) in Perve knige čtenjá za katoličanske vesničke šolé 1871², 1886³.

Ti učbeniki pa dolgo niso mogli biti v veljavi, kajti okoli 1880 se je pričel močan madžarski pritisk in somboteljski škof Szabó je 1880 pozival duhovščino, naj širi madžarščino ter naj mu poroča o uspehu.

* * *

Med knjigami za šolo, ki niso verskega in jezikovnega značaja, sta nam znani dve: Kardoš je prevel Maszákovo metodiko risanja: Potikazáč na začetno rovanje 1871, Imre Augustič pa je priredil »Prirodopis s kepami za narodne šole« 1878 v gajici.

Sem pa lahko štejemo tudi Košičevo knjigo Zgodbe vogrskega kraljestva 1848, ki sicer nima izrečne oznake, da je namenjena šoli, toda prav lahko so jo tam rabili. Delo je zanimivo radi pisateljevega narodnostnega mišljenja, ki je jasno izraženo v ostrih opazkah o Madžarih.

Šolstva v Slovenski krajini se tiče Košičev Zobrisani Sloven i Slovenka med Mürov i Rábov (ok. 1845), kjer se pisatelj vneto zavzema za napredek šolstva.

Ta knjiga je posebno zanimiva, ker so nekateri njeni deli povzeti prosto ali dobesedno po Slomškovem »Blažetu in Nežici«. Mnogo je pa tudi samostojnega Košičevega. Že prvo poglavje »Vrli slovenski školnik« kaže blagoslov delovanja dobrega učitelja. Ostala poglavja so pouk o vedenju kmečkega človeka v cerkvi, v družbi, ob raznih prilikah, o vražah in deviškem življenju. Knjiga je bila pobuda učitelju in dober pripomoček pri pouku.

Pregled prekmurske šolske književnosti kaže, da je prizadevanje za obravnavanje najnujnejših predmetov v materinščini pri nas vedno živelo. V kulturnih razmerah je vzrok, da se je najbolj množila verska književnost, nasproti kateri je bila vlada najbolj strpna. Od začetka našega slovstvenega dela v začetku XVIII. stol. pa zasledujemo tudi posvetne učbenike, ki so imeli namen, nuditi otroku spoznavanje duhovnega in snovnega sveta.

Če upoštevamo, da je prekmurski jezikovno kulturni okoliš bil v 18. in 19. stol. docela osamljen v tujejezični državi, tedaj moramo priznati, da je število in kakovost naših šolskih knjig lep dokaz vzgojnega in narodnostnega prizadevanja. Primerjava z ostalimi slovenskimi okoliščinami kaže, da smo istočasno, z osrednjim okolišem pričeli smotrno gojiti posvetne šolske knjige. Deloma smo imeli celo iste knjige kakor v ostali Sloveniji. Vidimo pa tudi, da je osrednja slovenska vzgojna knjiga vplivala na prekmursko knjigo in s tem pomnožila vrsto naših kulturnih stikov.

Naše šolske knjige so dokaz, da je kljub prevladi tujega jezika živela tudi v prekmurski šoli slovenska beseda; te knjige so tudi pripomogle, da se je na tej zemlji ohranila narodna zavest in da je z osvobojenjem dosegla slovenska beseda med Muro in Rabo svojo zmagó.

Koroški plebiscit

Bliža se zopet obletnica koroškega plebiscita. V slovenskem tisku in publikacijah je težko najti številke, nanašajoče se na koroški plebiscit. In vendar bi morale biti vsakemu Slovencu na razpolago. Vzgojitelji slovenske mladine na srednjih, meščanskih in osnovnih šolah vendar nujno potrebujejo tozadevne podatke. Zato priobčujem v tem članku število glasovalcev in oddanih glasov iz vseh okrožij in občin.

Okrožje A, Rožek

Občina	Plebiscit 10. okt. 1920					Slov. štetje l. 1910		Nem. štetje l. 1910	
	Glasovalcev	Oddanih glasov				Slov.	Nem.	Slov.	Nem.
		za Jugosl.		za Avstrijo					
		abs.	%	abs.	%				
1 Ločavas . . .	651	344	56.8	262	43.2	1.290	16	94.6	5.4
2 Na Dravi . . .	389	141	35.9	252	64.1	?	?	49.4	50.6
3 Loče	663	410	64.3	228	35.7	?	?	63.4	36.6
4 Ledenice . . .	591	327	58.4	233	41.6	905	13	96.8	3.2
5 Št. Jakob v R.	1.893	968	54.2	816	45.8	3.523	13	89.8	10.2
6 Rožek	321	128	40.4	189	59.6	587	19	71.5	28.5
Skupaj	4.508	2.318	53.7	1.980	46.3	6.305	61	82.4	17.6

Okrožje B, Borovlje

7 Žrelec	245	80	32.7	165	67.3	?	?	25.5	74.5
8 Bistrica v R.	947	500	54.9	410	45.1	1.573	35	55.5	44.5
9 Borovlje	1.708	468	27.5	1.235	72.5	2.922	225	10.2	89.8
10 Hodiše	598	274	47.4	304	52.6	1.166	—	92.6	7.4
11 Kotmaravas . .	794	272	37.7	449	62.3	2.429	13	57.4	42.6
12 Bilčovs	438	331	79.4	86	20.6	755	—	96.1	3.9
13 Žihpolje	607	142	24.9	428	75.1	1.031	13	30.2	69.8
14 Otok	375	116	31.9	248	68.1	605	25	42.4	57.7
15 Medgorje	522	106	21.5	383	78.5	969	—	96.2	3.8
16 Zgornja Vesca .	214	139	68.8	63	31.2	384	—	90.4	9.6
17 Radiše	383	188	51.0	181	49.0	709	2	70.1	29.9
18 Šmarjeta v R. .	607	279	48.9	291	51.1	1.152	—	92.5	7.5
19 Skofiče	664	286	44.7	354	55.3	1.260	11	94.3	5.7
20 Medborovnica .	558	225	41.7	315	58.3	1.096	—	65.8	34.2
21 Podljubel	916	315	36.1	558	63.9	1.569	5	50.2	49.8
22 Vetrinj	910	152	17.7	703	82.3	1.320	211	15.5	84.5
23 Svetnavas	516	321	65.9	166	34.1	880	15	88.7	11.3
24 Slov. Plajberk .	375	276	79.5	71	20.5	516	—	96.5	3.5
25 Sele	566	511	96.8	17	3.2	1.027	—	98.7	1.3
Skupaj	11.943	4.981	43.6	6.427	56.4	21.363	555	59.6	40.4

Okrožje C, Pliberk

Občina	Plebiscit 10. okt. 1920					Slov. štetje l. 1910		Nem. štetje l. 1910	
	Glasovalcev	Oddani glasov				Slov.	Nem.	Slov.	Nem.
		za Jugosl.		za Avstrijo					
		abs.	%	abs.	%				
26 Pliberk	562	136	24.7	414	75.3	788	243	11.8	88.2
27 Doberlavas	1.625	505	33.9	985	66.1	2.746	49	78.6	21.4
28 Železna Kapla	612	181	32.2	381	67.8	1.053	79	26.4	73.6
29 Bistrica v Podj.	1.070	653	64.7	355	35.3	1.847	12	99.1	0.9
30 Galicija	559	156	28.5	391	71.5	1.050	—	98.0	2.0
31 Globasnica	708	366	53.8	314	46.2	1.278	7	98.4	1.6
32 Libeliče	704	387	57.1	290	42.9	1.928	15	92.5	7.5
33 Libuče	681	348	54.9	286	45.1	1.732	28	88.1	11.9
34 Blato	807	650	85.0	115	15.0	1.483	—	97.8	2.2
35 Rikarjavas	997	327	35.0	607	65.0	1.777	8	94.5	5.5
36 Skocjan	701	298	45.4	358	54.6	1.185	—	86.0	14.0
37 Žvabek	260	183	75.0	61	25.0	445	—	98.9	1.1
38 Žitaravas	796	317	40.1	474	59.9	1.515	15	88.9	11.1
39 Bela	1.507	1.029	78.5	281	21.5	2.756	5	96.8	3.2
Skupaj	11.589	5.536	51.0	5.312	49.0	21.583	461	84.5	15.5

Okrožje D, Velikovec

40 Djekše	904	273	35.0	507	65.0	1.575	27	87.7	12.3
41 Grabštanj	968	112	11.9	832	88.1	1.795	45	49.9	50.1
42 Grebinj	1.786	380	22.8	1.290	77.2	3.064	121	73.2	26.8
43 Vobre	795	310	41.2	443	58.8	1.458	14	77.1	22.9
44 Labot	768	55	7.1	717	92.9	663	876	3.1	96.9
45 Št. Peter na V.	627	251	42.0	347	58.0	1.126	—	94.4	5.6
46 Pokrče	726	134	18.9	574	81.1	1.443	16	54.6	45.4
47 Pustrica	674	21	3.2	634	96.8	422	703	0.3	99.7
48 Ruda	823	285	36.1	505	63.9	1.500	34	86.7	13.3
49 Tinje	324	44	14.1	269	85.9	583	13	75.3	24.7
50 Velikovec	1.424	229	16.5	1.154	83.5	1.911	686	19.4	80.6
51 Važenberk	1.423	349	25.4	1.026	74.6	2.831	13	65.0	35.0
52 jetnišnica (Vel.)	9	1	—	8	—	—	—	—	—
Skupaj	11.251	2.444	22.8	8.306	77.2	18.371	2.548	56.4	43.6

Celokupen pas A

Občina	Plebiscit 10. okt. 1920					Slov. štetje l. 1910		Nem. štetje l. 1910	
	Glasovalcev	Oddani glasov				Slov.	Nem.	Slov.	Nem.
		za Jugosl.		za Avstrijo					
		abs.	%	abs.	%				
Skupaj	32.291	15.279	40.96	22.025	59.04	67.622	3.625	68.6	31.4

Če si zgornje številke nekoliko ogledamo, vidimo, da je v dveh okrožjih bila večina oddanih glasov za Jugoslavijo, to sta okrožji: Rožek (Zg. Rož) in Pliberk (Podjuna). V obeh okrožjih je bilo oddanih za Jugoslavijo 7.854 glasov, za Avstrijo pa 7.292 glasov. Izmed 51 občin je imelo 18 občin jugoslovansko večino. Te občine so: 1. Se le nad Borovljami (96.8% glasov za Jugoslavijo); 2. B l a t o pri Pliberku (85); 3. S l o v e n j i P l a j b e r k ali Svinčnica nad Borovljami (79.5); 4. B i l č ó v s nad Rožom (79.4); 5. B e l a pri Železni Kapli (78.5); 6. Ž v a b e k pri Pliberku (75); 7. Z g. V e s c a (v župniji Bilčovs; župnija Bilčovs se razprostira preko dveh občin: Bilčovs in Zg. Vesca; 68.8); 8. S v e t n a v a s v Rožu (65.9); 9. P o d j u n s k a B i s t r i c a (64.7); 10. L o č e pri Baškem jezeru (64.3); 11. L e d e n i c e pri Baškem jezeru (58.4); 12. L i b e l i č e (ta občina je zdaj razdeljena, en del spada v Jugoslavijo, en del pa v Avstrijo; 57.1); 13. L o g a v a s pri Vrbskem jezeru (56.8); 14. B i s t r i c a v Rožu (54.9); 15. L i b ú č e pri Pliberku (54.9); 16. Š t. J a k o b v Rožu (54.2); 17. G l o b á s n i c a ob vznožju Pece, Podjuna (53.8); 18. R á d i š e pri Celovcu (51). — Vse te občine skupaj so dale za Jugoslavijo: 7.931 g l a s o v, za Avstrijo pa: 4.235 g l a s o v. Izmed teh občin se samo štiri nahajajo severno od Drave, namreč: Bilčovs, Zg. Vesca, Logavas in Rádiše, vse ostale ležijo južno od Drave.

V glasovalnem ozemlju južno od Drave je bilo oddanih za Jugoslavijo 10.405 g l a s o v, za Avstrijo pa 10.083. Če bi se bilo glasovalno ozemlje razdelilo v razmerju z oddanim številom glasov na sličen način, kakor se je to zgodilo v Zg. Šleziji, bi bilo ozemlje južno od Drave pripadlo Jugoslaviji.

Loče pri Baškem jezeru tvorijo samostojno župnijo, ne pa samostojne občine, marveč spadajo v veliko občino Békštanj, v kateri so Slovenci našli l. 1910 3812 Slovencev in 17 Nemcev. Občina je torej popolnoma slovenska. »Na Dravi« spada v občino Marija na Zili, v kateri so Slovenci našli l. 1910 1558 Slovencev in 27 Nemcev. Od občine Žrelec se je nahajala samo tretjina v I. glasovalnem ozemlju. V celji občini Žrelec so Slovenci našli l. 1910 1239 Slovencev in 50 Nemcev.

Če prištejemo slovensko prebivalstvo glasovalnih občin: Na Dravi, Loče, Žrelec k številki 67.622, kolikor je bilo Slovencev v ostalih glasovnih občinah, najdemo, da je bilo v I. glasovalnem ozemlju okroglo **70.000 Slovencev**. Tem stoji nasproti kakih 3.700 N e m c e v. Ali nismo Slovenci ob razsulu stare monarhije to ozemlje po vsej pravici zahtevali zase? Nepotrebno je bilo, da so občino Pustrica, ki je že čisto ponemčena in so slovenska samo še ona naselja, ki so nagnjena proti Grebinju, priklopili glasovalnemu ozemlju. Če odštejemo teh 1000 pustriških Nemcev, najdemo, da je bilo v ostalem glasovalnem ozemlju samo še 2.700 N e m c e v! K a k o n e z n a t n a m a n j š i n a n a s p r o t i 70.000 S l o v e n c e v!

Za k á k o p r i s t n o s l o v e n s k o o z e m l j e j e š l o, nam pokažejo številke ljudskega štetja. Slovenci so napravili l. 1910 sami svoje

uradno ljudsko štetje. Šteli so popolnoma objektivno, za Nemca so šteli samo onega, ki je bil res Nemec. Vse domače prebivalstvo je bilo slovensko. Nemci so bili samo posamezni priseljenci, kakor železničarji, učitelji, poštarji in podobno. Znano je, da je bilo avstrijsko uradno ljudsko štetje, kar zadeva narodno pripadnost, vedno lažnivo. Pa kljub temu so Nemci našteli pri uradnem ljudskem štetju l. 1910 v I. glasovalnem ozemlju 68.6 % Slovencev in 31.4 % Nemcev! Kako so mogli Nemci to ozemlje po razsulu zahtevati zase? Skakšno pravico? **Z nikakršno!**

Narodnost bi morala biti odločilna in ta je govorila za nas! Čemu glasovanje, ko pa je bilo ljudstvo po svoji ogromni večini slovenske narodnosti? Res so nam to ljudstvo v šolah ponemčevalnicah že pol stoletja prej zastrupljevali z nemškim duhom. To je bil zločin in krivica! In ta zločin in krivica naj Nemcem dasta pravico, da smejo zahtevati, naj se v glasovanju odloči, kam naj to ljudstvo slovenske krvi in jezika in to slovensko ozemlje pripada? Ali niso to povsem moralično zmedeni pojmi? Zatiralcu se za njegov zločin nad malim in ubogim narodom še prizna nagrada v tej obliki, da se za očitvidno slovensko ozemlje določi glasovanje!

Seveda je kriva tudi naša naivnost, ko smo poslali komisarja v Celovec, namesto da bi ga bili obenem z Beljakom nemudoma zasedli! Kakšen škrt je slepil tedaj naše odločujoče može, da tega niso videli?

Meseca julija t. l. (1937) so Nemci odprli svoj »Deutsches Haus« v Doberlivasi. Nemški govornik je tedaj pravil, kako so Nemci pred plebiscitom tiho in neutrudno delali in ljudi pridobivali zase, medtem ko da so Jugoslovani »samo vpili«. In uspeh? V slovenski Doberlivasi je bilo oddanih za Jugoslavijo 505 glasov, za Avstrijo pa 985! Torej skoro polovico več! Tako v občini, v kateri je bilo l. 1910 2746 Slovencev in samo 49 Nemcev! V občini, v kateri so celo Nemci pri svojem famoznem uradnem ljudskem štetju leta 1910 našteli samo 21.4% Nemcev in 78.6% Slovencev!

10. X. 1920 je naš črni dan, naš Vidov dan!

Iz dušeslovja in modroslovja

Etbin Bojc

Strukturna psihologija in pedagogika

(Konec.)

Kakor je po eni strani osebni duh posameznika vraščen v duhá družbenih zajednic: družine, naroda, države ter Cerkve in vsakočasne človeške kulture, kar vse tvori njegovo kulturno okolje, tako nahajamo pri tem

velike razlike glede načina in globine te osebne zraščeniosti, ozir. konvergenčnega spoja z okoljem kulture. Vse od kolektivno nastrojenega posameznika z gonsko naravo živalskega človeka, kakršnega nahajamo na stopnji primitivnih rasnih kultur, pa do individualne, notranje izoblikovane osebnosti duhovne aristokracije se niansira osebna oblikovanost v organičnem stiku z objektiviranim duhom družbene kulture.

V.

Strukturni vidik in razvojna psihologija

Po tako obsirneje podanih vsebinskih prikazih duševnih, socioloških in duhovnih strukturnih celotnosti naj se sedaj, ko je načelno in tudi na konkretnih pojavih vsakomur že pojasnjen pojem strukturnosti v psihologiji, ustavim pri odnosu istega pojma do otroške, odnosno razvojne psihologije in njega pomenu zanjo, s čimer se bomo močno približali tudi pomenu strukturne psihologije za moderno pedagogiko.

Medtem ko psihologija podaja kolikor toliko statično sliko duše, pa je treba upoštevati zlasti še vidik razvoja. Vsak psihofizični pojav pripada bolj ali manj raznim plastem, tako obstaja nevarnost, da plasti zamenjamo, ali jih celo sploh prezremo. Bolj ali manj iste psihične prvine (občutki, predstave, misli, čustva, stremljenja, spontana doživljanja in instinkti) sestavljajo tako otroško kakor pubertetnikovo dušo in dušo odrasleca. Pojavi se ob tem vprašanje, v kakšno celotno strukturo so ti psihični elementi urejeni, kako ta struktura vpliva na prvine nazaj in jih po svoje določa.

Da je pojem strukture temeljne važnosti za razvojno psihologijo, nas lahko prepriča že površen pogled na razvoj duševnega življenja otroka v raznih starostnih dobah. Predsodek in zmotna misel, da je duševno življenje otroka v glavnem isto kot pri odraslem človeku, da kaže otrok le nepopolno sliko odraslega, sta že nekaj časa premagana. Težko pa si je predstavljati razvojno črto duše in zaporedje njenih struktur. Morda še najbolj tako, da so posamezne strukture duše razvrščene v več zaporednih plasti, katerih vsaka najnovejša se razvija iz prejšnjih, ki še vedno vplivajo bolj ali manj nanjo. Tako se otroška struktura v predšolski dobi na primer polagoma razvije v strukturo šolskega otroka in ta se polagoma prenese v svojevrstno strukturo mladostnika, ta pa potem v strukturo odrasleca. Analogne stopnje razvoja nahajamo tudi v kulturi naroda in človeštva.

V sodobni fiziologiji, oziroma morfologiji živčevja in možganja se odpirajo novi vidiki in razkrivajo svojevrstne strukture, ki kažejo na temeljno korelacijo med duševnostjo in fizičnostjo. Razen tega moramo upoštevati, da ima vsaka doba svoje konstitutivno bistvo, svojevrstno strukturo in prezanimivo je tu vprašanje, kako se v vsaki dobi razvijajo prirojene dispozicije ob stiku z okoljem. Za vsako dobo moremo izkazati svojevrsten ton in tempo ter smer duševnega dogajanja in udejstvovanja na podlagi

podrobnega materiala in konkretno izkazanih psihičnih dejstev. Ne zadoštuje, da poznamo potek posameznih funkcij; izhajati moramo marveč od celotne slike duše in vedeti, da je vsaka duševnost neki sistem, ki sam sebe uravnava in usmerja, ki se na vsaki stopnji prilagodi na naloge, ki mu jih okolje donša ter da je vsakokratna razvojna stopnja le korak navzgor in prehodna etapa do končnega uresničenja samega sebe. Spoznati moramo torej notranjo življenjsko smer, ki se izraža v vsakokratni razvojni dobi po svoje. Izkazati je treba celotno strukturo duševnosti in v tej statično in genetično tendenco. Od duševne strukture je zavisno, kako sprejme človek vnanji svet. Človeška duša je začetkoma že primitivna celotnost, ki je relativno kompleksna in difuzna. Šele na višji stopnji se primitivni, malo zgrajeni kompleks pretvori v strukturirano, diferencirano obliko. Senzitorna intelektualna plast in primitivna emocijsko volitivna plast se pri otroku še nista izdiferencirali iz neke čudno svojstvene, obe že v sebi združujoče primitivne celotnosti (Volkelt). Tudi živi otrok v drugem svetu istinitosti kot mi. Igra je zanj življenjski element pač zato, ker se struktura njegove duše ujema s strukturo igre. Podobno je s pravljicami in robinzonadami v kasnejši dobi otrokovega magičnega gledanja na svet in življenje. Struktura otrokove duševnosti je kompleksna in difuzna, labilna ter egocentrična. Vsaka faza v razvoju njegove duševnosti je predstopnja poznejše ter se pozneje še tupatam oglašča, često pa nenadoma kar z vso vehemenco bruhne na dan. A vendar je vsaka doba in vsaka posamezna stopnja teh dob, celo vsak moment v psihičnem toku nekaj zaključenega in končnega. Primitivna struktura otrokove duše je po svojem bistvu podobna strukturi primitivnega človeka nekulturnih narodov. Zadržanje v predpubertetni dobi kaže svojstvenosti primitivne kulture in je puberteta sama podobna preporedni njeni fazi. Otrok živi svoje življenje, odraslec svoje; zgodnji srednjeveški človek je živel drugačno življenje kot primitivni in tudi pri današnjem človeku moramo upoštevati, da se je razvil iz prejšnjih struktur, kar je zelo važno, na primer, glede njegovih duševnih zmožnosti, njegovih prirojenih nagnjenosti recimo v konkretnem primeru problema zločina in kazni v pedagoškem in pravnem oziru.

Naloga razvojne psihologije je, da ugotovi posamične razvojne funkcije in razvojni red. Od W. Sterna in njegove pedološke šole imamo raziskano razvojno linijo otrokovega govora. Preizkusi inteligence so se in se vedno lahko vrše v službi inteligenčne selekcije otrok na podlagi Binet-Simon-Bobertagovih testov. Narodnostna psihologija je odkrila nove faze človeškega kulturnega razvoja. Kakor se je psihologija v prejšnjih časih opirala na fiziko in fiziologijo, tako se sedaj opira na primerjajočo nevrologijo, ki se je med tem razvila. Nekdanja možganska anatomija je podajala presumarične rezultate. Do novega razmaha je prišlo v tem pravcu šele l. 1920, ko je Jaensch podal sistematično zgradbo za svet mladostnika in intelektualno življenje. Na presenetljiv način je prišel pri dedukciji na duševno metamorfozo človeka. Zaznavanje in predstavljanje

malega otroka izkazuje edinstveno doživljajsko obliko, tkzv. ejdetsko, temelječo na subjektivnih nazornih slikah, ki v puberteti v novi obliki nastopijo. Poleg narodnostne psihološke filogeneze se vzporeja preizkuševalna ontogeneza; vsako duševno življenje je po svojem razvoju onto kakor filogenetično, naravno in kulturno pogojeno.

VI.

Strukturna psihologija in moderna pedagogika

Nedvomno je to najkonkretnejše poglavje, vendar ne bom pri njem kaj dalje ostajal. Vsa dosedanja poglavja so se že močno ozirala na pedagogiko ali vsaj iskala poti in bližine do nje. Zato naj zadostuje, če v tem zaključnem poglavju nakažem nekaterim ugotovitvam njih uporabnost v vzgojni praksi.

Stara pedagogika, ki je še nedavno obvladovala pouk in ga deloma še obvladuje, je imela v glavnem empiričen izvor in je s svojo opazovalno metodo, učnim načrtom in starimi pravili podobna — tako nekako se izraža že Binet (v knjigi: »Nove misli o šolskem otroku«) — sicer počasni, a kolikor toliko sigurni kočiji. — Nov čas je prinesel nove potrebe in inspiracije za reformo. Kakih petdeset let sem nastopajo proti tej pedagogiki novi reformatorji, ki so začeli graditi pedagogiko na novih, znanstvenih osnovah, po vprašalnih polah in preizkuševalnicah. Njih program je izredno obsežen. Predvsem se je izkazala potreba, preosnovati organizacijo pouka z ozirom na doganjanja otroške psihologije. A pedologija je imela doslej mnoge nedostatnosti, ki jih omenja Binet in ki se dajo odpraviti pod vidikom in s pomočjo strukturne psihologije. Stara pedagogika preveč posplošuje, je preveč nedoločna, moralična, črkovna, besedna, učena in prerada pridiguje. Zato je dolgočasna in nadležna ter ostaja brez učinka in pravega uspeha, čeprav je imela pred očmi v glavnem vse probleme, ki se morajo rešiti, čeprav je stala sredi šolskega življenja in se vrgla pri tem na vse, kar vzgojo najbolj zanima. Na drugi strani pa vidi Binet suhe poskuse testov, ki so daleč od šole in življenja, in zato zaključuje svoja razglabljanja z besedami: stara pedagogika nam naj nudi probleme, ki jih moramo studirati, nova pa metode za njih rešitev.

To se dejansko že izvršuje v moderni pedagogiki, oslanjajoči se na prikazano strukturno psihologijo, ki podaja nove in pravilne poglede na človeško duševnost v njenem razvoju. Moderna psihologija se zaveda, da ima pred seboj živo, razvojno in strukturirano duševnost, ki jo bo le tedaj najpopolneje oblikovala, ko bo, oprta na zdrav življenjski čut in na globoko duševno spoznanje ob živem kontaktu z njo, iskala in našla pot do zadnjih plasti njene duševne strukture in zakonitosti. Zato poudarja vsa tista vzgojna načela, ki zakonitostim te duševne strukture najbolj odgovarjajo. Zato utira nove poti in kaže nove odnose v razmerju učitelja do učenca, ki postajajo v nekaterih praktičnih sodobnih oblikah — v odporu do prejšnjih — kar preekstremni in revolucionarni.

A tudi v didaktično-metodičnem pogledu podaja moderna pedagogika prav iz strukturnih vidikov marsikaj novega, naprednejšega. Saj se je v tem pogledu v zadnjem času izvršil v učni praksi naravnost kopernikanski prevrat. Stara pedagogika je poznala predvsem predmet, ki ga je stavila v ospredje pouka in ki se mu je uklanjal učitelj, medtem ko se mu je moral učenec popolnoma podrediti in prilagoditi. Po večji ali manjši, boljši ali slabši apercipiji tega predmeta — malika stare šole — se je merila in ocenjevala višina človekove življenjske intelektualne sposobnosti... Način te apercipije pa je bil od sile mehaničen, kakor je bilo in je vedno mehanično zgolj intelektualno dojetje predmetov. To se sicer vrši marsikje še danes, a pri koreninah je že nastavljena taki metodi sekira boljšega pedagoškega spoznanja v odnosih šolske regeldetrije: učitelj — učenec — snov. Aktivnejše sodelovanje učencev, stvarjalno izživljanje na podlagi principov pedagoške bližine, domorodnosti in samodejavnosti, kompleksni in strnjeni pouk, globalna metoda i. p., so vplivi strukturnega pojmovanja otroka. »Stoletju otroka« se pridružuje osebna smer v pedagogiki in moderna novošolska didaktika. Tudi razmerje šole do doma in obojega do naroda in Cerkve zadobiva svojo pozitivno oslombo v nakazanem strukturnem pojmovanju življenja in kulture.

Podrobneje se v tem okviru v odnos strukturne psihologije do pedagogike ne bom spuščal; zahtevalo bi to posebno obdelavo. Hotel sem le ob splošnem prikazu strukturne psihologije in celotnostnega pogleda na kulturo spregovoriti tudi o tem odnosu. Predvsem je pedagogiki, oslonjeni na strukturni psihologiji, do tega, da bi izoblikovala celega človeka in da bi šola prenehala biti kraj dresure, marveč da bi nudila tisti drugi višji dom, ki bi ostal otroku kot najboljša pripravljavnica za življenje v najlepšem spominu kot svetla pot in topla luč v njegovi duši. Potem ne bi bil več kak moderni Rousseau upravičen, zanikavati zasluge šole, vzgoje in vede, znanosti in kulture sploh za oplemenitenje in dvig človeškega življenja. Naš Prešeren bi prizanesel s svojo pretresljivo »Vrbo« in Cankar s »tujo učenostjo« in mi vsi, ki se ukvarjamo kakorkoli na vzgojnem polju, bi lahko pokopali stari latinski izrek »quem dii odere, magistrum fecere...«

Razprave o Slomškovih spisih

Vinko Brumen:

Slomšekova izdaja šolskih knjig

XIII. Uspeh

(Dalje.)

Če se kratko ozremo na dosedanje ugotovitve, vidimo, da je Slomšek nekaj sodeloval že pri Musijevem »Navodu za nedeljske šole« (1830 in pozneje); napisal je za višjo stopnjo nedeljskih začetnih šol

»Blažeta in Nežico v nedeljski šoli« (1842, 1848, 1857), knjigo, ki so jo uporabljali tudi v ostalih šolah, zlasti v nedeljskih nadaljevalkah; pomagal je Kranjcu pri izdaji »Malega Blažeta« (1849, z letnico 1850); za časa Thunovega ministrovanja pa je prevzel vso skrb za preuredbo starih in sestavo novih šolskih knjig za slovenske šole. Zaradi tega je iskal stika z najboljšimi šolniki v škofiji, vpraševal jih po željah glede novih knjig, sestavljal zanje podrobne načrte, pa jih pošiljal ministrstvu in sodelavcem, pregledoval in popravil je rokopise, predlagal jih je oblastem, skrbel je za tisk, pri poznejših knjigah in izdajah je sam oskrboval celo tiskovne popravke, pa še nove knjige je priporočal in zagovarjal.

Med temi knjigami je izšel slovenski abecednik (? in 1862), ki ga je sestavil J. Kranjc in popravil Slomšek, slovensko malo (1852) in veliko berilo (1855), ki ju je sestavil Slomšek sam, dasi morda po nasvetih znanih šolnikov, »ponovilo« potrebnih naukov za nedeljske (nadaljevalne) šole (1854), ki so ga napisali razni sodelavci, a uvodno »opomembo« in pač zadnji sestavek je napisal Slomšek sam, dvojezičen abecednik (1852), ki je menda tudi izšel iz Krajncjevih rok, dvojezično malo (1853) in veliko berilo (1855), ki ju je ponemčil Slomšek sam, dva šolska katekizma, ki je prvega sestavil Slomšek s pomočjo Voduškovo (1850 in pozneje), drugega pa je pač prevedel Rozman in popravil Slomšek (1850 in pozneje), nemško slovnico (1852), ki jo je pač sestavil Slomšek, pa kratko dvojezično slovnico in navodila za spisovanje, ki ju je tudi pripravil Slomšek in dodal dvojezičnima beriloma. Vse te knjige so izšle v dunajski šolski knjižni založbi kot uradna slovenska in slovensko-nemška izdaja. Razen teh pa je pri »Društvu sv. Mohorja« Slomšek izdal še pesmarico (1852, z letnico 1853), ki jo je pač tudi namenil naši šoli.

Vsa ta vrsta šolskih knjig pomeni nadaljevanje in podrobno izvedbo programa, ki si ga je Slomšek načrtoval že z »Blažetom in Nežico«. Saj je marsikaj tudi dobesedno prenesel od tam v nove šolske knjige, marsikaj je ponovil le po smislu.¹ Zato je umljivo, da ni niti sedaj posvetil dovolj pažnje zgodovini, kakor tega ni storil v »Blažetu in Nežici«, čeprav je imel sicer mnogo smisla za zgodovino.² V »Drobtinica« je J. Rozman priobčil več zgodovinskih sestavkov in k nekemu je pod črto pripisal Slomšek: »Pač bilo bi za šolce koristno in za učitele hvale vredno, naj bi v dobah, ko se vsakdanjih predmetov naveličajo, kako ovako reč brali, radovedni mladini starodavne čase razjasnili, ter ji prižgali luč za potlejne poduke in znanosti.«³ Saj v Slomšekovih šolskih knjigah zgodovina ni povsem manjkala, le preveč v verouk je bila potisnjena. Biblično in cerkveno zgodovino so mogli učenci dobiti v dodatku k Rozmanovemu prevodu katekizma in v »ponovilu« (Kosar). »Drobtinice« pa so vendar prinašale tudi

¹ Prim.: Brumen, »Blaže in Nežica«, 106 sl.

² Prav tam, 77.

³ »Drobtinice« 1852, 218.

sestavke o Turkih na Koroškem in Kranjskem, o odkritju Amerike in podobno.⁴ Vse kaže, da zgodovina ni slabše odrezala po Slomšekovi krivdi, temveč je bil vzrok temu kje na Dunaju.

V Slomšekovi vrsti šolskih knjig pa tudi ni računice. Sicer te naše šole kljub Pohlinu, Metelku in Cafu⁵ tudi prej niso poznale, toda Slomšek je že v »Blažetu in Nežici« posvetil prav računstvu (poleg slovnice) posebno pažnjo. Tudi v »Ponovilu«, s katerim je ustvaril nov tip šolske knjige in imel zato več svobode, je priobčil za nadaljevalce sestavek o računstvu. V učnih knjigah vsakdanje šole pa je tu ostala vrzel. Že prej so jo skušali v »Drobtinica« zamašiti vsaj z nasveti učiteljem Krajnc, Musi in Žager⁶, nadaljevali so delo Einspieler, Somer⁷ in zlasti Rudmaš⁸, vse pa je kmalu prekobil dr. Fr. Močnik, ki je priredil računske učne knjige za vso Avstrijo.⁹ Potreba je torej bila in ne vemo, zakaj ji Slomšek ni ustregel.

Prav tako je težko povedati, kako je Slomšek opravil z raznimi drugimi učnimi pomagali (abecedne tablice, predloge za pisanje, evangeliji in drugo). Najbrž je pustil, da je pri tem ostalo vse po starem. — To so pač bili le bolj tehnični pripomočki, Slomšekova glavna zasluga pa je vsekakor, da smo v tej dobi, ko so v Avstriji prvič mogle iziti uradno lastne šolske knjige za nemške narode,¹⁰ tudi Slovenci dobili lastne knjige, ne le kake prevode iz nemščine, kakor se je to dogajalo prej.

Kako pa je Slomšek s svojo izdajo šolskih knjig ustregel potrebi in pričakovanju? Ministrstvo se je delalo zadovoljno. Saj je neki ministrski reskript izjavljal: »... srečni smo, da smo našli v njegovi (Slomšekovi) osebi moža, ki družji poklic, avtoriteto, znanje in skušnjo tako, da zanesljivo vodi k uspehu delo, ki je namenjeno blagru šolarjev.«¹¹ Tudi sicer na Dunaju niso štedili s hvalo in vladni list »Oesterr. Correspondenz« je celo blagroval avstrijske Slovence, ki da »so tako srečni u svojej sredi kneza in škofa imeti, kateri je že skoz dolgo let pokazal, da je izversten znanec šolskih zadev in pedagoški spisovatelj u slovenskem jeziku. Brez da bi se te prečast. knezoškof Lavantinski, Anton Slomšek, ne poprašali, brez da bi oni ne svetovali in priporočili, nobena knjiga za slovenske ljudske šole na svitlo ne pride. Še le potem se izdajajo te knjige u novem pravopisu in u slovniških oblikah, ki se u c. k. deržavnem zakoniku najdejo...«¹²

⁴ Gl. »Drobtinice« 1852, 149 sl.; 1854, 139 sl.; 1853, 238 sl. in drugod.

⁵ Gl. Simonič, 398, 508, 319.

⁶ Prim.: Krajnc, »Drobtinice« 1847, 226 sl.; 1849, 163 sl.; Musi, »Drobt.« 1848, 247 sl.; Žager, »Drobt.« 1851, 225 sl.

⁷ Ali pa je morda Musijev »Navod, kako iz glave učence rajtati učiti«, »Slov. Prij.« 1856 a; za Somerja gl. Simonič, 482.

⁸ Njegov »Kratek navod v številoslovje« je izhajal v »Slov. Bčeli« 1851 in je izšel naslednje leto v ponatisu (prim. »Šol. prij.« 1852, 31).

⁹ »Ped. letnik«, 1896, 161 sl.

¹⁰ Strakosch-Graßmann, Gesch. d. österr. Unterrichtswesens, 212.

¹¹ Kosar, Slomšek (nem.), 252.

¹² Prim.: »Šol. prij.« 1852, 192.

Prav ta slavospev pa nam že pove to, kar je tudi Slomšek često tožil svojim znancem, da mu namreč rokopise na Dunaju jezikovno popravljajo.¹³ Sam bi se najbrž temu niti mnogo ne protivil, saj je itak bil mnenja, da je v slovenščini zaostal¹⁴, ko bi se prav zaradi jezika ne vnel boj, o katerem bomo še slišali.¹⁵ Pa tudi sicer je moral priti Slomšek v spor z ministrstvom, kajti 2. novembra 1851 je pisal Vodušku: »Odločno sem vprašal ministerstvo, ali se strinja z mojimi nazori, ali pa se je od njih odvrnilo?»¹⁶ Glede česa je bilo to odločno vprašanje potrebno, ne vemo. Iz malo poznejše dobe pa nam je ohranil Kosar izpisek iz neke vloge na učno ministrstvo, v kateri se je Slomšek protivil novi izdaji dvojezičnih katekizmov, češ da se verouk ne sme zlorabiti za učenje jezika, kakor se je često dogajalo. Obljubil je, da bo sam skrbel za sestavo slovenskih katekizmov¹⁷, kar je itak tudi storil.

In kakšen sprejem so doživele Slomšekove šolske knjige pri Sloven- cih, ki so jih že tako željno pričakovali, ker je bilo tržaške težko dobiti in tudi niso povsem ustrezale? Lahko rečemo, da jih skoraj nihče ni bil prav vesel, vsi so jim prigovarjali in jih kritizirali. Takoj so se pač uvedle v slovenskem delu lavantinske škofije, ki ji je načeloval Slomšek in je šolstvo vodil njegov sodelavec Jožef Rozman. V ostalem delu Štajerske, ki je spadal v sekovsko škofijo, so naletele na različne ovire in so sčasoma pač prodrle samo v nekatere šole.¹⁸ Na Koroškem so se zavze- mali na škofijstvu za ponatis starih knjig, katekizmov celo v bohoričici.¹⁹ Primorci so itak že imeli lastno vrsto šolskih knjig²⁰, Kranjcem pa Slom- šekove šolske knjige v jezikovnem oziru niso bile pravoverne.²¹ Ilirsko navdahnjeni rodoljubi so pogrešali cirilico in druge znake zblíževanja z ostalimi Jugoslovani²², hudi Slovenci so zamerili izdajo dvojezičnih knjig²³, prepobožni so škofu Slomškemu očitali, da so njegove knjige preposvetne²⁴, konservativci pa so menili, da je v njih preveč novotarij, da z naravoslov- jem, zvezdoslovjem in drugimi novostmi otroke le mešajo.²⁵ Največ pa je bilo takih, ki z novimi knjigami niso vedeli kaj početi in kako ravnati v šoli. Kajti značilnost Slomšekovih knjig je tudi v tem, da nudijo v glavnem šolnikom le gradivo, v metodičnem pogledu pa ne terjajo nikake posebne učne oblike, niti je ne vsiljujejo, čisto po Slomškovem načelu: »Uči in suči se v šoli kakor rad, naj le seme dobrega nauka dobro zemljo najde

¹³ AZN I, 316, 318, 319.

¹⁴ AZN I, 138, 316.

¹⁵ V »dostavkih« temu spisu.

¹⁶ AZN I, 149.

¹⁷ Kosar, Slomšek (nem.), 253.

¹⁸ »Novice«, 1852, 7, 339, 408; 1853, 112.

¹⁹ »Šol. prij.« 1852, 264.

²⁰ V Stadionovi izdaji, ki smo jo že nekajkrat omenili.

²¹ Več o tem v »dostavkih«.

²² Glede želja »Ilircev« pri izdaji šolskih knjig prim. »Slov. Bčela« 1850, 110 sl.

²³ Prim.: AZN I, 149 i. dr.

²⁴ Prim.: »Pop.« 1884, 186 op.

²⁵ Prim. op. 33.

in pa obilno dobrega sadu zarodi. Ne po sevkí ne po oralu — le po sadu orača in sejavca, pa tudi učitelja spoznaš.²⁶

Vendar so nekateri možje hoteli dati učiteljem točnejša metodična navodila za uporabo novih šolskih knjig. Koroški deželni šolski svetovalec S. Rudmaš jih je učil, kako naj uporabljajo berila in je napisal celo nekako učno sliko, s katero je pokazal na berilcu »Perva skerb« iz malega berila, kako naj se branje v šoli obravnava.²⁷ G. Somer je učil učitelje, kako naj poučujejo petje in se je pri tem oziral zlasti tudi na Slomšekovo »šolo lepega petja.«²⁸ P. Musi je s svojim »Tončkom« hotel dati »novi« ljudski šoli nekaj takega, kar je dobila zasilna slovenska (»nedeljska«) šola z »Blažetom in Nežico.«²⁹ Podrobno je kazal učitelju, kako naj uči v šoli, in ga je med drugim tudi uvajal v pravilno rabo abecednikov. Nazadnje pa se je oglasil še Slomšek sam in je v »Drobtinica« za leto 1861 priobčil »Kratko vodilo za malo in veliko ‚Berilo‘. Učiteljem dober svèt.«³⁰ Spisal ga je na temelju izkušnje, »da jih izmed desetero učiteljev devet s šolskim berilom prav ne ravna, zato pa tudi slabo opravlja. Godí se jim kakor vojakom, ki svoje puške dolžijo, ako dobro ne strelijo; pa puška je nedolžna, če vojak streljati prav ne zna«. In je pač napisal svoje vodilo, ker je vedel, da »dober svèt je zlata vreden, ako ga zvesto poslušáš, pa modro poskušáš«, ne pa zato, ker bi hotel učiteljem predpisovati kakršnokoli učno obliko. Svèt je le hotel dati, ki naj bi ga učitelji poslušali in pa poskušali, ne pa slepo sprejemali in čisto rokodelsko izvajali.

V svojem vodilu je Slomšek deloma zagovarjal vsebino novih šolskih knjig. S tem je odgovarjal na nekatere očitke. »Pokaj pa je našim otrokom n a r a v o s l o v j e ? Morebiti za noroslovje, da jih zmešáš in znoriš? Prijatelj! le počasi. Saj tudi ti v naravi živiš, dihaš sapo, piješ vodo, in se rad pri ognju greješ. Jeli ti ni potrebno vedeti, kako se za zdravo sapo skerbi; da ni zdravo prevroče ali premrzlo piti; kako se ognja in druge nesreče varovati, prazne babje vere zaničevati? Vse to ti naravoslovje prav po domače pove, in celo podučí, zakaj je bliskovod, kdaj in zakaj zvezde od neba padajo, da ni copernic, ki po močvirjih svetijo; od kodi je dež, toča in sneg; kaj je mavrica, kaj sončni in mesečni obroč. Za toliko manj bo med nami škodljive prazne vere, za kolikor več bo u šoli takega zdravega nauka.« Podobno je zagovarjal zvezdoslovje, izločitev svetopisemskih zgodb (češ da so zgodbe starega zakona v prejšnjih berilih bile pretežke, o novem zakonu pa itak še sledu ni bilo) itd.

Slomšek pa je hotel dati učiteljem tudi nekaj navodil za pravilno rabo šolskih knjig. Priporočal jim je temeljitost (ne preveč brati, premalo pa premisliti in šolcem premisliti dati ter tako jemati ‚iz mnogege poverhu, iz celega pa nič‘) in modro izbiro snovi. Dalje se je pomudil pri dvojezič-

²⁶ Uvod v »Blažeta in Nežico«, prim. Slomšek IV, 5.

²⁷ »Šol. prij.« 1852, 225 sl.; pri Leonu v Celovcu je izšla »Anleitung zum Leseunterricht mit Berücksichtigung der neuen Schulbücher («Slov. Bčela« 1852, 95).

²⁸ »Šol. prij.« 1852, 329 sl., 337 sl.

²⁹ »Šol. prij.« 1852, 424.

³⁰ »Drobt.« za 1861, 275 sl.

nosti uka. Zagovarjal je uk nemščine v slovenskih pa tudi uk slovenščine v nemških šolah na Slovenskem. Zahteval pa je, da »nemščina bodi šolske omike naveržek, ne pa edina modrost«, češ da »gola nemškutarija v šoli je morija žlahtnega serca in pa blažega slovenskega duha! Iz takih nemškutariskih šol prirastejo mladi bahači, pa stari berači, perteni kmetiški gospodje, pa slabi orači in gospodarji za jokati. Znajo debelo govoriti, dobrega storiti pa malo.« V »goli nemškutariji« je torej videl Slomšek glavni vzrok, da šola svojih učencev ni vedno izobrazovala, marveč čisto le »abrihtala«, kot bi dejali stari vojaki. In pač s stisnjenimi zobmi je ugotovil: »Redke so šole, v katerih bi bilo samo slovensko Berilo doma; večidel vse naše šole na kmetih so ponemčene, ki berila v dveh jezikih imajo; to slovensko nemško berilo pa je močno okrajšano in za omiko šolcev premedlo.« Zato je svetoval, naj si učitelj v taki šoli tudi celo slovensko berilo nabavi v več izvodih in naj ga priteza k uku.

Da so naši učitelji tedaj radi posegali po dvojezičnih knjigah in naše šole nemčili, nam priča tudi šoštanjski dopisnik »Šolskega prijatelja« (Musi?), ki je temu poročal: »Kako veseli smo sprejeli učitelji slovensko-nemških šol od prečastljivega Knezo-Škofa v Šentandrašu izdano knjigo: ‚Slovensko-nemško Berilo‘, dokaže nar boljše to, da smo na nos na vrat iz založnic pobirali knjige. Na hip so pošle, in predplačevali smo jih, da drugi pot jih gotovo dobimo.«³¹

V drugih slovenskih pokrajinah so Slomšekove knjige kar odklonili, na Štajerskem, kjer so bile uvedene, pa je učiteljstvo tako seglo po dvojezičnih, da jih je zmanjkalo in »redke so (bile) šole, v katerih bi bilo samo slovensko Berilo doma«. Tako je Slomšek s svojo rešitvijo jezikovnega vprašanja v šoli doživel razočaranje zaradi narodne nezavednosti in pa komodnosti pri učiteljstvu. Boriti pa se je moral tudi proti ljudstvu, ki je čisto hotelo imeti nemško šolo. Verjetno se je na njegovo prizadevanje nanašala obtožba poslanca dr. Langerja, ki jo je leta 1866 v graškem deželnem zboru naperil proti mariborskemu škofijskemu konzistoriju, ker je v šentlendarškem okraju proti volji prebivalstva odpravil nemški uk in uvedel samo slovenskega.³² Vendar je bil nemški pritisk tako silen, da je sproti odnašal vse uspehe takega in podobnega prizadevanja. Saj je l. 1861 v graškem deželnem zboru tudi poslanec Hermann, Nemeč, zahteval enakovrstnost slovenščine v uradu in šoli. A dve leti pozneje, to je bilo neposredno po Slomšekovi smrti, je on lahko prav tam povedal: »V ljudskih šolah Spodnje Štajerske se uk sicer pričinja v slovenščini, a kmalu se začne tudi uk nemščine ter se nekateri predmeti celo učijo v njej; tam obstojajo le dvojezične ljudske šole, ni pa nobene čisto slovenske.«³³

Prav v isto smer je šel razvoj na Koroškem. Po Rudmaševi smrti se je šolstvo naglo ponemčilo.³⁴ Vse to je tako vplivalo na previdnega in

³¹ »Šol. prij.« 1854, 128.

³² Strakosch-Graßmann, tam, 187.

³³ Prav tam, 237 sl.

³⁴ »Šol. prij.« 1860, 51 sl., 116 sl., 173 sl. i. dr.

spravljivega Slomškega, da se je zopet vzbudil v njem odločen branilec slovenskih pravic. Imel je nekaj navduševalnih govorov v mariborski »čitalnici« in napisal je še ostro »Grajo nemškutarjev«. Naprtil si je kazensko preiskavo in pa sovraštvo Nemcev, ki je seğalo prav do groba.

A tudi v tistih šolah, kjer so Slomšekove knjige uvedli, so ga te preživele le za slabo desetletje. Leta 1869 je izšel novi šolski zakon z novimi zahtevami in stare šolske knjige so postale nerabne. Tudi na Štajerskem se je ustanovil poseben odbor (dež. šolski nadzornik J. A. Rožek, pa P. Končnik, Fr. Robič in Fr. Praprotnik), ki je imel skrbeti za nove knjige.³⁵ Vse Slomšekovo delo in prizadevanje je postalo — zgodovina.

(Dalje.)

Prof. A. Klementina — uršulinka v Ljubljani

Kulturno-pedagoški pomen knjige »Blaže in Nežica v nedeljski šoli«

VII.

Pestalozzi in Slomšek

(Konec.)

Slomšek se pogosto primerja z največjim nemškim pedagogom — Pestalozzijem. Pa ne samo primerja; nekateri so mnenja, da je bil ves pod vplivom Pestalozzijevih idej in da je tudi njegova najodločilnejša knjiga, Blaže in Nežica, zrastle na Pestalozzijevem zelniku. Že leta 1886 najdemo v Učiteljskem Tovarišu članek »Slomšek pa Pestalozzi«, v katerem se zavrača mnenje, da je Blaže in Nežica plagijat Pestalozzija.

Ob stoletnici Pestalozzijeve smrti l. 1927. je napisal dr. Janko Bezjak v »Popotniku« lep članek z naslovom »Pestalozzijev vpliv na slovensko šolstvo in vzgojstvo«. Tam beremo: »Velik je bil Pestalozzijev vpliv na osnovno šolstvo. Jasno je torej, da so poznali Pestalozzija in njegova dela tudi slovenski šolniki v začetku in prvi polovici 19. stoletja. Med temi naš edini, prvi slovenski pedagog, škof Anton Martin Slomšek, ki bi ga lahko smelo imenovali našega slovenskega Pestalozzija.

Tudi v tujini mislijo tako. V nemškem pedagoškem priročniku »Handbuch der Erziehungswissenschaft«, ki izhaja v založništvu J. Kösel in Fr. Pustet v Monakovem, piše Ukrajinec Mirčuk o slovanski pedagogiki. O slovenski pedagogiki pravi, da je imela pred 19. stoletjem in tudi v 19. stoletju katoliško konfesionalen značaj ter da je v tem smislu deloval tudi Slomšek, čigar pedagoške razprave očitujejo neposredni vpliv Pestalozzijeve pedagogike. (»Popotnik« 33/34, št. 6.) Isto je trdil A. Murko v članku Jihoslované v Ottonovem »Naučnem Slovníku« XIII. 1898, v katerem podčrtava pomen Slomškega kot pedagoga, pa ga prišteva k naslednikom Pestalozzija. (Arhiv za zgodovino in narodopisje l. 1932.)

Da knjige »Blaže in Nežica« ne moremo primerjati z nobeno Pestalozzijevih knjig, temu se ne da oporekati. Prvo Pestalozzijevo pedagoško

³⁵ »Popotnik« 1884, 234.

delo »Lienhard und Gertrud« je vaška povest s krepko podčrtano tendenco, da razkriva rane preprostega švicarskega ljudstva in pokaže tudi pot pozitivne pomoči, ki naj pride: od zdrave rodbine, šole in cerkve. Vendar knjiga ne učinkuje toliko po svoji poučni plati, povest sama zgrabi, tisti prizori v Lienhardovi kočici in v županovi krčmi, v bednih domovih propadlih vaščanov, kjer se skriva revščina v zaklenjeni kamrici in vara na zunaj z našemljenim odelom bahaštva. V knjigi je nekaj strani, ki jim ni zlepa najti primere. Umirajoča stara mati, že na pol potopljena v vizije onega sveta, ne more prej umreti, dokler ji lačni vnučki ne obljubijo, da ne bodo nikoli več kradli krompirja na tuji njivi — ta prizor je tako mojstrsko podan, kot je mogel pri nas napisati kaj takega samo Ivan Cankar, zagovornik »ponižanih in razžaljenih«. . . . Dogodki v knjigi in značaji oseb nas zanimajo. Gertruda, Lienhardova žena, je tip močne žene, kot jo riše svetopisemska knjiga Modrosti. Lienhard je slabič, slepo orodje v »Vogtovih« rokah, dokler se ne dvigne ob moralni višini svoje žene. »Vogt« pa, pretkani lopov v gosposki suknji, je kot naš »Kralj na Betajnovi«, samo da se njegova tragedija drugače konča. To zanima v knjigi, mojstrska karakterizacija oseb, sveža realitika dogodkov.

Pestalozzi je postal prav po tem svojem delu slaven, a začutil in spoznal je tudi sam, da ni dosegel z njim teža, kar je nameraval. Ljudje so čitali povest, ni jim pa bilo za njegove praktične nasvete o izboljšanju pouka in vzgoje. Zato je napisal še drugo delo: »Krištof in Elza«, v katerem kaže, kako kmet Krištof in njegova žena Elza vsak večer prebirata z otroki in posli povest o Lienhardu in Gertrudi in izkušata po navodilih te knjige izboljšati razmere v lastni hiši.

V »Blažetu in Nežici« je povest le skromen okvir, v katerega je zajeta glavna vsebina celotnega dela: vzgojno-didaktična snov. Prvo torej, »Lienhard und Gertrud«, odlična povest iz vasi, drugo, »Blaže in Nežica«, metodični priročnik.

Drugo važno Pestalozzijevo delo je: »Wie Gertrud ihre Kinder lehrt«. Drobna knjižica, pisana v obliki pisem. Ni pa v nikaki notranji zvezi s prvo knjigo, kot bi morda sodili po naslovu. V tem delu je Pestalozzi razložil svoje nazore o preosnovi, oziroma tudi o zasnovi ljudskega šolstva, v njem je poudaril predvsem tisto važno zahtevo, da se mora ves pouk vršiti na podlagi nazornosti, češ da pridemo samo od naziranja do pojmov. Sicer je to njegovo kategorično trditev eksperimentalna psihologija pozneje ovrgla, ko se je izkazalo, da je tudi obratna pot — od pojma do stvari — možna, vendar so bile Pestalozzijeve ideje o elementarnem pouku večidel pravilne in po svojem učinkovanju naravnost epohalne. Knjiga »Wie Gertrud ihre Kinder lehrt« sama na sebi pa je zelo abstraktna, se težko čita in je dostopna prav za prav le pedagoško naobraženemu inteligtentu.

Slomšek je najbrž sploh ni poznal, saj, kakor že rečeno, Pestalozzija ni bilo v njegovi knjižnici.

Iz Pestalozzijevih knjig torej Slomšek ni zajemal, zato ga v tem smislu nikakor ne moremo imenovati njegovega naslednika, kar naj bi bil po Murkovi trditvi.

Ali je Pestalozzi sploh vplival na Slomška? Zdi se mi, da je dr. Fran Kovačič najpraviše odgovoril na to, ko je zapisal v Arhivu za zgodovino in narodopisje l. 1932., da sta Herbart in Pestalozzi le toliko vplivala na Slomška, v kolikor so bile njune ideje v tedanjem pedagoškem svetu žive. Slomšek, ki se je že kot dijak zanimal za šolstvo in je absolviral dva učna tečaja, enega v Celju, drugega v Celovcu, je po tedanjih svojih učiteljih morda spoznal tudi Pestalozzija in njegove nazore o pouku. Dalje pa da ni prišel pod njegov vpliv, to tem manj, ker je imel kot katoliški škof in pedagog vzor za svoje delovanje bliže: v bavarskem škofu sodobniku Sailerju.

Če pa primerjamo Slomška in Pestalozzija po njuni osebnosti, po njenem značaju, se nam pokaže velika razlika med obema. Pestalozzi je bil žensko mehka narava, saj ga je vzgajala po zgodnji očetovi smrti samo mati, kar se mu je poznalo vse življenje. Praktičnih stvari življenja ni dosti poznal, še manj je znal računati z njimi, zato se mu tudi njegova podjetja niso obnesla. Tip idealista je bil, ki je zmagoval s svojim bistrim umom, še bolj s svojim velikim srcem — otroško verujočim, vsem le ljubezen delečim.

Slomšekova vzgoja je bila bolj enotno zaključena, v njegovi osebnosti se kaže materin in očetov vpliv — materina dobrota in očetova resna življenjska preudarnost. Ta dvojni element njegovega bistva je prešel tudi v njegova dela. Dočim govori Pestalozzi skoro le o materi, ki mu je posredujoči člen med svetom in Bogom (glej zadnje strani knjige »Wie Gertrud ihre Kinder lehrt«), pokaže Slomšek tudi na očeta. V knjigi »Blaže in Nežica« ima Blažetov oče prav tako odlično mesto kot mati.

Sicer pa je bil Slomšek sploh harmonično izoblikovana osebnost, cel človek tudi v praktičnem življenju, zato ni nikoli gradil na pesek, ampak je iskal za vsa svoja dela trdnih temeljev.

In vendar ostane tudi v pozitivnem smislu paralela: Slomšek—Pestalozzi. Dotaknimo se le dveh osnovnih točk za primerjavo obeh, tistih dveh, ki jih je zapisal E. Spranger v svojem članku o Pestalozziju v knjigi »Kultur und Erziehung«. Spranger pravi, da je Pestalozzi »odkril ljudstvo«. In na drugem mestu piše, da je Pestalozzi spoznal, »kako teže vse stvari na svetu k živi človeški duši, duša po ljubezni in ljubezen po Bogu«.

Bolje ni morda še nihče zadel Pestalozzijevega bistva in njegovega pomena za vzgojstvo. Odkril, našel je ljudstvo. Ne tako kot drugi, ki so ga tudi že študirali in prisluškovali vsem utripom ljudske duše, da so obogatili literaturo z novimi deli, ali pa so hoteli poznati ljudstvo zato, da so se sami sebično okoristili s tem znanjem. Pestalozzi je bil med tistimi redkimi, ki jim iz srca privre vzdih ob pogledu na ljudsko bedo — kot nekdanj Gospodu, ko je gledal preprostega človeka v krempljih judovskih močitev in je rekel: »Ljudstvo se mi smili.«

In ker se mi smili, mu dejansko pomagam. Pestalozzi se je res ves predal delu za ljudstvo, za njegove otroke in njih blagor je živel tako nesebično, da je dobesedno res, kar stoji zapisano na njegovem nagrobnem spomeniku: »Vse za druge, zase nič.«

Slomšek ni nič manj ožarjen od luči nesebične ljubezni. Svetilka ljubezni do ljudstva je gorela v njem močno, da je ves mali slovenski narod čutil njen topli plamen in ga čutil v njegovih delih še danes. Po naših hribih in dolinah je potoval kot šolski ogleda in pozneje kot škof, izčrpaval si je moči v delu za ljudstvo, neustrašeno je vedno povzdignil svoj glas, kadar je šlo za njegove pravice. Oba pa, Pestalozzi in Slomšek, sta stopila tudi v ljudsko učilnico, praktična šolnika sta bila oba — mladina iz švicarskih vasic je gledala v Pestalozziju dobrega očeta, naš Slomšek pa je bil našim ljudem v oni dobi — malim in odraslim — apostol, ki jim je delil dvojni kruh: kruh božje besede in kruh svetne modrosti, v kolikor je ta tudi potrebna za pametno in srečno življenje na svetu.

Pestalozzi je spoznal, da teže vse stvari na svetu k živi človeški duši, duša po ljubezni, ljubezen po Bogu.

Človeška duša je torej središče sveta, zato spoštuj v vsakem, še tako zanemarjenem otroku — njegovo duhovno dostojanstvo.

Duša pa išče pred vsem ljubezni, zato se približaj otroku vedno le v ljubezni.

Ljubezen hrepeni po Bogu, zato se dvigaj sam in dvigaj duše tistih, ki se te oklepajo, preko vseh stvari k Neustvarjenemu, k Njemu, ki je in ki izžareva samo ljubezen v vse vesoljstvo.

Pestalozzi je šel za tem spoznanjem, vse njegovo življenje in delovanje je bilo osredotočeno v stremljenju za temi najvišjimi ideali.

Slomšek je bil v pravem pomenu besede »iskatelj duš« že po svojem poklicu. A jih je mnogo tudi njegovega stanu, ki ne znajo iskati duš, kot jih je znal on. Slomšek jih je iskal tako, kot jih je iskal njegov božji Učitelj, o katerem je zapisal sv. Pavel Titu: »Prikazala se je dobrota in ljudomilost Boga, našega rešitelja.« (Sv. Pavel do Tita 3, 4—7.)

Duše iskati in z ljubeznijo se jim približati, to je modrost, ki bo vedno lahko govorila o uspehih.

In še tretje: Sebe in druge dvigniti k Bogu... V tem pa je bilo jedro Slomšekovega bitja in žitja, to je bila gonilna vzmet, ki ga je dvignila v svetle višine svetosti.

Seveda, ko primerjamo Pestalozzija in Slomšeka v tem pogledu, ne smemo prezreti, da sta idejo Boga različno pojmovala. Pestalozziju je bil Bog le bolj tista Prasila, ki ureja duhovni in materialni svet, Lepota in Dobrota, katere utrinki so naše duše.

Slomšek je gledal Boga v luči krščanske dogme, v Njem je molil Očeta, čigar otroci smo mi slabotni ljudje tu na zemlji.

Tako sta si Slomšek in Pestalozzi idejno vendarle blizu, oba sta tudi šla preko zemlje »dobrote deleč«, oba sta zasadila na pedagoških poljanah svojega naroda plodovitih drevesc, ki rode še danes plemenite sadove.

In če ne najdemo neposrednega vpliva Pestalozzija na Slomšeka in tudi njunih pedagoških delih nikake notranje sorodnosti, je pa vendarle zanimivo, kar beremo na koncu Pestalozzijeve »labodje pesmi«, v njegovem spisu »Schwanensang«: »Preizkusite vse, obdržite, kar je do-

brega, in če dozori v vas samih kaj boljšega, pridenite k temu, kar sem vam hotel podati v resnici in ljubezni.«

V predgovoru knjige »Blaže in Nežica« (I. izdaja) pa beremo: »Naj tebi nauk dopade, reci: Bodi Bog hvaljen! Ako ne — pa ti popravi in bom jaz Boga zahvalil!«

Svojih del nista precenjevala... Kdor je res velik, je vedno majhen v lastnih očeh. Tudi na tej skriti stezi sta se Slomšek in Pestalozzi srečala.

VIII.

Zaključna beseda

Le skromen komentar k Slomškovim knjigi »Blaže in Nežica« je ta spis.

Studij tega pedagoškega dela pa je sam na sebi lep in zanimiv. Človeku se odpirajo vedno nova vprašanja, ki dajo misliti na vse strani. Tudi to se vprašamo: Le kako je mogoče, da se je skoroda pozabilo na tako odlično knjigo? Morda zato, ker se mi Slovenci vedno radi klanjamo tujim bogovom in se nam zdi tisto, kar je zrastlo pri nas doma, pogosto prevsakanje, preveč naše, premajhno. Morda zato... Morda pa tudi zato, ker se je malokdo izmed nas potrudil, da bi delo tako preštudiral, kot zasluži. Dovolj, da se je nekaj izvodov knjige ohranilo po naših knjižnicah — in po starih skrinjah naših kmečkih domov, kjer so jih pametne ženice skrbno čuvala...

In vendar — ne dovolj! Delo naj pride na beli dan! Čeprav knjiga v naših modernih razmerah ni več rabna kot šolski učbenik, pa zasluži, da zbrišemo prah z nje, potem pa jo odpremo in — se učimo iz nje. Njeni nauki niso zastareli, tako življenjsko sveže je še to in ono, da je treba priznati: Slomšek ni pisal za danes in jutri, tudi nam, ki živimo v novem stoletju za njim, velja še njegova beseda.

V tem pa je največja pohvala dela samega.

LITERATURA

Fr. Kosar, Anton Martin Slomšek. Fürstbischof von Lavant. Marburg 1863.

Dr. Anton Medved, Knezoškof lavantinski Anton Martin Slomšek. Družba svetega Mohorja 1900.

Dr. Fran Kovačič, Služabnik božji Anton Martin Slomšek, knezoškof lavantinski. — Družba sv. Mohorja 1934.

Fr. Jamšek, Šolske Drobotnice v 25 letni spomin smrti Ant. Martina Slomškega 1887.

J. Brinar, Anton Martin Slomšek kot pedagog.

Drobotnice I. 1848.

Gruden, Zgodovina slovenskega naroda III. del.

Dr. J. Bezjak, Občna zgodovina vzgoje in pouka.

Gustav Strakosch-Graßmann, Geschichte des österreichischen Unterrichtswesens.

H. Pestalozzi, Lienhard und Gertrud.

H. Pestalozzi, Wie Gertrud ihre Kinder lehrt.

»Učiteljski Tovariš« 1886.

»Popotnik« 1926/27, 1929/30, 1933/34.

Predavanje F. Lužarja v »Slovenskem Učitelju« 1932/33: »Odsevi delovne šole v Slomškovim knjigi »Blaže in Nežica«.

Arhiv za zgodovino in narodopisje. 1930—32, I. knjiga.

Slomšek — Pestalozzi

Slomškova pomembnost

a) Kot učitelj staršev

(Nadaljevanje.)

V čistem idealizmu je usmeril Slomšek svoje življenjsko delovanje na vzgojno področje. V slovenskem ljudstvu je zgoščal vse njegove zdrave sile k pozitivnim vrednotam, ki jih je terjala njegova bodočnost. Ves prežet dolžnosti do ljudstva, do vseh plasti slovenskega naroda je vse svoje bogato znanje, svoje sposobnosti in izkušnje zastavil v to vzgojno smer, da oblikuje in krepi njegovo duhovno življenje.

Zavest vzgojne dolžnosti je v veliki meri imel v sebi Slomšek, a to zavest je hotel vcepiti ne le učiteljem, temveč zlasti staršem, kajti dobro vzgojeni starši so jamstvo za duhovni podvig naroda. Človeški rod se bo povzpел šele tedaj na pravo višino etičnega in duhovnega življenja, kadar bodo zlasti starši globoko prežeti dolžnosti za dobro vzgojo svoje dece. Kadar bo vsak posameznik vzgojen tako, da bo znal podrediti svoje sebične interese blagru celote in graditi na tej celoti v znamenju krščanske dobrote, ljubezni in resnice, takrat bo zasijalo človeškemu rodu sonce boljše, lepše, srečnejše življenje na zemlji.

Vsa moč naroda leži v njem samem, ako njegova mladina zajema iz virov časti in kreposti. Da bo res mladina narodu v ponos, diko in čast, da vzbudi v slehernem Slovencu višjega človeka, je naslovil bojni klic za vzgojo na starše.

Videl je trdo konservativnost slovenskega kmeta in vaščana, njegovo k zemlji prisiesano miselnost, njegovo večjo brižnost za živino in polje ko za vzgojo svoje dece, zato je moral Slomšek predvsem slovenskim staršem obujati zavest, kaj je njihova najvažnejša naloga, namreč vzgajati svojo deco.

A kako naj bi bili starši dobri vzgojitelji svoje dece, če sami niso svojim mladim zgled lepega, krepostnega krščanskega življenja? Slomšek jim je dejal: »Najboljši učenci pri vsaki stvari so človeški zgledi, po katerih mi svoje delo ali zadržanje pokazujemo; zakaj besede le mičejo, zgledi pa vlečejo.« (Hišni gospodarji kakovi vižarji, na XXIV. nedeljo po Binkoštih, 1826, LXIII.)

Delo in vzgojo je strnil Slomšek v nerazdružno celoto. Nalogo vzgoje propoveduje vsem sinovom in hčeram domače grude, propoveduje v jeziku, ki ga je živo zajel iz okolja slovenskega kmeta. »Nobeno delavno živino ne boš lahko naučil delati«, pravi Slomšek, »ako njej ne priprežeš dela vajeno starejše živinče, da se mlada živina od stare nauči. Nobenega roko-delstva se človek navadil ne bo, ako ne gre v uk k takemu, ki to zna, to je k mojstru. Nobenih lepih čednosti in hvalevrednih navad se otroci ne bodo naučili, ako jim gospodarji in gospodinje ne bodo istih pokazali s svojim zgledom. Kakor so tedaj hišni gospodarji in gospodinje, očetje in matere na domačiji otrokom in družini prvi oblastniki, tako morajo biti živ zgled vseh lepih čednosti in navad. Ako luč temno gori, da olja ali

pravega stenja ni, po vsej hiši bo tema in žalost; ako luč vašega življenja, vi gospodarji in gospodinje nobene svetlobe nima, ako nimate pravega podučjenja in ne pravega srca, tudi v vaši hiši nič prida ne bo.

Kdo bode dal svoje otroke v nauk onemu, kateri sam nič ne zna? Ravno tako morajo hišni poglavarji biti dobro podučeni, da so vsem domačim v lep zgled.«

Resničnost in stvarnost življenjskih problemov je tolmačil Slomšek gospodarjem in gospodinjam, ženinom in nevestam, mladcem in dekletom z globoko krščansko pronicavostjo. Posebna svojskost Slomšekovega izražanja je v tem, da njegovo oko sega prav do dna človeške duše, v ono podzavestno »kamrico«, kjer se stekajo začetki in konci človeških dejanj. Njegovo oko je sicer ujelo ves dramatism človeške življenjske usode, toda imel je dar tiste preroške daljnovidnosti, ki je lastna le genijem — tak vzgojni genij je bil Slomšek — da je življenjsko resnico naslikal z vso realnostjo, a obenem pokazal tudi pot iz življenjske nižave v višave.

Ta Slomšekov idealistični realizem je kulturno - vzgojni kažipot staršem, učiteljem in vzgojiteljem. Mariskateri vzgojitelj uzre sicer življenjske nižave, ne ve pa poti k višavam. — Kažoč na življenjske višine je Slomšek naj največji vzgojitelj, vzgojitelj prav po milosti božji v polnem pomenu besede.

Z realnim pogledom, a z življenjske višine je obračal miselnost zakoncev v njihov končni, od Boga določeni cilj: k otrokom in vzgoji. Važna je ta Slomšekova beseda mladim zakoncem, iz katere drhti čisti žarek njegove plemenite duše.

Kot učitelj svojega ljudstva in duhovnik je čutil Slomšek ozko vez med ljudstvom in seboj, zato lahko občutimo hkrati, kako plemenita misel ga je vodila, ko je govoril staršem, gospodarjem in gospodinjam, ženinom in nevestam z vso gorečo aktivnostjo svojega duha in srca. Govoril je v preprostem ljudskem slogu, da dobro drevo tudi dober sad daje, vsako malopridno drevo pa malopridno sadje rodi. Da bode naš narod močan, dober, plemenit, krepak in zdrav, je pokazal na steber, na katerem sloni: na družino.

»Le na vas, starši, obrnem svoj glas«, tako začne Slomšek s svojim uvodom o nalogah staršev do otrok, še posebej pa o zakramentu sv. zakona.¹

»Koliko se najde pihastih ljudi, kateri zakon le za kaj malega porajtajo; dokler v zakonu niso, taistega ne spoštujejo, ko pa enkrat stopijo v zakonski stan, se tega stanu nič ne držijo.

Oj, nesrečni svet! Oj malopridni ljudje! Poln je svet malopridnih ljudi, toda odkod je toliko malopridnih ljudi? Toliko malopridnih ljudi, hudobnih sinov in hčera pride od malopridnih staršev, kateri ali že sami nič ne veljajo, ali svojih otrok prav ne vzgoje, zakaj po sadju jih boste spoznali. Slab sad na slabem drevju, dober sad le na dobrem drevju priraste; otroci pak so svojih staršev sad.

Ako bi prav premislili mladeniči in dekleta, kako potrebno je, ako

¹ Iz še neobjavljene pridiže na VII. nedeljo po Binkoštih, XLV.

hoče kdo srečen zakonski, dober oče ali mati postati, da je sam na duši in po telesu neomadeževan. Ako pa je samski stan z grdobami zapljuvan, tudi zakonski grdoba ostane; ako samski na duši in truplu nič ne veljaš, tudi zakonski zanič ostaneš, zanič bodo tudi tvoji otroci. Oj, preljubznivi moji fanti, ki ste pametni in pošteni, varujte se nesramnih grdih staroportnarc (?) za svoje tovarišice. Bežite pred razuzdanim ženinom, ve moja predraga dekleta, najsi v denarju in premoženju do vratu tičijo; ve bi ravno tako hudo storile, kakor da bi v zdravo dobro drevo gnilo mladiko pevcali. Vse blago njihovo ni drugega kakor blato, katero njih hudobije zakriva. — Boljše je za vselej samski in vesel ostati, kakor v zakonu noč in dan jokati, malopridne otroke na duši in telesu imeti, ki iz takega zakona pridejo; zakaj, kakršno drevo, takšen sad nosi.

Kakor je največja potreba za srečen zakonski stan, da se v samskem stanu lepo in pošteno zadržiš, tako mora tudi življenje staršev biti lep zgled (špega) vseh čednosti otrokom.

Odkod pride, da že otroci tako strašno preklinjajo? Od staršev, od katerih se otroci nauče. Vidiš, moj oče, moja mati! Tako bodo tvoje hudobije še po tvoji smrti tukaj na zemlji v tvojih otrocih gospodarile.

Kamor se drevce v mladosti naagne, tako bode raslo, ako ga vrtnar ne poravna. Tako pokaže tudi otrok že v mladosti, kaj hoče iz njega biti v starosti. Vi starši ste svojih otrok vrtnarji, Bog, njih gospodar, vam jih je izročil, da bi jih vsadili in lepo izredili. Glejte, glejte od mladih nog na svoje otroke!

Največ staršev in otrok nesrečnih stori slepa, neumna ljubezen taistih staršev, kateri vse hudobije otrok zakrivajo in jim samim skozi prste gledajo. —

Ako hočeš ti dobro sadje imeti, moraš zdravo drevje vsaditi. Tako morajo tudi starši čisti, zdravi, brez vse hude navade že v svojem samskem stanu biti, kateri hočejo čvrste, zale otročiče izrediti, zakaj otroci nosijo pregrehe kakor slabosti staršev na svojem životu.

Treba se je zavoljo mlade rodovine pred zakonom spodobno zadržati, še mnogo bolj spodobno pa se zadržati v zakonu.

Posebno varovati se je nosečim in doječim vsake jeze, prevelike žalosti in vsake hude navade, drugače pijejo njihovi otroci od njih kakor iz strupenega studenca le strup, bolezen in smrt namesto zdravja in življenja.

Kakor potreben je otrokom živež, tako je škodljivo dajati otrokom vino ali žganje. Vino je otrokom strup, žganje pa smrtna voda. —

»Ako hočeš moj mladenič ali deklica v zakonski stan stopiti, mora biti čist in svet tvoj namen v s. zakonu: k božji časti brumne otroke izrediti, po revnem popotovanju posvetnega življenja v revah in nadlogah kakor tudi v veselju zvesto tovarišijo imeti in se prepovedanega, pregrešnega zauživanja lažje varovati. Ako bodeš pa ti le nečisto veselje v zakonu iskal, mehkužno življenje in dobro voljo, se ti zelo goljufaš, ako se na to v zakonski stan podaš, zakaj zakon je zakrament ter moraš ta zakrament nastopiti s svetim namenom in mislimi, po besedah sv. Pavla, Ef. 5: »To je velik zakrament v Kristusu in v cerkvi.«

Ako imaš moj brat in moja sestra namen v s. zakon stopiti, moraš dobro preudariti vse dolžnosti stanu, preden si težko butaro za vselej naložiš.

Vsakemu stanu se dolžnosti natanko razlože preden kdo kak stan nastopi. Duhovski se več let premišljuje preden se nastopi, meniški stan se celo leto poizkuša, preden se v njega zaveže; le zakonski stan se sklene hitro brez vsega pomisleka, kar v en dan, zato pa je toliko nesrečnih zakonov. Ako bi zakon eno leto na poizkušnjo bil, bi jih sploh med 100 morda 99 odstopilo in pobegnilo, zakaj težke so dolžnosti osebnega stanu, še dvakrat težje zakonske onemu, ki se jih nositi pripravil ni.

Tvoja svobodnost, moj fant in dekle, v zakonu neha, eden drugemu zakonsko zvestobo priseže.

Žena nima oblasti na svoje telo, ampak mož, tudi mož ne na svoje telo, ampak žena.

Poprej sta skrbela, moj fant in dekle, dosihmal vsak zase, zdaj v zakonu bosta morala drug za drugega, pa še za tretjega skrbeti, za svoje otroke, pa tudi, četrtič, skrbeti i za svoje podložne. Ljubite, zakonski, eden drugega, kakor Kristus ljubi in skrbi za svojo Cerkev.

Res je, da bode tebi tudi zakon veselje prinesel, katerega neporočenim še občutiti mogoče ni: Imeti brumno bogaboječo ženo, katera svojemu možu zvesto služi, pohištvo modro pelja, to veli sv. pismo, je božji dar. Srečen mož, kateri njo ima, število njegovih dni bode dvakrat toliko, on srečno svoja leta preživi. — Imeti poštenega, skrbnega moža, kateri vse potrebe pohištva sprevidi, svojo ženo za ljubo ima, ona ima, veli sv. pismo, dobro glavo nad svojim možem, na katerega se lahko zanese, kakor cerkev na Jezusa. — Imeti lepe, brumne, ljubeznive otroke, za nje delati in skrbeti, na svojo starost se na nje zanesti, to je čisto zakonsko veselje.

Pa nikar si preveč ne obetaj, da premalo ne dobiš! Premisli, da rože med trnjem rasto, — ino da za svetlim soncem pride dež ter hudo vreme. Pripravi se tudi na te reve in težave, s katerimi je tudi zakonski stan obilno obložen. Ženin! Tvoja nevesta, zdaj ljubezniva in prijazna, se bode nemara v kratkem v hudobno, gizdasto in zapravljivo ženstvo spreobrnila. Nevesta! Tvoj prijazen, pohleven ženin, ki tebi zdaj sladke besede daje, ti zlate gore obeta, se bode morebiti kmalu v prevzetnega, grobega, zapravljivega, pijanega moža spreobrnil, ki bode, mesto da bi skrbel zate in svoje otroke, vse zapravil s pijančevanjem, igranjem ino vlačuganjem, povračal bode tebi tvojo ljubezen le s tepenjem in zaničevanjem. Ženin in nevesta! Godci vama bodo godli, njih veseli glas se bode potem nemara v jok in križ spremenil, — vajini venci bodo ocveteli, le ostro trnje bode ostalo. Ako bosta brez otrok nerodovitna ostala, žalostno bode vajino življenje, — kako slabo drevo, ki se samo od sebe suši. Ako vaju bode Stvarnik z otroci oblagodaril, bodejo mali otroci mala, veliki otroci vajina velika skrb; zakaj, kolikor imajo starši dece, za toliko trupel morajo preskrbeti, toliko ust nasititi, teles obleči, bolnikov postreči itd. Kakor so veliko veselje, veli sv. pismo, brumni otroci, tako velika so staršev žalost hudobni otroci«. Tako je, veli sv. Avguštin, Bož tudi zakonsko sladkost z grenkostjo zme-

šal, da se človek na časno veselje ne zanaša, ampak tudi v zakonu za večno skrbi.«

Vse te zakonske dolžnosti, dobrote in težave, veselje in žalost, je treba vsakemu zaročenemu poprej dobro preudariti, preden se v ta stan poda, kajti ne le svojo lastno, tudi svojega tovariša, svoje otroke in podložne v časno in večno srečo za seboj pelja. Ali to je reč, katero pregledati in spoznati ni zadosti ena glava 18 ali 16 let, ampak obilna starost pri pameti, božje razsvetljenje, svet in podučenje pametnih ljudi.

Ako spoznaš, moj fant ino dekle, butaro zakonskih dolžnosti, katero moraš nositi, potem veš, da moraš po rožicah pa tudi po trnju hoditi. Zdaj si izberi tovariša ali tovarišico, po pameti in po srcu, katera tebe tudi po ojstri stezi zakonskega življenja spremljala bo.

Ako se kupi kako živinče, kako drugo stvar ali blago, se dobro pregleda, ne le po videzu zunaj, ampak tudi po notranji vrednosti ter se dobro prevdari, kar se kupi. Ali za vse življenje tovarišijo izbrati, se z eno dušo in truplom skleniti, se večidel le slabo in malo premisli.

Nekateri si izvolijo po svojem nagnenju in slepim dopadenjem, ljubezen jih oslepi, da ne vidijo slabe, ampak le dobre strani; ali komaj se prva ljubezen malo ohladi, že se najdejo slabosti med enim in drugim, katere so ojstro trnje zakonske sreče.

Drugi zopet izbirajo po bogastvu, gledajo in iščejo le število denarja, ne ozirajo pa se na število lepih lastnosti. Ali kakor mrzel je denar, mrzlo je tudi eden do drugega njuno srce; denarji preidejo, ali siročina zakonska pa le ostane. — Ne podaj se, moja nevesta, ženinu, kateri po talih tebe izbira, on noče tebe, ampak le tvoje premoženje. Z njim gotovo v še tako bogati hiši srečna ne boš, zakaj več srečnih zakonov najdemo pod slamnato streho revnih, kakor v imenitnem poslopju bogatih. »Domačija in premoženje, veli sv. pismo, se od staršev v dar pridobi, pa dobra zakonska žena je le božji dar.«

Tretji si izvolijo po životni lepoti in gledajo bolj po podobi kakor po srcu. Ali pod belo steno prebiva večkrat trohnoba, zakaj rudeča jabolka so dostikrat znotraj gnila. Tako se tudi zakonski ukanijo, ako le po zunanji lepoti izbirajo. Lepota odcvete kakor roža; ako je srce hudobno, ostane zakonskim le žalost in kesanje, dostikrat nastane nezvestoba, prešestovanje ter ločitve. Zato veli sv. pismo: »Prijeten obraz je goljufen, lepota je minljiva, le bogaboječa žena je hvale vredna.«

Četrty si izbirajo po svojem nečistem, živinskem poželenju; ali jaz celo molčim, zakaj sv. pismo samo pove: »Ti, kateri se vzamejo, tako da Boga od sebe in iz svojega srca preženejo ter po svojem poželenju uživajo kakor neumna živina, čez te ima peklenški sovražnik oblast.« Tob. 6.

Ako sebi ženin ti nevesto izbereš, ako si, nevesta, ženina izbrala, o glej najprej na lepoto duše, glej na zlahtnost srca ter na število krščanskih čednosti in lepih lastnosti; le-te bodejo tvoja zakonska sreča.

Kdo bo našel pridno ženko, modri Salomon vpraša, kje se bo našel pošten mož? Ino jaz odgovorim po besedah Jezusovih: »Kar je ljudem nemoogoče, je mogoče Bogu, ino tem, ki se k njemu podajo. — Ne pozabi

moj fant ino dekle! Preden se ti v te reči podaš, Boga za razsvetljenje in pomoč prav zvesto prosiš, zakaj le od njega pride vsak dober dar, od Očeta nebeškega tudi zakonska sreča.

Veliko nesrečnih zakonov je zato, ker so pri sklenitvi na Boga pozabili; med sto nesrečnimi zakonci jih je polovica, kateri so se že na vratih zakona pregrešili. Poslušaj zategadelj, fant in dekle, moj svet, da začneta vredno zakonski stan: Začnita z Bogom, da bosta mogla z Bogom peljati zakon in končati.

O vi zakonski, že dolgo v težek jarem vklenjeni, ako ste vi tako sv. zakon srečno nastopili, začeli ga z Bogom, veselje vam ta stan prinesel bo; — ako pa ste vse to v nemar pustili, skoraj ste ali še boste svojo zmoto obžalovali.

Vi, kateri se morebiti ravno v zarokah znajdete, pomislite še vse to, dokler so vaša vrata odprta, preden si daste strašno prisego do smrti.

Vi pak mladeniči in dekličiči, mladike zakonskega drevja, pripravljajte se z brunnim, bogaboječim, čistim življenjem vredni sv. zakona biti.«²

(Dalje)

Za roditeljske sestanke

Ema Deisinger

Kako ukazuj svojemu otroku

Ako se vmislimo v položaj staršev, ki prečesto tarnajo o neubogljivosti svojih otrok, tedaj jim moramo pritegniti, da je za starše prav tako bridko kakor za vzgojitelje, ako je otrok gluh za vse ukaze in prošnje roditeljev. Neubogljivost je posledica nepravilne vzgoje otroka že v prvih letih njegovega življenja. Problem ubogljivosti je zatorej globlji, kakor se zdi komu prvi hip.

Nepravilno ukazovanje staršev deci je rodilo in bo rodilo še neubogljivost otrok. Temelj prave vzgoje je ubogljivost otrok, šiba za starše pa so neubogljivi otroci. Skrivnost zares prave domače vzgoje tiči v pravilnem ukazovanju staršev svoji deci, kajti pravilno ukazovanje je obenem vzgoja k ubogljivosti in poslušnosti. Ukaz, v katerem ugnetajo starši svojo voljo, je pravilnostna smer otrokovemu ravnanju. Da se otrok po tem ukazu tudi ravna, mora biti dan ukaz, kaj sme in kaj ne sme, tako, da občuti tisto prepričevalnost v ukazu, ki je nekaj več kakor fizično neugodje, da občuti neko neposredno notranjo silovitost, ki obudi njegovo vest, da sluša. Vzgoja k ubogljivosti po svojem dinamizmu ni v bistvu drugega ko vzgoja k vesti. Otrok vrašča v red stvari in npravstvenih zakonov, ki so utemeljeni v njegovi vesti ter podlaga naravnemu redu. Taka vzgoja trga otroka iz ozkosrčnosti njegovega egoizma in nagonskega sveta. Domača vzgoja v tem pravcu je v tem večjo blagobit otroku, čim bolj znajo starši otrokovo poželenje naravnavati v

² Se ne objavljeno, iz pridige na II. nedeljo po sv. Treh kraljih, 1826, XXVIII.

pravo smer, kar pa se ne zgodi s kako popustljivo sentimentalno prošnjo, ki gre slepo mimo otrokovih čutov in otrokove duše, temveč s tiho, jasno izraženo trdno voljo, ki s prirodnim sredstvom ukaza stopi otrokovim gonom na pot. Ako starši otroku nekaj zapovejo, naslednji dan ali morda že čez eno uro pa dajo čisto obraten ukaz v taisti stvari, taki starši pač vzgajajo otroka sistematično k neubogljivosti. Tudi s kolebajočim in popustljivim ukazovanjem dosežejo starši pri otroku povsem nekaj drugega, kakor so hoteli. Dosledno in pravilno ukazovanje je tako, ki ne pozna kolebanja, ki je premišljeno, preudarno in določno, da obudi v otroku občutek varnosti in reda ter da se otrok zave, da ga vodijo v a r n e roke. Spoštovanje in ljubezen do roditeljev raste v otroku, ako znajo starši otroka prav voditi.

Edina pot, da starši vzgoje iz otroka osebnost z močno npravstveno voljo, je pot ubogljivosti in pokorščine. Za otroka je ta pot poslušnosti kajpada trnjeva in težavna, zato pa edino pravilna. — Toda kaj je prav za prav pokorščina? Lahko bi rekli: pokorščina je prostovoljna podreditev lastne volje tuji volji. Toda z ozirom na v z g o j o č l o v e k a bi s tem rekli mnogo premalo. Tudi divjo žival krotimo, da ji z bičem damo razumeti svojo voljo. Krotilec z neupogljivo voljo doseže, da mu tiger liže roko, dasi bi ga lahko z enim samim zamahom svoje šape strl. Divja žival se podvrže, ker se boji krotilčevega ostrega biča.

Zločinec, ki je vkovan v verige, tudi uboga; nad njim je nadzornikova pažnja in višja sila.

Neubogljivi otrok tu pa tam uboga, ker se iz izkušenj boji kaznujoče roke očeta. Mati doseže pri takem otroku le tedaj, da jo uboga, če mu zagrozi, da bo tepen od očeta.

Vse to še nikakor ni pokorščina. Prava pokorščina je vse nekaj drugega, nekaj višjega, pomenljivejšega, je iz prostovoljne podreditve potekajoča n r a v n a v o l j a. Z drugimi besedami: pokorščina je prostovoljna npravna samoodločitev, ki jo vodi npravna volja, katera je temelj samovlade, da človek podredi svojo gonsko plat duhovni plati in višjim ciljem, skratka, da se vlada po zahtevah in zakonih npravnosti ter se izoblikuje v v e l i k z n a č a j, tako trden značaj, da ne koleba niti v najbolj težavnih trenutkih.

Ta pokorščina naj bo visoki cilj domače vzgoje. Ta cilj bodo starši pri svojih otrokih dosegli le, ako izkazujejo sami veliko npravstveno dozorelost. Res je, kdor se sam ni naučil ubogati, tudi ne bo znal ukazovati in voditi.

Vsako pomanjkljivo vodstvo daje le polovičarske ljudi. Pomanjkljiv način ukazovanja se maščuje z neposlušnostjo; neposlušni otroci pa nimajo trdne opore v sebi, se ne morejo izoblikovati v trden značaj. Slabiča, brez trdne volje in kremenitega značaja, imajo često starši na vesti.

Nekatere matere svojim otrokom že iz vsega početka ne znajo ukazovati in jih voditi. Kar poslušajmo jih v parkih in na izprehodih, kjer prepeljavajo svoje malčke. Neprestano se ponavljajo ukazi: »Ne hodi tja, sem pojdi, tja pojdi, stražnik gre« itd. To je vzgoja k nervoznosti, ne pa k poslušnosti. Druga mati je zopet vsa mehkobna in kliče razposajenemu mal-

čku: »Milanček, srček, ljubček... ne lučaj kamenja!« Toda ta srček, ljubček niti malo ne misli na to, da bi prenehal.

V kakem drugem primeru se malček igra, tolče in razbija po hiši. Oče, prišedši utrujen od dela, ukaže le: »Nehaj z ropotanjem!« Ne vpraša pa malčka, kaj da dela, ne premisli, da malček pač mora nekaj delati. Otrok čuti takoj, da očetovo povelje ni vzeti tako dobesedno, ker pač mora nekaj početi. Nekaj trenutkov premolkne, nato pa začne znova. Nova prepoved, nova prekinitev, novo nadaljevanje, dasi sprva nekoliko tiše.

Tako je tudi pri vseh drugih ukazih, izdanih brez globoke resnobe in premissljenosti, in so zatorej pri otrocih brez učinka. Na vsem področju vzgojstva ne prinaša toliko slabih sadov ko ta nepravilni, površni, mahe-dravi način ukazovanja, da otrok prezre, da je povelje dano za to, da se ga izpolni. To se dogaja ne samo v posameznih, manj važnih primerih, temveč tudi v večjih, važnejših primerih. Z ničimer niso starši vzgajili toliko slabih značajev ko s takim ukazovanjem, kjer si starši niso v svesti, kaj zahtevajo s svojim poveljem od otroka, ako naj ima povelje zaželen učinek, da vplivajo ž njim na voljo otroka.

Vsak ukaz, bodisi da vsebuje zapoved ali prepoved, se nanaša na čisto določen poedini primer, ki je nastopil v življenju otroka, pa bodisi da ta ukaz zadeva njegov igralni način ali pa da se tiče njegovega нравstvenega življenja. Zato je nujno potrebno, da je vsak ukaz predvsem premissljen, določen, trden, jasen. Otrok ne sme biti niti za trenutek v dvomu o tem, kaj zahtevamo od njega. Ukaz mora biti sporočen tako, da otrok tudi duhovno stopi ž njim v stik. Samo na ta način dosežejo starši, da jih bo otrok rad in voljno ubogal. Trden in odločen ukaz, ki otroku jasno pred-oči cilj, odstranjuje v otroku nesigurnost in njegovo voljo usmerja v blago-dejen tir. Na ta način se otrok navaja k pokorščini, ki osrečuje, zakaj otrok dobi na ta način smerno pobudo za svoje delovanje.

Vse graje je vredno postopanje nekaterih roditeljev, ki v ukazovanju in zapovedovanju ne vedo kdaj nehati. Z dolgim govoričenjem in pridigami začenjajo svoje ukaze, tako da otrok na koncu ne ve, kaj se je od njega zahtevalo. Otroka s tem silijo v nesigurnost, brezbriznost, malodušnost ter mu povzročajo le neprijeten občutek. Ko nekoliko doraste, se pa za njihove prepovedi in zapovedi sploh ne bo več brigal in bo hodil svoja pota. Otrok se je že zgodaj navadil ukaze preslišati in jih obiti. Obsodbe vreden je tudi lahkomišeln in šaljivski ton, v katerem kdo zapoveduje ali ukazuje. Otrok mora v vsakem povelju ali ukazu spoznavati zahtevo n r a v s t v e n e n u j e. Kar ne zahtevamo z vso resnobo od otroka, bo ostalo pač neizvršeno povelje.

Vsako povelje mora biti k r a t k o in r e s n o. Čim več besedičenja je v povelju, tem manj moči ima. Vsaka nepotrebna, kolebajoča beseda vzame povelju učinkovalno moč. Kratko in jasno povelje pa nalikuje električni bateriji, ki v trenutku sprožitve tudi povzroči ustrezajoče dejanje.

Pogled in ton ukazujočega mora podpirati povelje, da se zviša nuja izvedbe. Tako se otrok navaja, da polagoma celo razbere ukaz staršem

iz oči. Nepotrebno besedičenje pa otrokovo pripravljenost uboganja in njegovo voljo le moti.

Ne ponavljaj svojih ukazov, zlasti ne pri počasnih otrocih! S ponavljanjem nehote zavajaš otroka k površnosti v poslušanju. Čim ponavljaš: »Kaj sem ti pa rekla, ali si me razumel(a)?« pripravljaš otroku izkušnjo, da se začne izmikati danemu povelju, se obotavlja in ne uboga prej, dokler ni prejel kazni.

Ukazuj poredkoma!

Preveč ukazovanja je vedno nezdravo, najbolj pa pri vzgoji otrok. Da najdeš pravo mero v ukazovanju, se oziraj, katero dejanje je bolj ali manj važno. Otrokova dejanja so silno raznolika, zdaj izgledajo kot plod trenutne domiselnosti, zdaj kot produkt njegove preračunanosti. Ti moraš ločiti, katero dejanje je važnejše in katero samo plod njegove fantazije. Ako boš ti, mati, znala razlikovati otrokova dejanja, boš kmalu prenehala z neprestanim komandiranjem. Če preveč ukazuješ, jemlješ otroku možnost poleta ter zaviraš, da bi si otrok sam mogel polagoma sestaviti vrednostno lestvico za svoja dejanja. Z nepretrgano verigo ukazovanj tudi ugnetaš otrokovo prosto gibanje v mrežo kakor ribo, in potem ni čuda, da je otroku poslušnost in ubogljivost tako težka. Neprestani pritisk tuje volje nanj povzroči v njem neprijetno čustvo ter zatira v njem oni nagib osebne samostojnosti, h kateri so prav tako dolžni starši otroka vzgojiti.

Ukazuj preudarno, da ti ne bo treba povelja jemati nazaj ali ga popravljati! Marsikateri starši silno nepreudarno ukazujejo. Kar je dovoljeno to uro, je prihodnjo uro v isti stvari dano čisto obratno povelje. Danes dovoljeno, jutri prepovedano. Jasno je, da s takim ukazovanjem starši sami zakrivijo, da je otroku dolžnost pokorščine nemožna. Često starši prav isto sami store, kar so otroku prepovedali.

Nepravilni način ukazovanja onemogoča otroku, da bi prišel do trdnega značaja ter do npravne višine. Kakor hitro odneha pritisk tuje volje, stoji otrok brez vsakršne notranje opore ter je igrača svojih gonov in poželenj.

Najžalostnejše izkušnje imajo starši z otroki, ki jih zaradi neubogljivosti kaznujejo. Otrok otopi za čast, čut dolžnosti in pokorščine gineva, namesto njih pa stopa odtujenost staršem, mrzlost, hinavščina in prikrita zločest. Otrok s tepežem postane zakrknjen. Nesrečna zloraba ukazovanja je privedla otroka do nepokorščine, a s tepežem mu vsiljevati pokorščino rodi le zakrknjenost, otrok gubi ljubezen do staršev, postane hinavski, nezaupen in lažniv.

Otrok mora iz glasu, pogleda in drže spoznati, da ukazujočega spremlja ljubezen, da je ljubezen nagib povelju.

Vsako povelje mora biti zatorej ne le kratko, jedrnato, preudarno, temveč porojeno tudi iz ljubezni.

Posamezna povelja nalagajo otroku sicer precejšnjo omejitev njegove volje, zato otrok ne spozna prav lahko, da je ravno ljubezen bila povod za dano povelje. Otroka v težjih primerih podučijo umestnosti ukaza, da je zadevno povelje resnično le njemu v prid. Ob tako dob-

ljenem spoznanju se bo otrok laže pokoraval, zlasti če to storiš s zaskrb-
ljenim obrazom, ne pa s kako mahedravo milobo.

Tudi otroci so tvoji vzgojitelji! Zato se obvladuj zavoljo otrok, da ne
igraš v očeh otroka vlogo osramočenega. Kdor drugim hoče ukazovati
in poveljevati, mora najprej imeti zmožnost, da se zna i sam obvladovati.

Listek

Spominski govor

ob I. obletnici smrti Nj. Vel. kralja Aleksandra I. Zedinitelja ¹

Velecenjeni gospodje, javni funkcionarji, slavni žalni zbor!

Kot duhovniku se mi zdi potrebno naglasiti, da smo dolžni z globokim
spoštovanjem spominjati se prve obletnice prerane smrti našega blagopokojnega
vladarja, in sicer kot ljudje, kot Slovenci, kot državljani in zlasti še kot verni
katoličani.

In če gledam v duhu osebo vladarjevo, ki stopa zlasti na današnji dan s
svojo oporoko pred nas, potem se mi zdi, da kliče slednjemu izmed nas: Čuvajte
Jugoslavijo v tem pogledu, da kot ljudje vestno izpolnjujete po mojem zgledu
svoje stanovske dolžnosti. Čuvajte Jugoslavijo v tem pomenu, da kot Slovenci
cenite po mojem zgledu svojo ožjo domovino Slovenijo. Čuvajte Jugoslavijo v
tem pomenu, da ste pripravljeni, če treba, po mojem zgledu kot zvesti držav-
ljani dati tudi življenje za blagor svoje države. In čuvajte Jugoslavijo v tem
pomenu, da zlasti kot pozitivni in praktični verniki cenite svojo katoliško vero.
Postojmo za ta hip pri teh težah.

I.

Dolžni smo se torej kot ljudje z globokim spoštovanjem spominjati smrti
svojege vladarja. Kaj je namreč ljudem poleg zdravja dragocenejšega kot mir.
Kako zaželjen je mir že v družini, med sosedi in kako zaželjen nam mora biti
mir šele v veliki družini narodov. To čutimo in vemo vsi, ki smo preživeli sve-
tovno vojno, to čutimo in vemo vsi, ki se dan za dnem bojimo, da ne zahrumijo
novi svetovni viharji. Človeštvo je ena velika družina, v kateri bi morala vladati
sloga, pravičnost in ljubezen. Seveda je popolna harmonija le ideal, ki ga člo-
veštvo na zemlji doseglo nikdar ne bo. A bližati bi se morali temu idealu, bližati
zlasti sedanje dni, ko postajajo vojaška bremena ob neprestanem oboroževanju
že povsod neznosna. In temu idealnemu stanju mednarodnega miru se je skušal
približati — vsaj tako moramo verjeti poznavateljem njegovega življenja —
v polni meri naš blagopokojni vladar. Kakor mu pridevamo naslov Zedinitelj
treh narodov v eni državi, tako bi ga smeli imenovati kralja miru ob razgledu
preko mej njegove države. Kot kralja miru se je izkazal s tem, da je postal na
Balkanu, rešujoč v prijateljskem pravcu mednarodne odnošaje, nesporno vodilni
državnik. Kot kralj miru je s svojo modrostjo skušal privedi tudi Bolgarsko v
balkanski mirovni krog. Njegovo potovanje na Črno morje, sestanki s kraljem
Karolom in Borisem, potovanje v Sofijo tik pred smrtjo — vse to so bili sami
pogumni udarci na trdo in opolzko ledino, na kateri so že pričele poganjati kali
trajnega miru. Tako je Aleksander kot kralj miru silno dvignil ugled svoje Jugo-
slavije v mednarodnem svetu in s svojimi resnično dalekosežnimi načrti za mir

¹ Govoril 9. oktobra 1935 župnik Filipič Janez v Krškem pred župno cerkvijo.

obrnil pozornost vseh evropskih vevlasti nase. Kot kralj miru je v mnogočem in večkrat prekrižal s svojim premišljenim delom račune onih, ki so se zlasti v Podonavju in na Balkanu igrali z največjo mednarodno dobrino, to je z mirom med narodi. Ni čuda, da se je vprav ob smrti pokojnikovi razmaknila zavesa, za katero so se skrivala brezdna sovraštva in zlobnih naklepov proti miru željnim narodom. Zares! Če kot ljudje cenimo mir, potem smo se dolžni s hvaležnostjo in spoštovanjem klanjati manom svojega vladarja.

II.

Pojdimo dalje. Isto smo dolžni kot Slovenci.

Če bi rekli: Vsak človek sme ljubiti svoj narod bolj kot tuje narode, smo — zlasti, če imamo krščanska načela pred očmi — premalo povedali. Človek ne samo da sme, ampak naravnost mora v prvi vrsti ljubiti svoj narod. Kakor svoje krvne sorodnike bolj ljubimo kot tujece, tako moramo tudi svoj narod bolj ljubiti kot tujega, seveda tako, da pri tem tujecev ne preziramo, ali celo sovražimo. Kakor je položil Stvarnik v naša srca večjo ljubezen do staršev kot do drugih ljudi, tako nam je dal tudi večjo ljubezen do lastnega naroda.

In prav isto legitimacijo do svojega slovenskega naroda nam je zapustil naš širokoogrudni vladar Zedinitelj. Publicistinja Miss Ana Christič je objavila v angleškem listu »Daily Expressu« razgovor, ki ga je imela nedavno pred smrtjo s kraljem Aleksandrom, ki je med drugim izjavil sledeče: »Naš mladi narod,« je rekel kralj Aleksander, »čuti, da je jugoslovanski, toda to nikogar ne ovira, da bi ne bil dober Srb, dober Hrvat ali dober Slovenec. To je prav isto kakor Angleži in Skotje čutijo, da so dobri Britanci.« In kako pohvalno je govoril o naših slovenskih pradedih, o našem prestolnem mestu Ljubljani, dne 26. junija 1920, rekoč: »V veliki in težki borbi za obstanek ste Slovenci morali zdržati ogromne napore ves čas, odkar ste prišli v te kraje; vi ste, bratje moji, stali petnajst stoletij na mrtvi straži proti nadmočnim sovražnikom. V tem predolgem času ste bili primorani prepuščati ped za pedjo svoje zemlje, toda to ste storili le za ceno ljute borbe in velikih žrtev od strani napadalcev. V tej borbi ste polagoma jekleneli in reči se mora s pravom, da je vaša odporna moč neprestano rastla. Ojačila se je zlasti takrat, ko so vaši predniki prišli do zavesti, da je vaša in narodova rešitev v sporazumu in v slogi z vašimi brati Hrvati in Srbi. Tako je logično prišlo do tega, da so bili Kopitar in Miklošič, Prešeren in Gregorčič prvi zastopniki jugoslovanske misli, a vaš Krek je iznesel program našega narodnega zedinjenja sredi nemškega Dunaja in v veliko presenečenje Evrope, v najkritičnejšem trenutku svetovne vojne.«

Da, tudi kot Slovenci, ki jih ni cenil samo z vladarskim, ampak z bratskim slovanskim srcem, smo prijatelji kralju Aleksandru dolžni hvaležni bratski spomin.

III.

Pa pojdimo še dalje! Hvaležno smo se dolžni spominjati blagopokojnega vladarja dalje kot pripadniki velike in mogočne jugoslovanske države.

Država ni drugega kakor najvišji razvoj človeškega družabnega življenja. Smoter države je skupna pozemeljska blaginja družin, stanov in rodov. Smoter države je ustvariti in zagotoviti tiste pogoje, da morejo vsi državljani svobodno s svojo delavnostjo doseči resnično zemeljsko srečo. Obramba in prospeh javne družabne blaginje: to sta dva drug z drugim nerazdružljivo zvezana smotra vsake države. Bistven znak države, je dejal že Aristotel, je Avtarkeja, to je samozadovoljstvo, z drugo besedo: država je tem popolnejša, čim več pogojev ima, ki jamčijo državljanom resnično blaginjo.

In po taki avtarkeji je hrepenelo v okviru velike Jugoslavije in delalo neprestano veliko državniško srce pokojnega vladarja. Saj je bil ves prežet od

ideje za veliko in mogočno Jugoslavijo. Vsega se je žrtvoval za ta veliki cilj, katerega je hranil v sebi kot dragocno dediščino svojega velikega očeta in svojih dedov. Pod njegovim poveljstvom si je prva srbska armada že leta 1912 priborila veliko in odločilno zmago nad Turki v bitki pri Kumanovem. S tem slavnim činom srbskega orožja je bil postavljen prvi veliki kamen za zgradbo bodoče Jugoslavije... Med svetovno vojno se je regent Aleksander boril s svojimi srbskimi vojaki v strelskih jarkih, delil z njimi usodo Albanske Golgote, herojstvo na Kajmakčalanu ter triumf zmage, iz katere je zrastle leta 1918 mlada kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev. Bilo je v letih, ko je pel moj tovariš pesnik na gimnaziji:

»Nazaj Barbar,
če ne handžar,
Odbije trdo ti butico!...
Naprej Slovan,
Tvoj je Balkan,
Do njega ti imaš pravico...«

In v naslednjih letih je kot pravi vladar deloval za razvoj po svoji veliki inicijativnosti in samostojni zamisli, dokler ni zapečatil svoje ljubezni do njemu tako ljube države z lastno krvjo, gledajoč pred seboj še v zadnjem trenutku življenja en sam veliki cilj: mogočno, veliko in složno Jugoslavijo. Tako je bil prav za prav on tisti, ki nam je res ustvaril Jugoslavijo. Kot veliki jugoslovanski Zedinitelj je v svoji nezlomljivi energiji in s svojo železno in nikdar upogljivo voljo srečno izpeljal to, česar pred 20. leti še tako navdušen Jugoslovan kateregakoli naroda niti misliti ni mogel. Spravil je troedini narod Srbov, Hrvatov in Slovencev pod en krov in jim zavladał s svojim modrim žezlom. Mi samo doživljamo, samo čutimo, pravična zgodovina pa, ko bo iz daljne bodočnosti posvetila nazaj v kritično preteklost, bo premogla šele pravično in primerno oceniti dejanja kralja Zedinitelja za jugoslovansko državno tvorbo. Zato pa: komur je država ljuba, in dobro urejena država mora biti ljuba vsakomur že iz zgolj samoljubnih razlogov, je dolžan, da se s hvaležnim srcem spominja velikega vladarja.

IV.

Pa pojdemo še dalje. Recimo in naglasimo, da je zlasti vernih katoličanov dolžnost, da ne gremo brezbrizno mimo spominskega dne smrti svojega vladarja. Če imamo namreč katolicizem pred očmi, ki je, kot znano, najpopolnejša veja krščanske vere, potem pristopa k naravnemu patriotičnemu momentu vdanosti še višji element nadnaravnega spoštovanja, ki temelji v zapovedi Najvišjega: Da je treba spoštovati oblast, ki je od Boga. Glede svetne oblasti je prišla v novejši dobi na svet zmeta, ki se zdi, da se širi čimdalje bolj, čeprav govore proti nji naravni razum, zgodovina in zlasti božje razodetje. Ta zmeta hoče, da vrhovna svetna oblast ni od Boga, marveč od ljudstva. Ljudstvo jo ima in po svoji volji podeljuje, komur hoče. — Pravim, da temu naziranju nasprotuje zdravi razum. Kako neki je mogoče, da izvira vrhovna oblast od tistega, ki ji mora biti obenem pokoren. In če ima ljudstvo vrhovno oblast, potem je vsak upor ljudstva proti oblastnikom dovoljen. Saj če ljudstvo komu svojo oblast da, mu jo sme tudi vzeti. A kje bi bil potem javni mir in red. Proti takemu naziranju govori tudi vsa zgodovina. Kar svet stoji, ni nikoli nikjer vladala ljudska množica, marveč zmerom le posamezniki, ne samo v monarhičnih, marveč tudi v republikanskih državnih tvorbah. Najbolj odločno pa se izraža proti taki zmoti božje razodetje. Ni je namreč oblasti razen od Boga, govori sv. Pavel, in te, ki so, so od Boga postavljene. Kdor se torej oblasti ustavlja, se upira božji naredbi. Tudi tam, kjer ljudstvo svoje poglavarje voli, ljudstvo ne podeljuje oblasti, marveč z izvolitvijo samo določi osebo, na katero preide oblast, ki je od Boga, kralja nad kralji in

Gospoda nad gospodi. — Samo to naziranje je pravo in krščansko. Iz njega pa takoj sledi, da je dolžnost tudi svetni oblasti kot božji namestnici izkazovati čast, zvestobo in zlasti vestno pokorščino. In prav iz te zavesti nam prihaja globoko spoštovanje do našega blagopokojnega vladarja.

Upam, velecenjeni, da smo po teh kratkih reminiscencah prav storili, da se tudi javno in slovesno oddolžujemo manom velikega pokojnika. Naše žalne pesmi, naše žalostinke, naše luči niso in nam ne bodo gola formalnost, ampak izliv globokega notranjega spoštovanja do velikega vladarja.

Vprašanje pa je, kaj bi nam govorila duša velikega pokojnika, če bi nam sedaj v tem trenutku spregovorila resnobno besedo sredi našega zbora.

O, ni dvoma, da bi bilo mnogo teh klicev, ki bi nas pretresli v dno duše. Primerno kraju in govorniškemu odru, na katerem smo zbrani, naj naglasim le štiri, ki so v tesni zvezi z že podanimi mislimi in v tesni zvezi z jedrnatoporočko pokojnega vladarja: Čuvajte Jugoslavijo!

I.

Čuvajte Jugoslavijo v tem pomenu, da resnobno že kot ljudje izpolnjujete dolžnosti svojega stanu, da cenite življenje svoje v luči stanovskih dolžnosti. Življenje je čudovita božja dobrina. Seveda ne življenje, ki se izživlja v uživanju, v zabavah, v veseljačenju, v izživetju samega sebe. Vse to in vse skupaj ni jedro našega življenja. Mozeg, srčika našega življenja, je dolžnost, in sicer strogo, sveto, neodpustno izvrševanje dolžnosti. Taki visoki dolžnosti je bil pripravljen vedno žrtvovati svoje življenje tudi naš vladar. Kako pomenljivo je zopet dejal nedavno pred svojo smrtjo v razgovoru z že omenjeno publicistinja Miss Ano Christič: »Kralji so v neprestani nevarnosti —; toda oni morajo vršiti svoje dolžnosti, pa naj se zgodi karkoli hoče.« In tako je viteški kralj tudi padel kot žrtev svoje dolžnosti. Njej je daroval svoje življenje, njej posvetil vse svoje sile. Prav zato pa življenja ni izgubil, ampak ga je našel. Večno bo živel v delih svojih. Baš zato pa kliče tudi nam vsem: Tudi vi uravnajte vse svoje življenje z vizirjem stroge dolžnosti. Le norci mislijo, da so svobodni, če se oprostijo svojih dolžnosti. Svobodni ne postanemo s tem, da boječe odklanjamo svoje dolžnosti, ampak s tem, da jih vestno izpolnjujemo. Ne moremo pridobiti novih pravic s tem, da zatajimo stare dolžnosti. Človeške pravice more naglašati le tisti, ki je izpolnil človeške dolžnosti. Predpravice more zahtevati le oni, ki sam prvači v vestnem izpolnjevanju dolžnosti. Glejte torej, da bo vestno izpolnjevanje vaših dolžnosti zlati temelj vašega življenja in jekleno dno vaše vzgoje. Da, zlasti ti mladina vedi, da je izpolnjevanje stanovskih dolžnosti ono polje, kjer more postati tudi človek, ki ni bil kralj, ki ni bil vojak, velik junak. Polje dolžnosti je za vsakega izmed nas polje časti. In tu naj se izkaže slednji junaka.

II.

Čuvajte Jugoslavijo v tem pomenu, da kot Slovenci ljubite svojo ožjo domovino Slovenijo. Ko je bil pred nekaj leti eksccelencia general Bošković tu v Krškem, je večkrat povedal, da Nj. Vel. Aleksander imenuje Slovenijo in zlasti Bled, paradiž. Že smo slišali, kako pohvalno je govoril o Sloveniji, kako rad je zahajal vanjo, kako je ljubil zlasti Slovence. O, če je kralj spoznal, da je Slovenija vredna ljubezni, kdo bi jo ne ljubil.

In res, kako krasna je naša slovenska zemlja, kako lepo se vrste visoke planine in nizki griči in rodovitne planine. Kako mogočno napajajo našo zemljo bistri studenci in bistro vode in mogočne reke. Kako jo krasi lepa jezera in podzemeljska čuda raznih votlin in mnogoštevilne vasice in vasi in trgi in mesta. Kako nekaj rajsko lepega so naše cerkve in božji hrami kot priče globoke vere slovenskega rodu. In kako lep in blagoglasen je šele slovenski jezik. In če gle-

damo v časovne razmere, ni dvoma, da ima Slovenija že sama zase na prehodu proti Balkanu veliko poslanstvo. Zato ljubimo in živimo za biser svoj.

Živeti za domovino pa se pravi, zanjo delati, trpeti, biti pozoren za njene potrebe in njeno blaginjo. Ljubiti jo z dejansko ljubeznijo. Živeti za domovino se pravi, zlasti delati za to, da ostane med nami nekdanja poštenost, zvestoba, pobožnost. Največje zmage ne morejo koristiti narodu, ki se npravno izrodi domovini, ki noče poznati poštenja, čistosti, varčnosti, skromnosti, skratka krščanske kreposti. Vam odraslim posebej velja opomin, da čuvate svetost krščanske družine. Nikar ne čakajte oblasti, sami odstranite vse, kar izpodjeda zdravje družine. In tebi, slovenska mladina, velja klic, da ostaneš zlasti krepostna.

III.

Čuvajte Jugoslavijo v tem pomenu, da ljubite širo in bogato Jugoslavijo. Pokojni kralj Aleksander nam kliče ob pogledu nanjo obenem s škofom Mahničem: »Božja previdnost jo je hotela. Korak za korakom sem vam jo osvojil. S svojo krvjo sem jo napojil, vi pa pojdite vanjo v to obljubljeni deželo, v svojo novo domovino, v prelepo Jugoslavijo, odločnih korakov in veselega srca. Sveta dežela vam bodi to. Obračajte ji vso skrb in delavnost. Gorje vam, če jo po vaši krivdi preraste plevel strasti in pregrehe, prepira in sovraštva. O gorje! Potem bi moje delo in kri klicala k nebu za maščevanje. Blagor pa vam, če jo ohranite vsi v božjih krepostih, potem vas zagotavljam, da bodo rastle srečnejši rodovi. Živo se zavedajte, da ste navezani drug na drugega in da vas že zunanji politični položaj sili k temu, da v skupnem naporu združite in ojačite svoje moči, kajti isti dan znova naglasimo to misel, ko bi vzel Hrvatom Dalmacijo, bi vzel morebiti Slovencem vse, pa tudi Srbom Macedonijo in Vojvodino. Isti dan, ko bi izgubili Dalmacijo, bi spraval pod tujo oblast, če ne večine, pa velik del Slovencev, Hrvate in Srbe. Že je poskušal sovražnik to doseči s smrtjo mene samega, pa moja kri vas je ob moji rakvi še tesneje strnila. Zato se tudi v prihodnje spoštujte med seboj. Nihče naj drugega ne zaničuje, noben del naj ne govori o drugem nepoštljivo. Nobeden naj ne dvomi nad resničnostjo domovinske ljubezni svojega brata. Vsakdo pometaj v prvi vrsti pred svojim pragom. Vsakdo se trudi v miru s svojim bratom obdelovati svojo posest. Sredi vprašanj, ki vas bodo morda razdvajala, leži obširno polje karitativnega, kulturnega, socialnega dela. Tu pa naj moči združujejo in vsakdo delaj po svoji moči za domovino, za človeštvo, za uresničenje božjega kraljestva v naši državi.

IV.

Čuvajte Jugoslavijo v tem pomenu, da kot katoličani vršite vestno svoje verske dolžnosti. Tudi v tem oziru je pokazal veliki pokojni vladar, kako dragocen zaklad je vera. Pokazal je s tem, da je hotel imeti urejeno razmerje v svoji državi do vseh veroizpovedi. Prav zato je tudi srčno želel, da se uredi čimprej prijateljsko razmerje do katoliške cerkve. Pri podpisu konkordata dne 25. junija 1935 v Vatikanu je izjavil pooblaščenec jugoslovanske države, pravosodni minister in čuvar drž. pečata dr. Ljudovik Auer: Skupaj s svetim Očetom prisostvuje danes v duhu temu dogodku veliki vladar blažopokojni Aleksander, ki smo ga tako hitro in tragično izgubili. Ne samo, da so se razgovori, ki so se danes srečno dovršili, začeli po njegovi visoki pobudi — on sam je tudi začrtal vse bistvene smernice tega sporazuma, katerega podpis je bil blizu že za časa tragične smrti in ki ostane zvezan z njegovim spominom.«

Da, tudi versko čustvo je bilo in ostane zvezano z velikim pokojnim kraljem Aleksandrom. Zato nam kliče iz groba: Vera je ono sveto, večno in božje v človeškem življenju. Vera odpira pot očem, zastrtim po izvirnem grehu, vera daje moč za krepostno življenje, vera je pot in vrata v večno blaženost. Vera sankcio-

nira in oplemeniti dolžnost, vera lajša in poplača izpolnjevanje dolžnosti, vera pomaga nositi vsako breme in daje tolažbo tudi v najgrenkejših urah življenja. Zato vam bodi tudi verska dolžnost vseh dolžnosti prva. V njej se srečujejo vse druge. Ona mora biti merodajna pri zgradbi posameznega življenja in vsake državne skupnosti. Ne bogastvo, marveč hrabri, čisti, pobožni narodi jamčijo za bodočnost države. Ne z živaljo človekom, marveč samo z Bogom človekom, se da prava človeška kultura zasnovati in ohraniti. Zato ljubite sv. vero, njeno čudovito luč, ljubite službo božjo in hišo božjo, ljubite božje in cerkvene zapovedi. Kri po nedolžnem prelita nam kliče: Kam bi se pogreznila človeška družba brez vere. Če zavržete vero, potem se mora izpolniti beseda: Ker ni spoznanja božjega v deželi, se kletev, laž in morija in tatvina in prešestvovanje enako povodnji razliva in kri se za krvjo razliva.

Slavni pokojni vladar Aleksander! Pač je moral biti pretresljiv prizor, ko je ob grobu kralja Ludovika XIV. slavni škof in govornik Massillon spričo razkošnega bogastva in slave, ki sta spremljala že mrtvega kralja, zaklical: Samo Bog je velik, o poslušalci. Zares! Samo Bog je vse. A z božjo pomočjo morejo postati veliki tudi ljudje. In s to pomočjo si postal velik tudi ti. Zato ti znova obljubljam, da ne pozabimo ne tebe, ne tvoje oporoke. Kakor se te spominjamo kot ljudje, kot Slovenci, kot državljani, kot katoličani, tako ti tudi obljubljam, da hočemo vestno vršiti stanovske dolžnosti, da hočemo ostati dobri Slovenci, ostati zvesti jugoslovanski državljani in ostati tudi verni katoličani. Ob teh mislih ti kličemo: Pokoj tvoji duši v Bogu, v tvojem duhu in naročilu pa tudi kličemo: naj živi tvoj naslednik kralj Peter II., naj živi velika in močna Jugoslavija. V to jo čuvaj tudi Vsemogočni Bog.

Knjige Slovenske šolske matice za leto 1936

(Konec.)

Kot drugo knjigo moramo omeniti **V r a n č e v e Osnove strnjenege šolskega dela v teoriji in praksi**, ki je izšla kot XX. zvezek pedagoških priručnikov. Predgovor ji je napisal prof. dr. Ozvald, ki označuje to knjigo v luči sodobne pedagoške problematike s pogledom na preteklost: »Vranc v pričujoči knjigi o strnjenem šolskem delu mnogo naglašja gospodarski moment. Po pravici, kajti *primum vivere*... Samo da sociologija Vrancu ni edini ključ za odklepanje vseh vrat in vratic v 'velikem domovanju' obrazniškega prizadevanja, katero mora pač služiti življenju. Saj poleg socioloških pisatelj izdatno naglašja na pr. tudi *psihološke* 'osnove', ki jih naturaliter zahteva vzgojno oblikovanje, ter v skladu s tem šolsko delo prikazuje — 'v svitu sinteze'.« (Str. 7.) Obenem opozarja na piščev Zagovor zadaj, kjer avtor med drugim izjavlja: »V najboljši veri sem izpovedal svoje pedagoško naziranje. Skušal sem jasno in poljudno začrtati osnove in razvoj strnjenege šolskega dela. Šele med pisanjem sem spoznal, kako obširno polje sem začel orati...« V uvodni besedi naglašja: Čim bolj se šolstvo odtujaše realnosti, tem usodnejši postaja prepad med šolo in istinitim življenjem. Oblikovanje mladege rodu je v vsaki dobi tesno povezano z družbenim gibanjem. Zaveda se, da bodo kritiki v tem ali onem gledanju na probleme našli kaj 'spornege'. Toda njemu je predvsem za proučevanje šolstva v zvezi s pojavi človeške družbe v medsebojni odvisnosti in v razvoju. K temu realnemu naziranju ga silijo tudi proletarske razmere našega kraja, kjer imamo od leta do leta več skrbi z reveži in brezposelnimi. Odklanja utrjevanje patriarhalnih pozicij 'stare šole', ki je svoje poslanstvo že izvršila, in veruje v novo dobo, ki nastaja...

Vsebinsko je knjiga razporejena tako, da tja do sredine razpreja ideologijo — zlasti v prvih poglavjih —, ki vede v totalnostno smer strnjenege šolskega dela, dočim v drugi polovici navaja teoretične in praktične načrte in primere. V celoti je knjiga prava sociološka čitanka za učiteljstvo, v kateri zastopa avtor

vseskozi borbeno stališče za novo šolsko delo, ki mu po njegovi zamisli še najbolj ustreza naziv strnjnosti, pri čemer se zlasti sklicuje na nove socialne razmere, v katerih živi danes naš šolski otrok. Iz knjige se čuti takoj — in ta vtis te spremlja do konca —, da se je avtor potrudil in skušal svojo tezo in smer podkrepiti z vsem mogočim materialom, ki ga je imel na razpolago, in zato je knjiga kar natrpna raznih citatov, sentenc, dokazovalnih misli in dejstev iz zgodovine in prakse. Marsikaj se celo obnavlja, pisec citira vse mogoče liste in časopisje, svoje in drugih piscev ugotovitve, tako da je knjiga bolj nekaka poljudna razprava kot strnjeno, jasno delo o tem problemu. Vso knjigo pa preveva piščeva prepričevalna vnema, ki ga zavaja mestoma v preveč enostransko gledanje in naziranje o kulturi. Zlasti imaš občutek, da piščevo pojmovanje totalnosti v pedagogiki in resnici ne sega preko socioloških norm in vrednot.

Naj mi bo poleg teh splošnih dovoljeno nekaj posamičnih ideoloških stvarnih pripomb! Avtor najprej v tonu znane doktrine razmotriva zgodovino šolstva ter se povzpne do trditev, da je vzgojni sistem vsake dobe odgovarjal cilju vsakokratnega vladajočega sloja, da šola sama — kakor on motri izkušnje — ne more duhovno prekvasiti in preoblikovati človeštva, da po svoji vsebini in obliki ustreza vedno ekonomskim in socialnim odnosom na vsakokratni razvojni stopnji i. p. Vse te in take — pesimistične — ugotovitve, do katerih se dokoplje avtor po svojem motrenju zgodovine, ga zavedejo v dvomno vprašanje: Ali ima šola, kakršna je, še pravico do obstoja? To spoznanje mu je temeljna osnova za nadaljnje raziskovanje. Res se ta teza v knjigi skozi ves njen ideološki del obnavlja, in pisec porabi za dokaz te svoje teze vse mogoče citate — včasih imaš vtis, da so za lase privlečeni — ter je knjiga, — obsegajoča skupaj 290 strani — kar očitno preobtežena snovne navlake in zato težko prebavljiva. Postavlja se v ekstremno nasprotje glasnikom »avtonomne« vzgojne znanosti in se tako izrecno izogne edino pravilni organični sredini. Kot pokretašu je treba to oprostiti, a tistega, ki bi se skozi snovno maso te knjige ne mogel razgledati, je treba na to opozoriti. Pisec ni borec za vzgojno avtonomijo, v kateri očitvidno ne najde nobene napredne vrednote v smislu kulturnega razvoja, ampak je kulturni realist in relativist statik, četudi se proti statiki, ki jo vidi v šoli, bori. To je dvoje! On je obupal nad poslanstvom vzgoje in šole v človeški kulturi, ker njenega razvoja in napredka kot življenjski dinamik in skrajni realist ne more dojeti. Zato je za popolno podreditve časovni kulturi in gospodarskemu stanju. Duhoslovni ideali kot izrazi hrepenenja po novem duhovnem življenju so se — po njegovem — umaknili realnejšemu pojmovanju vzgojnega oblikovanja. Po njegovem dinamiki gospodarstva odgovarja šele posteriorno dinamika duha. Čeprav pod temi vidiki »življenjskega realizma« tiči pravo materialistični nazor, pisec vendarle optimistično gleda na možnost reforme ljudske šole iz sedanjega gospodarskega okolja. Ekstremist je pisec tudi v odnosu do individualizma ter zagovarja kolektivizem v smislu celotnosti (strukture). A v pojmovanju doživljanja prihaja vsebinsko v kulturi celotnosti le do socialne plasti kulture. Šola mu je nadstavba ekonomsko socialne razporejenosti z nalogo, da obrazuje osebnosti, ki so potrebne za konkretno zgodovinsko situacijo. S temi in takimi mislimi je pisana ta knjiga, ki jo preveva zanos prepričanja v socialni življenjski nazor. V njej pisec z veliko doslednostjo in iznajdljivostjo spaja vse, kar je bilo pri nas v to smer poskušane in izražene. Današnji sociološki milje mu je izhodišče za reformo, šele drugotno tudi psihološki moment. Za razmišljanje pa bodo učiteljstvu dobrodošli pridejani primeri iz prakse in učni načrti, ki bi jih bilo treba pa še nekoliko dopolniti. Knjigo zaključujejo učne slike.

Dočim je ta knjiga po svojem okviru razsežna in sintetska, pa je **F i n k o v a k n j i g a Začetni čitalni in pisalni pouk** predmetno analitična. Pisana je stvarno in podaja dragocene zgodovinske zarise zadevnega razvoja pri nas in drugod. Pisec obravnava v knjigi vse zadevne metode: črkovalno, glaskovalno, pisalno-čitalno, normalnobesedno, fonetično in celotnočitalno ali globalno metodo, ki jih

v posebnem poglavju obravnava tudi v odnosu do delovne šole. Pisec se pri tem objektivnem prikazovanju ne odloči osebno za nobeno podanih metod, pač pa ugotovi, da bo morala sodobna metoda pisalnega in čitalnega pouka vsebovati najboljše iz izkušenj nakazanih zgodovinskih metodičnih smeri. Če bo v bodoče pri nas zavladala splošno globalna metodična smer, je za enkrat še vprašanje, ker nimamo v tem še nobenih domačih izkustev. Möderndorferjeva knjiga: »Slovenska začetnica«, bo prva teoretična zastopnica te smeri pri nas. Praktično je poučna ekskurzija mariborske Ped. centrale opazovala to smer globalne metode na Češkem. Vendar je več variant te metode in prav bi bilo, ko bi pri nas ustvarili svojo, našim razmeram odgovarjajočo metodo, ki naj bi povzela najboljše. Morda je imenovana Möderndorferjeva začetnica kak uspeh poskus v to smer. Vsebinsko bo Finkova knjiga nudila učitelstvu dober vpogled v različne čitalne in pisalne metode ter pomagala pri izbiri najbolj ustrežajoče sodobne metode. Obsega 76 strani.

Vseslovanski pedološki kongres

se je vršil v dneh 26. do 28. avgusta t. l. v Ljubljani. To je drugi tak kongres. Izgleda, da je Ljubljana kar pripraven kraj za kongrese. V dneh od 19. do 22. julija se je vršil še drugič v Ljubljani tudi kongres slovanskih katoliških izobražencev. Če še pomislimo, da so imeli ti kongresi svoje pokretaše vprav v Slovincih — predsednik stalnega odbora za vseslovanske pedološke kongrese je Slovenec, vseučiliški profesor dr. Mihajlo Rostohar — za Zvezo slovanskih izobražencev, ki je letos imela že VII. kongres, so dali pobudo predvsem tudi Slovenci in letošnji poznanski kongres za svetovno katoliško propagando, katere sedež je v Ljubljani (kjer izhaja tudi glasilo »Regnum Christi«), je organiziral Slovenec J. Kalan — potem vidimo, da še nismo zadnje kolo v sodobni kulturi. Pedološki kongres je organiziral poseben pripravljalni odbor pod predsedstvom našega vseučiliškega profesorja dr. K. Ozvalda in moramo reči, da še dokaj dobro in posrečeno. Predavanja so bila razdeljena vsebinsko na plenumska, ki so se vršila v taborski dvorani, kjer je bila tudi otvoritev, in sekcijška, ki so se vršila v različnih dvoranih; tako predavanja mladinoslovske, biološke in higienske vsebine v dvorani Delavske zbornice, psihološka predavanja v frančiškanski dvorani, sociološka v filharmonični, ona za uporabno pedagogiko pa v magistratni dvorani. Predavanja so se vršila sočasno, tako da enemu ni bilo mogoče vseh zasledovati. Predavatelji so govorili v različnih slovanskih jezikih; čeprav so govorili le po 15 do 30 minut, so bili kongresni dnevi vendarle za njimi prenatrpani. Po 15 predavanj na eno popoldne doslej še nismo bili vajeni. Vendar je bilo pri tolikem številu prijavljenih predavateljev težko drugače organizirati. Udeleženci so bili tako prisiljeni, da so si po tiskanem programu predavanja izbirali, kakor so pač najbolj ustrezala njihovemu zanimanju in tehničnim možnostim. Med domačimi predavatelji naj omenimo: dr. Ozvalda, dr. Dragaša, dr. Brumna, E. Vranca, dr. Škerjanca, Vl. Schmidta, dr. Gogalo, Voj. Jažodiča, Vil. Mazija, A. Černejevo, Fr. Brenka, Man. Mahkotovo, E. Deisingerjevo, V. Möderndorferja, R. Kobilico, J. Jurančiča, dr. Žgeča, Jak. Šolarja, Et. Bojca, Alb. Žerjava, G. Šiliha, M. Ferenčaka, D. Cvetka. Predavanja bodo izšla v posebnem kongresnem zborniku. V zvezi s kongresom je bil tudi koncert Trboveljskega slavčka, ki je zelo posrečeno predstavil udeležencem, posebno tujim gostom, našo pesem; prirejena je bila tudi velika, okusna in bogata pedološka razstava v gluhtonemnici z oddelki: reformnošolsko iz Zlina, mladinsko-higiensko, domoznansko in pomožnošolsko iz ČSR, dalje razstava povojne slovanske mladinske knjige, o zaščiti dece, pedagoška izdaja SŠM, in samorastli risarski izdelki dečka M. O. v starosti od 2 do 11 let. Za prijavnino 20 din si vse to lahko videl. — Udeležba je bila živahna. Kongres je dosegel v polni meri svoj uspeh in ostane kot velik dogodek v naši kulturi. E. B.

Občni zbor Slomškove družbe na Brezjah

dne 21. avgusta 1937

a) Tajniško poročilo:

Zadnji občni zbor Slomškove družbe je bil 27. avgusta 1936 na Brezjah in je torej poslovno leto, ki ga danes zaključujemo, trajalo 6 dni manj kot eno leto. To leto je bilo, hvala Bogu, bogato društvenega dela. Doživeli pa smo toliko novih in nenavadnih dogodkov, da se moramo tudi ob teh pomuditi.

Kakor vsako leto je priredila Slomškova družba poleg občnega zbora v velikih počitnicah tudi božično in velikonočno zborovanje, vsako s predavanji. V celoti je bilo v tem letu 15 predavanj: na občnem zboru je predaval tovariš Teuerschuh »O smernicah našega prosvetnega dela«. O priliki božičnega zborovanja je bil dvodnevni prosvetno-socialni tečaj z 10 predavanji, namreč: »V čem se lahko učimo od Kreka«, predaval inspektor Dolenc; »Vzgoja vzgojiteljev«, predavala tov. Krista Hafner; »Pota in cilji naše prosvete«, predaval dr. Lukman; »Bodočnost slov. naroda je povezana z moralno krepkostjo, z domačo zemljo in z ljubeznijo do pravice«, predaval tov. Jagodič; »Učitelj-vzgojitelj malega človeka«, predaval min. Vesenjak; »Socialni problem v svoji duhovni iztočnici«, predavala prof. Deisinger; »Načelnost brez kompromisov«, predaval tov. Teuerschuh; »Naše prosvetno in socialno delo«, predaval dr. Ahčin; »Učiteljski pokret na vasi«, predaval tov. Majhen; »Kako naučimo podeželske pevce petja po notah«, predaval tov. Tavželj. Na velikonočnem zborovanju je bilo predavanje tov. Koprive »O nadaljni izobrazbi kat. učitelja« in tovarišice Galovič »Zakaj je KA možna in potrebna med našim učiteljstvom«. Na prejšnji večer pred božičnim zborovanjem je bil pripravljen komerz v Unionu, ki so se ga udeležili predstavniki oblasti in zastopniki kat. organizacij. Da je bil ta komerz lep, vedo vsi, ki so se ga udeležili. Nameravana prireditev z otroškimi nastopi na prejšnji večer velikonočnega zborovanja je morala, žal, odpasti zaradi neprimerne časa. V dneh 5. in 6. aprila je pripravila Slomškova družba s pomočjo Prosvetne zveze tečaj za brezposelne abiturijente-inje, ki se je vršil v telovadnici Lichtenturna in se ga je udeleževalo 65 abiturientinj-ov. Predavali so na tem tečaju: dr. Lukman »Splošne smernice za prosvetno delo«, dr. Pirc »Asanacija higienskih razmer na vasi s sodelovanjem učitelja(ice)«, ravn. Zor »Organizacija prosvetnih društev«, dr. Capuder »Državljska vzgoja v naših društvih«, prof. Kuret »Naš oder in naše igranje«, ured. Košiček »Naš tisk«, pis. Finžgar »Psihologija našega kmeta«, nadz. Lužar »Slomškovo delo za slov. šolo«, Lebar »Ženski in dekliski odseki v naših društvih«, J. Kermavner »Zakon o telesni vzgoji«, L. Puš »Gojitev petja, zlasti narodne pesmi v naših društvih«, ravn. Zor »Tehnični pripomočki pri predavanjih P. Z.« — Če računamo zraven še teh 12 predavanj, je priredila Sl. dr. v preteklem poslovnem letu 27 predavanj. Seveda pa ne štejemo tu predavanj, ki so jih imeli krožki, ozir. podružnice in klub brezposelnih obitujentov v Mariboru in v Ljubljani.

Na lanskem občnem zboru so bili določeni poverjeniki za krožke po posameznih okrajih, ki naj bi pripravili vse potrebno za ustanovitev podružnic, kakor hitro bi bila potrjena izprememba pravil, kar je odboru naročil lanski občni zbor, da naj pripravi do božiča. Res se je vršil o božiču zaradi izpremembe pravil izredni občni zbor, ki je izpremembo pravil sprejel, nakar je odbor poslal izpremenjena pravila oblasti v odobritev. Kr. banska uprava je dne 23. ja-

nuarja 1937 pod št. II., No 1617/1 pravila potrdila in so se nato takoj začele ustanovljati podružnice, o katerih bomo na današnjem zboru še slišali poročila.

Z ustanovitvijo podružnic je bila dana možnost za čim živahnije delo in sodelovanje vsega članstva. S podružnicami bo doživela katoliška pedagogika in njeno delo najlepši razmah. »Naloga podružnic — kakor jo določa § 37 glavnih (društvenih) pravil — je, da zbirajo člane, prirejajo v svojem področju predavanja, zborovanja, poučne tečaje, ekskurzije in izlete, skrbijo za splošno izobrazbo ljudstva, ustanovljajo knjižnice, pobirajo članarino ter tvorijo vez med osrednjim odborom in posameznimi člani, da s tem omogočijo uspešnejše delo Sl. dr.« — Podrobnejše podružnično delo pa urejajo podružnična pravila. (Se čita iz pravil.)

Iz te razširitve Sl. dr. je razvidno, da se lahko prijavi pri podružnici za člane poleg učiteljev in -ic javnih ljudskih in meščanskih šol tudi oni privatnih šol in bi bilo zelo želeli, da bi se tudi vsi učitelji-ice samostanskih šol včlanile, kakor je to tudi v drugih državah. S tem bi bil kader katoliškega učiteljstva polnoštevilen in popoln in bi kat. učiteljstvu prišlo v korist tudi vse ono, kar so zbrale kakor čebelice marljive učiteljice redovne sestre, saj vemo, da so že od nekdanj samostanske šole najodličnejše.

Kakor je včlanjeno v Sl. dr. že lepo število gg. katehetov, župnikov, kaplanov, tako naj bi se včlanili vsi iz vrst preč. duhovščine, ki imajo opravka s pokom in vzgojo mladine in naroda.

Ker Sl. dr. goji in proučuje katoliško pedagogiko vobče, imajo v njej kot člani mesta tudi vsi profesorji in profesorice srednjih, učiteljskih, strokovnih in visokih šol. Priznati moramo, da jih je že precej včlanjenih, vendar prav sedanjí časi zahtevajo, da se združijo vsi katol. pedagogi. Iskreno jih vabi vse Sl. dr., ki je pod zaščito prvega in največjega slovenskega vzgojitelja svetniškega A. M. Slomška.

Seveda pa ne smemo pozabiti naših katoliških vzgojiteljev v naših slovenskih domovih: kat. očetov in mater, ki prav tako spadajo v vrste vzgojiteljev, ki so včlanjeni v Sl. dr. Veliko in lepo delo bodo vršile podružnice, če bodo privabile tudi katoliške starše v vrste kat. vzgojiteljev v Sl. dr. Na ta način bo Sl. dr. zbrala res vse kat. vzgojitelje v skupne vrste. Članstvo bo številčno močno, za idejno jakost pa bodo skrbeli podružnični odbori in glavni odbor s primernimi skupnimi prireditvami. Tudi članarina, četudi ne znaša več kot 2 din, bo storila svoje; zlasti pa še pri podružnicah, ki na občnih zborih same določajo njeno višino.

Pravila centrale § 5 in 11 določata, da člane sprejema in izključuje glavni odbor na predlog podružničnega odbora. Zato po podružnici prijavljenim pošlje glavni odbor prijavnico, ki jo mora vsak podpisati, potem ga centralni odbor sprejme za člana. Zaradi precejšnjega navala, ko so si nekateri s pristopom obetali gmotnih koristi, je čutil glavni odbor potrebo, da je v svoji seji z dne 14. septembra 1935 sklenil, da se v Sl. dr. sprejema le mlado učiteljstvo z ne več kot 6 službenih let, po šestih letih pa le v izjemnih primerih, ko glavni odbor presodi primer.

Kljub temu število članstva očitno zelo narašča, vendar se ne da točno ugotoviti, ker še niso prekontrolirani vsi imeniki podružnic in primerjani z imenikom centrale, brez tega pa bi bilo število netočno. Ko dobi centralni odbor predloge za sprejem od vseh podružnic, ko bodo predlagani podpisali prijavnice in jih bo glavni odbor sprejel, bo mogoče ugotoviti točno število članstva; očitno bo to do božiča mogoče, ker se še vedno ustanovljajo podružnice.

Kakor je bilo letošnje poslovno leto polno veselega dela, tako je bilo za Sl. d. z ozirom na izgubo njenih članov. Neizprosna smrt je ugrabila kar 6 naših najboljših članov: Minko Kراتner, Edvarda Markošek, Avgusta Šabec, Urško Porenta in Julko Kocjančič. Tolaži nas zavest, da so šli po plačilo k večnemu

Plačniku za svoje vneto in požrtvovalno delo pri vzgoji slovenske mladine. Slava njihovemu spominu!

Odšel pa je tudi iz naše srede naš častni član, veliki prijatelj in pokrovitelj učiteljstva in duhovni voditelj slov. naroda prevzv. gospod nadškof dr. A. B. Jeglič. Ob rojstvu Sl. zv. je bil zraven, vseskozi je z zanimanjem sledil njenemu razvoju, sam dajal spodbudo in navodila za njeno delo, sam se je udeleževal njenih prireditiv, na njih govoril in dejal močno cerkveno sankcijo njenim podvzetjem; zato ga lahko smatramo i za ustanovnega in najbolj delavnega člana Sl. dr. Naj mu Bog bogato poplača njegovo zemeljsko delo, sam pa naj iz nebes bdi nad Sl. dr., ki mu je bila z našim zaščitnikom Slomškom tako pri srcu!

Slava nesmrtnemu Jegliču!

Osrednji odbor je imel v tem poslovnem letu 15 odborovih sej. V njih je razpravljal o tekočih društvenih zadevah, pripravljajl izpremembo pravil, sestavljal podružnična pravila, pripravljajl društvene prireditve, predavanja in tečaje in reševal došle dopise. Prejel je 67 dopisov, odposlal pa 117.

Odbor se ob sklepu poslovnega leta iskreno zahvaljuje vsemu članstvu, zlasti pa pripravljajlnim odbrom, ki so ustanovili podružnice in započeli s podružničnim delom.

b) Poročilo urednika:

Vzgojeslovnim časopisom se stavijo naloge, da naj večkrat zabeležijo vsa važna šolska vprašanja in napravijo o njih kak pregled. Tak pregled je bil priobčen v »Slov. Učitelju«, poslal ga je marljivi sotrudnik K. A. in kaže, da je bilo leto 1936 pri nas precej plodovito. Sotrudnik V. Brumen je v razpravi »O ljudskem vzgojniku« pojasnil, kako se kulturni človek do zadnjega diha bori, da pride do svoje prave podobe. Važno je poročilo istega sotrudnika o predavanjih z naslovom »Po pedagoškem tečaju«. Posamezna poglavja so poseben kažipot za one, ki odnašajo kaj s pedagoške mize v življenje. — Nekaj kritike k problemu o tipizaciji šolstva je postavila Ema Deisinger v št. 1—2. Pri mladem človeku v obče še ni mogoče določiti poseben poklic, v katerega naj pride, zato tudi ni mogoče vsakemu dati pravi tip šole. Vse države spoznavajo, da je prenapeto tipiziranje šolstva vodilo do krize. Časi se menjajo, brezposelnost je velika, zato je treba mladino za lažjo zaposlenost pripravljajti edino z večjo splošno izobrazbo. — Članek šolskega upravitelja Tavžlja »Kako naučimo podeželske pevske zборе petja po notah« je vsem ugajal; to smo videli že pri predhodnem predavanju. — V dušeslovnj razpravi Etbina Bojca »Strukturna psihologija in pedagogika« bomo morali bolj razmišljajti o stavku na str. 27, ki takole označuje naše vzgojno delo: »Človeška osebnost je prav tako pestro notranje zasnovana, če ne še raje mnogo bolj, kot je rastlina ali žival, ki smo jima vse doslej znali uspešneje posvečati več pozornosti kot človeku, to je nam samim, ki smo se preveč začeli že ocenjevati stvarno, o čemer pričajo vse oblike moderne suženjstva. Le preveč smo namreč gledali in opazovali po fizikalno-mehaničnih merilih v našem vzgojnem, kakor še bolj v javnem življenju.« — Marsikaj bi se dalo še iz drugih obsežnih razprav tu povedati in preceniti, a prostor je za vse tu premajhen. Več razprav, ki se že dolgo nadaljujejo, bo v par številkah končanih in prišle bodo lažje, krajše reči na vrsto. Krajši članki za eno, dve ali malo več tiskanih strani posebno ustrezajo, ker smo danes navajeni v dnevnem vrvenju hitro čitati in hitro preko leteti za drugim. Ves napredek lista je odvisen tudi od društvene blagajne, kar poudarjam mimogrede, ker gre to uredniku na živce in mora tudi on računati z danimi količinami. Ako ne bo zaostala naročnina kmalu poravnana, bo treba zopet misliti na zmanjšanje, namesto na povečanje lista.

V zadnjih letih imamo zmešnjavo v naši slovenščini in njenem pravopisu. Urednik kakega lista nima nikoli dosti slovnjskih razprav, slovarjev domačih besed in slovarjev tujk pri rokah; celo radijski zvočnik mora imeti na ušesih.

Kralj. banska uprava je uvedla Breznik-Ramovšev pravopis, toda vedno prihajajo na plan ugledni strokovnjaki in nestrokovni kritiki, kot popravljalci prejšnjega. Zvedel sem, da se že tiska nov slovenski pravopis, ki bo upošteval še dosedanje kritike. Za sklanjatev »Slomšek — Slomšeka« v »Slovenskem Učitelju« je bila v decembru 1936 ostra debata po radiu, ki pa menda še ni zaključena. Breznik-Ramovšev »Slovenski pravopis« sedaj tega imena ne navaja, ima ga pa Glonar v »Slovarju slovenskega jezika«. O tem, zakaj sem pri razpravah o Slomšku, pustil neenotno pisavo, sem že v lanskem uredniškem poročilu navedel razloge. Slovniška doslednost ima namreč svoje meje in se ustavi včasih tam, kjer bi najmanj pričakovali. Tako bi pričakovali od »živeti« — »živenje«, od »trpeti« — »trpeñe«, pa je »l« priskočil jeziku na pomoč, in sedaj imamo novejšo tvorbo »življenje« in »trpljenje«. Pri drugih narodih je večkrat isto: nedoslednost in nepravilnost postane pravilo; Nemci bi morali za mesto »Zürich« izvajati »Züricher«, a veliki švicarski nemški list nosi vsak dan naslov »Zürcher Zeitung« — brez drugega i. Tudi mogočni severni Nemci ga niso mogli vmes zabiti. Poljaki so pa po prevratu že osemkrat uradno menjali svoj pravopis. Tako gre malokje vse kar tako prosto po mislih ene glave. — Učiteljstvo je pridno na delu za reformiranje pouka; a ni prišlo doslej tudi z delovnim in strnjanim poukom zadovoljivo naprej. Že se čuje reakcija k Herbartu, k normi, k obrazcu in redu. Tok novega časa je nekaj desetletij veljal sami prostosti, toda se ni obnesel niti pri novinarstvu. Predsednik francoske republike Lebrun je letos poudarjal na nekem sestanku novinarjev o dolžnostih, da svoboda ne sme postati razuzdanost. Zato občinstvo ne more od lista zahtevati praznih ali plehkkih podatkov. Želja urednika lista za vzgojo in pouk je pač ta, da sotrudniki v primerno vzvišenem smislu zajemajo snov za svoje sestavke.

Književne vesti

Lepa prilika za vzgojno delo. Kot vzgojni sodelavci si moramo, cenjeni tovariši in tovarišice, pomagati tudi z dobrim tiskom, ki ga priporočamo svojim gojencem in gojenkam. Pamet in vest nam vevata, da moramo seči po tiskani besedi, ki je namenjena vprav šolskim otrokom, in je neoporečna ter sloveča na večnostnih naukih božjega Učelnika. Tako mladinsko čtivo nam je pri rokah v naših mladinskih listih »V r t e c« in »L u č«.

Če priporočamo ta dva zanesljivo dobra lista, smo storili dobro delo, smo koristili svojim učencem, obenem pa izpričali, da se zavedamo odgovornosti, ki jo imamo kot namestniki krščanskih staršev do vzgoje otrok.

Zdi se, da zadnje čase vnema za omejenjena lista med nami ni na vrhuncu. Z dobro besedo bi se na vsaki šoli dobila kopica mladih naročnikov. Ne prezrimo te važne zadeve. Saj vidimo, koliko kvarnih vplivov tira danes že šolsko

mladež na nevarna pota, kjer se odtujejo veri, cerkvi in tako tudi domovini.

A. Č.

Računstvo brez računice v narodni šoli. Priredil Franc Samec, šolski upravitelj, Sv. Marko pri Ptuj. Cena izvodu 10 din. Samozaložba. — Knjižica je le nekako poskusno delo, sicer pa — kakor pravi pisatelj — priročnik, ker se brez takega danes najbrž ne pričinja z nobenim poukom. K posameznim odstavkom v tej knjižici je treba zavzeti več stališč, le žal, da razprava s tem preveč naraste. Ne škoduje pa ne, ako se v učni tehniki kaj ponavlja. Na več stvari da pisatelj sam primeren odgovor. Tako srečamo ljudi, ki se tako visoko izražajo, da bi računstvo v osnovni šoli sploh ne bilo potrebno. (Str. 3.) Te primerjamo lahko onim, ki mislijo, da je slovnica nepotrebna, a vendar moraš govoriti in vaditi že v 1. razredu o piki, vejici (ločilih) in torej nekaj, kar pripada slovnici. Nekaj predstav iz računstva prinesejo otroci s seboj pri prvem vstopu v šolo, saj danes vendar niso pri nobeni hiši brez ure, brez kakih mer in na vasi v šolskem okolišu ne brez trgovine. Šola ne začne vsega kot prvi začetek v šoli, pač pa dosti s pomnoževanjem onega znanja, kar ga je v domači hiši in bližnji okolici. No in še kriza je povsod, da se na vseh koncih doma

bolj ko nekaj računata in več kakor mislijo oni, ki imajo stalno plačico. — Za elementarni razred (navaja pisatelj na str. 10) je priporočljiva — ne nujno potrebna — učna knjiga. Seveda tudi za učitelja, da daje pisemne vaje in ni treba računov pisati na tablo. Učitelju priporoča za lastno rabo Černivčeve računicke. Po tej metodi postavimo najprej ogrodje, potem ga pa zadelavamo, da je stavba vedno popolnejša (str. 22). Najboljši uvod v računsko uro je primerna uporabna naloga (s. 10). Za primer med staro in novo šolo stoji med drugim v knjigi: »V stari šoli — duševno mrtvilo, v novi šoli — duševna razgibanost. Ne, ne, pol ure ustnega računstva v stari šoli je zahtevalo več duševne razgibanosti, kakor jo more vzbuditi nova šola celo dopoldne s svojimi »debatami« in izrezovanjem konjičkov iz papirja« (s. 7). So pa vmes bili tudi taki pojavi, da jih ne more nihče zagovarjati ter je velika razlika govoriti o stari šoli z nad 100 učenci v razredu, pa o novi s kakimi 20 ali 30. — Tudi o jeziku pri računstvu zveemo nekaj iz knjižice na str. 13. Slovenski pravopis zahteva »štiri in dvajset dinarjev«, uradni predpis »dvajsetštiri dinarjev«. »Kako naj povem $\frac{1}{21}$, ena dvajsetednina, dvajset polovica?« Letos je to uradno popravljeno. Tu je še pomniti, da štejejo drugi Slovani tako kakor pred prevratom, Čehi pa vedno na oba načina. — Pisatelj posega v 4. razredu na decimalna števila (s. 33) in v višji narodni šoli (str. 36) na razne gospodarske račune. Tudi za te priporoča dragoceno, smotrno urejeno snov iz Černivčevih računic, dasi ima njegova razprava naslov »Računstvo brez računic«. »Skraini nerodnež« bi bil pa učitelj, zlasti v krajih, kjer je količkaj lesne trgovine, da ne bi učil učencev kubiciranje lesa« (str. 38). — Knjižica »Računstvo brez računic« kaže razne napotke, da jih ni treba šele pri vsakem pouku iskati. Pripadal bi ji kak drug naslov, n. pr. »Nekatere smerice za prvo računstvo« in pa drugačno razporeditev vsebine. Knjig samih niti v srednjih šolah ne opuščajo, dasi imajo dijaki že veliko prejšnje podlage za kako nadaljnje samoiskanje. Učitelji ne prihajajo kot samouki v šolo. Na sedanjih šolah je povsod knjiga središče pouka kot velik uspeh tiskarske umetnosti, dasi nikakor ni prav, ako se učitelj knjige samo suženjsko drži. O raznih takih spornih stvareh se lahko prej razgovarja na učiteljskih zborovanjih. Pohvaliti pa moramo vsako poskusno delo, ki išče nove smeri. F. Lužar.

Janez Cigler, Sreča v nesreči. Priredil dr. Rudolf Kolarič. Založila Družba sv. Mohorja v Celju. 1936. — Knjiga ima za literarno-zgodovinski uvod: I. Ciglerjevo življenje in razvoj. II. Prva slovenska izvirna povest. III. Slovstvo: Izdaje. O Ciglerju in njegovem delu. — Sama povest »Sreča o nesreči« ima poleg uvoda tri dele ter opombe in vprašanja. Iz obširnega uvoda vidimo, da je knjiga izšla prvič l. 1836 in bila hitro razprodana v takrat neverjetni nakladi 3050 izvodov

v štirih letih. Ljudstvu je bila knjiga zelo všeč in je postala narodna. Pisatelj Fr. Levstik jo je 22 let po prvi izdaji zelo pohvalil (str. 9, 22, 33). Sedaj imamo izdajo za stoletnico prve slovenske povesti. V poglavju »Zgradba povesti« navaja prireditelj, da je Ciglerjevo obdelovanje celotne povesti sila nerodno in pomanjkljivo (str. 15 in 27). To kaže lepo posebna razpredelnica na str. 20. »Nekatere podrobnosti pa je vendar tako živo pripovedoval, da je le škoda, da se pišec prej ni vadi v krajših povestih in se tehnično izuril« (str. 27). Lahko je pač to umljivo, saj Cigler ni imel boljših slovenskih vzorcev pred seboj. Pritrditi moramo zato Fr. Levstiku, kakor je navedeno na str. 34: »Ali pozabiti se pa tudi ne sme, da je le-ta knjiga pisana prostemu narodu, ki takih reči ne deva na cedilo.« V opombi na str. 148 pravi dr. Kolarič: »Besedilo te izdaje sem priredil po prvem tisku iz leta 1836. Največ prememb je bilo potrebnih v pravopisu; jeziku sem ohranil, kolikor se je največ dalo, prvotno obliko.« — Knjiga stane broširana 9 din, vezana 18 din. F. L.

E. Bojc, Strukturna psihologija in pedagogika. Ljubljana 1937. 30 str. — Knjižica prinaša nekoliko dopolnjeno avtorjevo predavanje na lanskem učiteljskem počitniškem tečaju Pedagoškega društva v Ljubljani, ki izhaja tudi v letošnjem Slovenskem učitelju. Priključuje se »celotinskemu« gledanju na človeka in njegovo življenje, seznanja s pojmom strukture in strukturne psihologije, razmotriva zgodovinski razvoj in vsebinske vrste te smeri, govori o strukturnem vidiku v razvojni psihologiji ter o razmerju med strukturno psihologijo in moderno pedagogiko. V prizadevanju, da si izgradimo lastno pedagogiko, radi vidimo vsakega delavca in vsako delo na pedagoškem polju. Tudi Bojčev spis bo močel dati marsikomu pobudo za razmišljanje in dejstvovanje. Moti pa ga nekoliko težak jezik in slog. V. Brumen.

Število časnikov med Slovenci. Na zadnjem velesejmu je kazala velika slika, da so Slovenci v 140 letih obstoja slovenskega novinarstva prejeli doma in na tujem 1260 milijonov 056.551 izvodov časopisov. Ves papir, kolikor smo ga Slovenci že porabili za časopise, bi v enometerski širini 42 krat obsegel zemeljsko oblo.

Doklerjev prevod Platonove »Države« — v subscripciji pri Slovenski šolski matici. Eno najpomembnejših občekulturnih in pedagoških klasičnih del je Platonov spis »Politeja«. Knjiga, ki razpravlja o pogoju, pod katerim še danes vsaka država najbolje prospava, t. j. zakonitost, knjiga, ki zahteva notranji prepored posameznika v blagor države, ki razpravlja o odgoji vladarja in v kateri je izraženo načelo, naj duh vlada nad materijo, razum nad goni, knjiga, ki razpravlja o vzgojnem smotru, o psihologiji, spoznavni teoriji in etiki, gotovo še ni zastarela, je kulturno še vedno zanimiva in živa, je idejno zelo bogata in bi radi občekulturnih, socioloških in pedagoških vidikov

gotovo tudi kot prevod pomenila obogatitev slovenskega znanstvenega slovstva, ki ga imamo tako malo. Po mnenju poznavalcev je »Politeja« iz starega veka največje in najpomembnejše filozofsko in pedagoško delo. Zato bi pokazali Slovenci le svojo kulturnost, če bi omogočili izdajo tega po vsebini in obliki veličastnega kulturnega dela. — Prevedel je »Politejo« ravnatelj v pokoju gospod Anton Dokler, znani poznavalec antične in pedagoške kulture. Prevod je po mnenju strokovnjakov (dr. J. Debevec) točen, lep, se gladko čita in je povsod umljiv. G. ravnatelj ga je trikrat predelal. — Slovenska šolska matica vabi na subskripcijo tega dela. Subskripcija traja do konca oktobra. Delo bo obsegalo okrog 25 pol. Cena bo od 35 do 40 din. Prijave na subskripcijo je poslati na naslov: Slovenska šolska

matica v Ljubljani, Komenskega ulica, šola na Ledini.

Roditeljski list. Izdaja Pedagoška centrala v Mariboru. Poslanica slovenskim staršem pravi, da bodo naši najboljši strokovnjaki stvarno in preprosto tu razpravljali o vseh perečih vprašanih domače vzgoje. V 1 številki so članki: Vzgojne težave v družini (dr. St. Gogala). — Poglavlje o vzgojni kazni (dr. Fr. Žgeč). — Zapostavljeni otrok (E. Deisinger). — Šolska umrljivost (dr. Fr. Crnek). — Kako pomagati mladini pri učenju (Alb. Žerjav). — Vzgojni nasveti, Zdravstveni nasveti. Pričetek šole in zdravje otrok. Knjižni kotiček. Kako naj se deca oblači (Jela Levstik). Roditeljski pokret (V. Čopič). — List stane celoletno 24 din. Uprava »Roditeljskega lista« je v Mariboru, drž. učiteljska šola.

Beleške

† Dr. Tomaz G. Masaryk

V Lanych pri Pragi je dne 14. septembra umrl v starosti 87 let prvi predsednik češkoslovaške republike. Smrt velikega Osvoboditelja je globoko pretresla češkoslovaški in druge slovanske narode ter je v njih vzbudila velik izraz hvaležnosti. V vseh listih ga svet občuduje kot modrega državnika in zaslužnega moža za človeštvo. Masaryk je izvršil hude življenjske borbe za svojo domovino, a po mnogoterih naporih prišel od navadnega kovača do učitelja, profesorja, parlamentarca itd. do državnega predsednika. L. 1879 je bil docent za filozofijo na Dunaju, l. 1882 pa poklican za profesorja filozofije v Pragi na Karlovo univerzo. Tam se je veliko bavil s slovstvom, publicistiko in politiko. Masaryk se je rodil l. 1850 v Hodoninu na Moravskem Slovaškem. Predsedniško mesto, ki ga je zavzel po prevratu, je zaradi bolehnosti odložil 14. dec. 1935. Nad vse veličasten pogreb se je vršil v torek, dne 21. septembra. Velikemu prijatelju Jugoslavije: Slava!

Predsednik Masaryk češkim dijakom. V »Slovcu« od 13. aprila 1924, št. 86 je iz »Prager Presse« poročilo, da je predsednik Masaryk povabil k sebi na čaj češke visokošolce. Pri tej priliki je

dal dijakom na razna pismena vprašanja, kako naj se držijo politično, med drugim sledeči odgovor: »Dijak naj se uči, on se mora izobraževati in se pripravljati za svoj poklic in za življenje. Da imamo danes v Pragi štiri visoke šole, dokazuje ne samo simbolično, kaj pomeni za nas izobrazba. — Pravijo, da je mladina po svoji naravi radikalnejša kot starejša generacija. Jaz sicer o tem nekoliko dvomim, toda za razlago bi bila potrebna obširnejša analiza. Rečem le toliko, da dijak danes ne more igrati tiste politične vloge, ki jo je igral nekda, ko v politiki še niso soodločale široke mase kot danes. V dobi absolutizma je lahko nekaj sto navdušenih fantov z uspehom demonstriralo in tudi posegalo v revolucije. Tega položaja dijaštvo v moderni demokraciji nima več. Zlasti ne več po svetovni vojni. Zato ponavljam danes še enkrat in še enkrat, da se mora naša inteligenca politično kar najbolj znanstveno orientirati in da se mora politično pripravljati — na podrobno delo in na veliko delo.«

F. L.

† **Porenta Urška.** Dne 10. junija je umrla v Št. Vidu nad Ljubljano gđč. Urška Porenta, učiteljica v Hrušici pri Ljubljani. Službovala je v Ljubljani, v Št. Vidu nad Ljubljano, v Moravčah, na Dobrovi in 16 let v Hrušici. Na vseh krajih je bila priljubljena in se je pridno udeleževala tudi v raznem izvenšolskem delu.

O tem sta več poročala »Slovenec« in »Učiteljski Tovariš«. Pri Učiteljskem pevskem zboru je pokojna delovala osem let, se udeleževala pevskih turnej po Češkoslovaški in Vojvodini ter marsikaj žrtvovala za razvoj zbora. Blag ji spomin!

Kaj mora vsak Slovenec vedeti o koroškem plebiscitu? Nemci so si s pomočjo šole-ponemčevalnice vzgojili janičarje. Že od l. 1869 je ta nemška šola brezobzirno ponemčevala naš rod na Koroškem. Slovenci so proti tej nemški šoli z vsemi silami protestirali. A vsi protesti niso nič izdali.

Nemci so Slovencem na Koroškem proti njihovi volji nemško šolo usilili. Skozi 50 let je nemška šola brutalno ponemčevala naš rod na Koroškem. Pretežna večina glasovalcev z dne 10. oktobra 1920 je obiskovala nemoralno ponemčevalnico. To je bil vzrok, da smo izgubili plebiscit.

Krivično je bilo, da so določili plebiscit za Slovensko Koroško. **Naša je ta zemlja in pripasti bi nam morala brez glasovanja!**

Na Koroškem se v vseh šolah uče o koroškem plebiscitu, o bojih za Koroško, ker je šlo za slovensko ozemlje. Mislimo, da bi ta sestavek mogel služiti našemu učiteljstvu kot vzorec, kaj naj bi se otroci učili o plebiscitu. Natančnejše podatke je »Slovenski Učitelj« itak že prinesel in so torej učiteljstvu na razpolago.

Klub ABC za pobijanje nepismenosti v naši državi. Ta klub so osnovali v Zagrebu. Društvo prosvetnih delavcev si je nadelo skrb za rešitev kulturnih problemov Hrvatske. Klub ABC za pobijanje nepismenosti obsega pet sekcij. 1. sekcija: pobijati nepismenost; 2. sekcija se bavi s proučevanjem narodne kulture; 3. sekcija deluje, da pridobi kontakt z inozemskimi Hrvati; 4. sekcija ima nalogo pridobivati kulturne zveze z ostalimi narodi; 5. sekcija je finančna, ki mora zlasti skrbeti, da se zbere večji fond za pobijanje nepismenosti. — Klub začne z 31. oktobrom t. l. svojo misijo; 100.000 nepismenim iz vseh hrvatskih krajev je treba takoj nuditi

pouk v čitanju in pisanju. Klub je izdal proglas: »V širjenju pismenosti naj sodelujejo vsi dobrohoteči Hrvati!« Delo so razdelili takole: Eni se uče čitati in pisati; tisti, ki so se že naučili, poučujejo dalje svoje domače in sosedo, tretji se brigajo za učila, to je za knjige, papir, črnilo itd. V tem delu po vaseh naj sodelujejo vsi. — Klub ABC raztegne delo na vasi. Čim se kak nepismen nauči čitati in pisati, mora dalje poučevati drugega. Na ta način namerava navedeni klub v kratkem času izvesti pismenost po hrvaških vaseh. E. D.

Solsko dnevno časopisje. V San Paolo so na vseh šolah uvedli dnevno časopisje. Vsak razred dobi 2 do 4 časopise, katerih vsebina je izredno pestra, zadevajoča šolsko, javno in politično življenje. V učnem načrtu je odmerjena vsak dan 1 ura za razpravljanje o vsebini teh šolskih časopisov. Na ta način hočejo mladino že zgodaj seznaniti z najrazličnejšimi socialnimi in življenjskimi problemi ter jo iz suhoparnosti učne snovi privedi v živ stik z dogodki, ki se odigravajo v življenju in svetu. E. D.

Prva šola za otroško gledališče v naši državi. Letos septembra meseca se je otvorila prva šola za otroško gledališče v Zagrebu. Ministrstvo prosvete je odobrilo pravilnik za to šolo otroškega gledališča. Namen šole je vzgajati gledališki podmladek. V šolo se sprejemajo le za gledališče nadarjeni otroci od 5. do 16. leta. Čut in smisel za gledališko umetnost hoče ta šola razvijati kar najbolj že pri otrocih. E. D.

Mladinski kongres se je letos vršil od 26. do 28. avgusta v Ljubljani. O njem izide posebna knjiga.

Učiteljstvo v Nemčiji. Vsak učitelj v Nemčiji mora biti včlanjen v narodno-socialistični učiteljski zvezi (NS-Lehrerbund). Nihče ne sme biti član kakega konfesionalnega društva ali organizacije. Hitler bo v tem oziru izvajal najstrožji pritisk, kajti vsak učitelj mora biti predvsem politični vojak. V narodno-socialističnem duhu predavajo učitelji staršem in ljudstvu v ljudskih univerzah. Teh ljudskih univerz je nad 200; isto tako vodijo učitelji tudi potujoče knjižnice. Posebno pažnjo mora učitelj posvečati vasi in skrbeti, da vaščani pridno segajo

po knjigah potujoče knjižnice. Takih potujočih knjižnic je kakih 250. Učitelj mora nadalje skrbeti za nemško vas tudi v estetskem pogledu. Skrbno mora gojiti domorodne posebnosti, šege in običaje ter imeti bistro oko za olepšavo vasi. Učitelj na vasi je zatorej obenem ljudski vodja v estetskem, narodnem in folklorističnem oziru. E. D.

Poizkusna doba za srednješolske učitelje. Poizkusno dobo za srednješolske učitelje je vpeljala z letošnjim šolskim letom Avstrija. Vsak kandidat za srednješolskega učitelja mora poprej odslužiti enoletno poizkusno dobo na kaki srednji šoli, preden more biti imenovan za pomožnega ali rednega srednješolskega učitelja. To prakso mora vsak kandidat vršiti brezplačno. Po izpolnjeni poizkusni dobi mu izstavi ravnatelj šole, na kateri je to dobo prebil, potrdilo z ustreznim uspehom po lestvici redovanja: prav dobro, dobro, zadostno. Šele potem more kandidat prositi za mesto srednješolskega učitelja, toda vprašanje je, če

bo kako mesto sploh prosto spričo velike nadštevilnosti. — S tem ukrepom hoče predvsem ministrski zvezni svet omejiti število kandidatov za srednješolsko službo. — Za inozemce so te odredbe še poostrene, in zvezno ministristvo dovoli le v posebnih, izjemnih slučajih kandidatu to poizkusno dobo, ker niti domačini nimajo dosti izgleda za kako namestitev. E. D.

Slomškova pridiga o vrednem vstopu v sv. zakon je v tej številki »Slov. Učitelja« na str. 280.

V Jugoslaviji živi po zadnjih uradnih podatkih 15,174.000 ljudi. Po veroizpovedi se delijo takole: pravoslavnih je 7,281.201 (48.8%), rimskokatolikov je 5,595.000 (37.5%), muslimanov 1,560.279 (11.2%) in nekaj drugih. — Jugoslavija je glede naraščanja prebivalstva na četrtem mestu v Evropi. Pred njo so tri balkanske države: Bolgarija, Grška in Romunija.

Prebivalstvo dravske banovine je štelo letos ob novem letu 1,209.600 duš.

Razglednik

Vzgoja učiteljskega naraščaja v sodni Avstriji. Zvezni postavodajalni oblasti je bil predložen izpopolnjeni načrt zakona, ki naj uredi vzgojo učiteljskega naraščaja. Čas šolanja na učiteljskih šolah, ki se bodo odslej imenovalе učiteljske akademije, je razgrnjen na šest let. Cilj teh akademij je tako označen: »Vzgaja naj se učiteljski naraščaj, ki bo versko-nraven, domoljuben, ki bo socialnega in ljudstvu zvestega mišljenja, ki bo delal za ljudstvo ter bo zmožen in voljan mladino v tem duhu vzgajati.« — Za sprejem v prvi letnik se bo zahtevala ne le telesna čilost, marveč tudi nrvstvena neoporečnost, domoljubna usmerjenost in dober uspeh na 8 stopnji šolstva. Poleg tega mora kandidat napraviti zahtevano preskušnjo iz glavnih predmetov. — Zakon je dobil veljavnost 1. junija t. l. A. Č.

Komaj verjetno. Časopisi poročajo, da je bolgarski prosvetni minister odredil, naj bi se v spomin rojstva bolgarske-

ga prestolonaslednika vsem učencem in učenkam redi za eno stopnjo izboljšali. Potemtakem v tem šolskem letu ni bilo nobenega učenca, ki bi zaostal. Uvideni pedagogi bi take proslave ne odobrili. A. Č.

Brez službe. Na Dunaju so nastopili za učiteljstvo usodni časi, ker se krči prebivalstvo. Pravijo, da ima v nazadovanju v številu rojstev dunajsko mesto prvenstvo. Število rakev znatno presega število zibelk. Pretresljivo statistiko kaže najbolj župnija Neulerchenfeld. V šolah te župnije je letos samo 1769 katoliških otrok, dočim jih je bilo prejšnja leta do 10.000. Kolikor je še šolskih zavodov, imajo vsi skupaj še 63 razredov, ko jih je bilo poprej 142; torej več kot za polovico manj. Dve šoli sta docela opuščeni, dve drugi sta se strnili v eno samo. Župnija ima 33.872 katoliških prebivalcev. Kljub temu je bilo zadnji čas nastavljenih na Dunaju 70 mladih moči. A. Č.

Šolstvo v Alzaciji. V deželah Alzaciji in Lotringiji je izbruhnila borba za in proti katoliški šoli. Ko je bila izvršena aneksija, je francoska vlada zagotovila, da bodo ostale katoliške šole nedotaknjene. To stanje je pa bodlo francoske radikale v oči zlasti zato, ker je v Franciji že nekaj desetletij šolstvo razkristjano. Zdaj je socialistična Blumova vlada napravila napad na versko šolstvo v omenjenih priključenih deželah. Pa se je zaletela v jeklen odpor. Ljudstvo je nastopilo enodušno proti Blumovi nameri; vlada je odnehala in se je izmuznila s primernim dogovorom iz neprijetnega položaja.

A. Č.

Učenci ocenjujejo svoje učitelje. V New Yorku je vpeljala šolska uprava novost, ki je mladini sila všeč: Na koncu šolskega leta smejo učenci dati oceno v tehle »predmetih«: Pravičnost, živahnost pouka, znanje, ugled. Svoje mnenje zapiše vsakdo brez podpisa v belem zapečatenem ovoju. Šolski nadzorniki si iz teh izjav napravijo nekako sodbo o učiteljstvu. — Stvar morda ni tako napačna, če bi te ocene ne bile namenjene šolskim oblastnikom, marveč samo učiteljstvu.

A. Č.

25 učiteljev iz Prage je bilo meseca julija sprejetih v avdienci pri papežu. To prilikom je porabil Pij XI., da je spregovoril o verskem življenju v Češkoslovaški. Poudaril je, da učitelji, ki so prišli k poglavarju svete Cerkve, izvršujejo svoje poslanstvo v deželi, kjer so manifestacije krščanskega življenja zelo pogostne; vendar se je pa treba zavedati, kako potrebno je, da čuvamo dragoceni zaklad krščanskega življenja. Sv. oče je nato pristavil: Učiteljstvo nima samo prilike marveč dolžnost, da z besedo in zgledom sodeluje pri obrambi in razvoju krščanskega življenja.

A. Č.

Vzgoja otrok pri Papuancih v Novi Guineji. Razni raziskovalci neciviliziranih narodov so v svojih potopisih nanzali mnogo dogodivščin. Bolj kakor razne dogodivščine zanimajo pedagoga kulturne razmere pri teh narodih, zlasti vzgoja otrok. Köler, Cunningham, Stokes, Grey, Campbell, Frycinet, Williams in drugi, ki so raziskovali avstralske otoke, zlasti otoke v Novih Hebridih in Fidžiotoki, vedo marsikaj zanimivega pove-

dati o običajih in šegah ondotnega ljudstva. Naj povzamem iz teh številnih potopisov vzgojo otroka pri Papuancih!

Med starši in otroci ne vlada posebnega ljubezen. Otroci se nauče od staršev razne umetnosti v plavanju, bojevanju ter ravnanju s čolni. Redkokdaj kaznujejo starši otroka. Starši kaznujejo otroka le v veliki jezi in navalu besnosti — ali otroci se tedaj upirajo. Očetje kaj radi vidijo, ako v takem slučaju otroci napadejo mater ter ji prizadenejo udarce. To smatrajo kot znak bodoče bojevitosti in velikega poguma (Williams). O kaki moralni vzgoji ni mnogo govoriti. Deček dorašča v veliki prostosti, dočim morajo deklice že zгодaj z materjo na plantaže. Čim otroci dorastejo (okrog 11. leta), se ne brigajo za starše. Deklice se že v dobi 10. leta poroče ter pomagajo možu pri iskanju školjk in pri gradnji pletene kočice, gospodinji in delajo tudi na plantaži. Stopnja izobrazbe je jako nizka. Štejejo največ do štiri, vse drugo jim je le »mного«. Najbolj žalostno je, da odrasli otroci ne poznajo nobene pietete do lastnih staršev.

Starši nimajo nobene moči nad otroci, ki se ponašajo napram njim često jako surovo, kar tolmačijo starši le kot izraz bojevitosti in pogumaželnosti.

Duhovne izobrazbe skoro ni, zato pa polagajo Papuanci važnost na tem večjo izobrazbo čutov. Slišne in tipalne čute imajo skrajno izostrene, kar jim je v prid v njihovi borbi z negostoljubno naravo. Zanimajo se za pojave v naravi in vohajo nevarnost viharja in druge nezgode že v zraku. — Vsaka družinska skupnost med starši in otroki preneha, čim so otroci dovolj veliki, da lahko skrbje zase. Kot rečeno, otroci rastejo jako hitro in so z 12 leti že dozoreli.

200 letnica Stradivarija. Letos poteče 200 let, odkar je umrl v Cremoni najslavnejši mojster, izdelovalec gosli in drugih godalnih inštrumentov, Anton Stradivari (1644—1737).

IX. Mednarodni filozofski kongres. Dne 31. julija t. l. se je vršil v Parizu IX. mednarodni filozofski kongres. Kongres je otvoril predsednik francoske republike Lebrun. — Razne države so poslale tja svoje zastopnike, tudi naša država je bila častno zastopana.

